

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Marek Černocho

**Annanův plán na řešení kyperské otázky
a příčiny jeho neúspěchu**

Diplomová práce

Olomouc 2015

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Annanův plán na řešení kyperské otázky a příčiny jeho neúspěchu* vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.“

Ve Šternberku dne 20. července 2015

Poděkování

Touto cestou děkuji doc. PhDr. Vlastimilu Fialovi, CSc. za jeho trpělivost a za odborné vedení mé diplomové práce. Rovněž mu děkuji za cenné rady a připomínky při realizaci této práce.

Obsah

Úvod	6
1 Teoretická část práce	12
1.1 Teorie řešení konfliktů	12
1.1.1 Definice a klasifikace konfliktů	12
1.1.2 Dynamika a fáze konfliktů	17
1.1.3 Přístupy k řešení konfliktů	19
1.2 Etnické konflikty	23
1.2.1 Etnická skupina a etnicita	23
1.2.2 Etnicita, národ a nacionalismus	26
1.2.3 Příčiny a řešení etnických konfliktů	29
2 Etnické složení na Kypru a vztahy mezi Řeky a Turky obecně	34
3 Geneze, příčiny a vývoj kyperského konfliktu	38
3.1 Formování Kyperské republiky: od britské nadvlády k nezávislosti	38
3.2 Kyperský konflikt od nezávislosti až po rozdělení ostrova	41
3.3 Vývoj konfliktu po rozdělení ostrova	46
4 Annanův plán na řešení kyperské otázky	51
4.1 Změna situace na ostrově a shoda na návrhu řešení	51
4.2 Řešení navrhované Annanovým plánem	52
4.3 Argumenty zastánců a odpůrců Annanova plánu	55
4.4 Sporné body Annanova plánu	56
4.5 Nedostatky v diplomatických jednáních o Annanovu plánu	58
4.6 Vojenské a bezpečnostní aspekty Annanova plánu	61
4.7 Ekonomické a sociální aspekty Annanova plánu	63
4.8 Politické uspořádání a rozdělení moci navrhované Annanovým plánem	68
4.9 Právní aspekty Annanova plánu	71
4.10 Situace před referendem, role médií a jejich vliv na výsledek referenda	73
Závěr	80
Bibliografie	82
Primární zdroje	82
Právní předpisy	82
Ostatní primární zdroje	83
Sekundární zdroje	84

Seznam vložených objektů

Obrázek č. 1: Intenzita a fáze konfliktu.....	17
Obrázek č. 2: Konfliktní cyklus.....	19
Obrázek č. 3: Mapa zobrazující rozmístění kyperských Řeků a kyperských Turků na ostrově v roce 1960 a v současnosti.....	46
Obrázek č. 4: Schéma vyjednávacího procesu	58
Tabulka č. 1: Nástroje využívané k řešení konfliktů roztržiděné do jednotlivých funkčních oblastí	22
Tabulka č. 2: Počet etnicky smíšených vesnic na Kypru mezi lety 1859–2001.....	36
Tabulka č. 3: Přehled problematických témat v jednání, postoje obou etnických skupin k nim a řešení navrhané Annanovým plánem.....	57

Seznam použitých zkratk

COW	Correlates of War
EU	Evropská unie
HIK	Heidelberger Institut für Internationale Konfliktforschung
NATO	Severoatlantická aliance
OSN	Organizace spojených národů
RB	Rada bezpečnosti OSN
TRNC	Severokyperská turecká republika
UCDP	Uppsala Conflict Data Project
USA	Spojené státy americké
VB	Velká Británie

Úvod

Kypr je malým ostrovem ve Středozezemním moři. Již déle než šedesát let vyplňuje stránky novin a obsah televizního zpravodajství. Pozornost poutal již v 50. letech antikoloniálními snahami namířenými proti britské nadvládě, v 60. letech boji a etnickým násilím mezi kyperskými Řeky a kyperskými Turky, v 70. letech tureckou invazí na ostrov a jeho rozdělením a posléze několik desetiletí trvajících snahami OSN o znovusjednocení ostrova.¹ V mezinárodních vztazích je Kypru věnována značná pozornost. I přesto se však nedaří nalézt řešení, které by vedlo k urovnání sporu.

Aktéry kyperského sporu nejsou jen kyperští Řekové a kyperští Turci, ale spor ovlivňují také Řecko s Tureckem. Proto pokud se chceme zabývat kyperskou otázkou, není možné alespoň nezmínit také vztahy mezi Řeckem a Tureckem. Řecko-turecké vztahy se vyznačují mimořádnou složitostí. Jedná se o komplikovaný soubor několika zásadních vzájemně propojených problémů, které se vzájemně ovlivňují, dále diferencují na dílčí otázky a v průběhu času modifikují. Snad největší rozpory v řecko-tureckých vztazích způsobuje kyperská otázka a její dílčí aspekty, ke kterým přistupují i vnitro-kyperské okolnosti. Zásadním problémem jsou také tzv. egejské spory, ve kterých jde o vymezení kontinentálního šelfu (s nalezišti ropy a zemního plynu), teritoriálních vod a vzdušných hranic, vlastnictví ostrůvků u pobřeží Anatólie a demilitarizace východoegejských řeckých ostrovů.² Oba státy mezi sebou otevřeně i skrytě zápasí o zisk co největšího hospodářského a politického vlivu v regionu. Z výše uvedených neuralgických bodů v řecko-tureckých vztazích se však budeme v této práci zabývat podrobněji kyperskou otázkou.

Jak Turecko, tak Kyperská republika v minulosti usilovaly o přistoupení k ES. V roce 2004 Kyperská republika dosáhla cíle a vstoupila do EU. V Protokolu č. 10 k Přístupové smlouvě se můžeme dočíst, že Kyperská republika vstupuje do EU jako celek, tedy včetně Severokyperské turecké republiky (dále jen TRNC). Fakticky však vstoupila do EU jen Kyperská republika (jižní část ostrova) a na území TRNC není unijní aquis uplatňováno.³

Vznikla tak situace, kdy Turecko by chtělo vstoupit do EU, ale neuznává jeden členský stát EU a odmítá změnit politiku vůči Kyperské republice. Turecký zájem o participaci na integračním projektu probíhajícím v Evropě můžeme vypočítat již v 50. letech 20. století.

---

¹ LINDLEY, Dan. Historical, Tactical, and Strategic Lessons from the Partition of Cyprus. *International Studies Perspectives*, 2007, roč. 8, č. 2, s. 228 – 231.

² THIM, Michal. *Řecko-turecké vztahy v časech hospodářské krize* [online]. Asociace pro mezinárodní otázky, 17. října 2011 [cit. 23. listopadu 2014]. Dostupné na <<http://www.amo.cz/publikace/evropska-unie/recko-turecke-vztahy-v-casech-hospodarske-krize.html>>.

³ *Protokol č. 10 o Kypru ke Smlouvě o přistoupení k Evropské unii*. Úř. věst. L 236, 23. září 2003, s. 955.

Téměř od počátku těchto integračních snah Turecko provází tzv. kyperská otázka, která bývá často označována za nejpodstatnější překážku pro to, aby Turecko mohlo vstoupit do EU. Přístupová jednání Turecka totiž komplikuje Řecko, které stojí na straně Kyperské republiky obývané kyperskými Řeky. Na vyřešení kyperské otázky by mělo mít zájem hlavně Turecko, protože ta sehrává zásadní roli v jeho aspiracích na vstup do EU.⁴

Kyperská otázka má potenciál ovlivňovat celou řadu dalších mezinárodních vztahů. Vážné dopady může mít na bezpečnostní situaci a fungování NATO. Řecko a Turecko přistoupily 18. února 1952⁵ do NATO, a jsou tak spolu spjaty spojeneckým svazkem. I přes tento svazek však mezi nimi panuje nadále vzájemná nedůvěra a nevraživost a v minulých několika desetiletích se několikrát ocitly na prahu války. Vzhledem k tomu, že jsou oba státy v oblasti jižního Balkánu a východního Středomoří nejdůležitějšími aktéry, mělo by vyhrčení vztahů závažné následky nejen pro oba státy, ale i pro celý region a také pro NATO.⁶

Případný konflikt by neotřásl pouze Řeckem a Tureckem, ale mohl by destabilizovat i oblast celého Balkánu. Rovněž by se konflikt projevil oslabením akceschopnosti NATO. Řecko-turecké vztahy totiž nemají pouze regionální rozměr, ale ovlivňují i mezinárodní vztahy ve světě. Přetrvávající řecko-turecké spory mohou negativním způsobem ovlivnit celoevropskou bezpečnost, proto neznepokojují pouze občany Řecka, Turecka a okolních států, ale dotýkají se také spojenců z NATO. V nedávné době tak bilaterální spory Řecka a Turecka např. komplikovaly operace v Afganistánu a Somálsku a alianční jednotky se tím dostávaly do ohrožení.⁷ Proto by mělo být rovněž v zájmu mezinárodních aktérů podílet se na zlepšení vzájemných řecko-tureckých vztahů.

Řešení kyperské otázky se pokoušelo nalézt mnoho různých aktérů. Za dobu trvání konfliktu bylo představeno několik plánů, které měly napomoci vyřešení kyperské otázky. Veškeré snahy o nalezení řešení však byly neúspěšné. Největší naděje byly vkládány do Annanova plánu, kterým se v této práci hodláme zabývat podrobněji. Annanův plán byl vyvrcholením dosavadních snah o řešení konfliktu.⁸ Nakonec však i tento plán skončil neúspěchem.

---

⁴ Podrobnější historický přehled vývoje vztahů mezi EU a Tureckem podává YEŞILADA, Birol. *EU-Turkey relations in the 21st century*. New York: Routledge, 2013, s. 6 – 24.

⁵ *Member countries About member countries and their accession* [online]. North Atlantic Treaty Organisation, 20. srpna 2013 [cit. 1. května 2014]. Dostupné na: <http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_52044.htm>.

⁶ LARRABEE, F., Stephen. Greek-Turkish relations in an era of regional and global change. *Southeast European and Black Sea Studies*, 2012, roč. 12, č. 4, s. 471 – 474.

⁷ *Šéf NATO volá po ukončení řecko-tureckých sporů* [online]. Euractiv, 31. srpna 2009 [cit. 23. listopadu 2014]. Dostupné na: <<http://www.euractiv.cz/bezpecnost-a-spravedlnost/clanek/sef-nato-vola-po-ukonceni-recko-tureckych-sporu-006428>>.

⁸ THIM, Michal. *Kypr, Turecko a EU* [online]. Asociace pro mezinárodní otázky, 13. prosince 2006 [cit. 23. listopadu 2014]. Dostupné na: <<http://www.amo.cz/publikace/kypr-turecko-a-eu.html>>.

Hlavním cílem práce je zodpovědět výzkumnou otázku: „*Proč byl Annanův plán na vyřešení kyperské otázky v referendu odmítnut, přestože byl považován za dosud nejlepší příležitost ke znovusjednocení ostrova?*“ Se stanovenou výzkumnou otázkou souvisí stanovené hypotézy. Hlavní hypotéza vyjadřuje náš názor na Annanův plán a její znění je následující: „*Annanův plán představoval optimální východisko pro řešení kyperské otázky.*“ K hlavní hypotéze se váže i hypotéza dílčí, ve které konstatujeme, že: „*Odmítnutí Annanova plánu a neschopnost nalézt řešení kyperského konfliktu je důsledkem silného etnického nacionalismu na Kypru, negativních řecko-tureckých vztahů a vzájemných předsudků, které mají hlubší historické kořeny.*“

Při zpracování práce je využito různých metodologických přístupů, které byly zvoleny s přihlédnutím k jednotlivým částem práce. Vzhledem k tomu, že se jedná do značné míry o historické téma, tak je využito historického přístupu. Struktura práce je převážně chronologická. Metod deskripce a kompilace je využito tam, kde práce vychází z odborných textů jiných autorů. K přiblížení smyslu určité skutečnosti či textu je využito metody interpretace. K získání nových poznatků je využito metod analýzy, syntézy a indukce. Rovněž je využito metody komparace.

Struktura práce je následující. Nejdříve si představíme teoretický rámec práce. Vzhledem k tomu, že se práce zabývá kyperským konfliktem, jeví se vhodným práci zakotvit v teorii řešení konfliktů. Kapitola postupně představuje definice, klasifikace, dynamiku a fáze konfliktů. V podkapitole věnované přístupům k řešení konfliktů získáme přehled základních nástrojů používaných při řešení konfliktů, které jsou dále rozděleny dle funkčních oblastí a poslouží nám v kapitole věnované Annanovu plánu. V dalších částech této kapitoly se seznámíme s termíny: etnická skupina, etnicita, národ a nacionalismus. Tyto pojmy se v práci vyskytují velmi často, a proto je vhodné čtenáře seznámit s jejich významem.

Další kapitola nás seznámí s etnickým složením ostrova, zastoupením dvou hlavních etnických skupin, jejich vzájemnými vztahy a problematickou etnickou identitou. Kapitola se rovněž stručně věnuje vztahům mezi Řeky a Turky obecně, protože nepříznivý historický vývoj vztahů mezi těmito národy přispěl ke vzniku kyperské otázky. Tato kapitola by měla posloužit jako úvod do složité situace na ostrově.

Následující kapitola pojednává o příčinách konfliktu a vývoji kyperské otázky. Představuje zásadní události, které výrazně ovlivnily vývoj konfliktu a vedly k posílení etnického nacionalismu a historických předsudků u příslušníků obou etnických skupin. Důsledky těchto událostí jsou silně zakořeněny v myslích kyperských Řeků i kyperských

Turků.⁹ Tyto události mají silný vliv na vnímání jednoho etnika druhým a tak nějak předurčují postoje, s jakými obě skupiny přistupují k řešení konfliktu. Kapitola se rovněž věnuje neúspěšným snahám o vyřešení konfliktu, které předcházely Annanovu plánu. V kapitole také dochází k aplikaci některých poznatků nabytých v teoretické části práce.

K hlavní části práce patří kapitola čtvrtá, která je věnována Annanovu plánu na řešení konfliktu. První podkapitola se věnuje měnící se situaci na ostrově a také ve vyjednávání o řešení konfliktu od roku 1998, kdy zahájení přístupových rozhovorů s EU vneslo do jednání novou dynamiku. V následujících třech podkapitolách je nastíněno řešení navrhané Annanovým plánem, argumenty jeho kritiků a zastánců a je podán stručný přehled sporných bodů plánu.

Zbývající část kapitoly je rozdělena do podkapitol dle různých aspektů Annanova plánu. Toto rozdělení vychází z třídění nástrojů využívaných při řešení konfliktů dle jednotlivých funkčních oblastí (viz podkapitola 1.1.3). V těchto podkapitolách jsou představeny sporné otázky, které vznikly v důsledku využití některých těchto nástrojů. Rovněž jsou uvedeny postoje kyperských Řeků a kyperských Turků k těmto sporným bodům plánu a jsou porovnány s řešením navrhaným Annanovým plánem. V této části práce se také seznámíme se situací panující na ostrově před konáním referenda o plánu a rovněž i s výsledky referenda. Poznátky získané v této kapitole by nám mohly mnohé napovědět o příčinách odmítnutí Annanova plánu.

Kyperský konflikt stojí v popředí zájmu mnoha autorů. Nutno ovšem podotknout, že drtivá většina autorů zajímajících se o kyperský konflikt je zahraničního původu. V českém prostředí stojí kyperský konflikt na okraji zájmu tuzemských badatelů a autoři se jím téměř vůbec nezabývají. Jen stěží budeme hledat jedinou česky vydanou publikaci, která by se uceleně zabývala kyperským konfliktem. Nejpodrobněji se o kyperském sporu, avšak z historického hlediska, můžeme dočíst v knize Pavla Hradečného *Řekové a Turci, nepřátelé nebo spojenci?*, která se zabývá řecko-tureckými vztahy obecně. Pokrývá však pouze vývoj do roku 2 000 a pro naši práci nejdůležitější období v ní není zachyceno. Další publikací zabývající se kyperským konfliktem je kniha *Kypr: Etnické otázky* od Marcely Fryštenské, kde se autorka na zhruba 80 stranách zabývá konfliktem spíše z etnického hlediska. V knize Mojmíra Šlachty *Ohniska napětí ve světě* najdeme pouze stručnou charakteristiku konfliktu. Stejně tak v publikaci *Etnické čistky* Andrew Bella se o konfliktu dozvíme pouze stručně.

---

⁹ YILMAZ, Muzaffer, Ercan. The Cyprus Conflict and the Question of Identity. *USAK Yearbook of International Politics and Law*, 2008, roč. 1, č. 1, s. 440.

V časopisech se autoři článků věnují kyperskému problému především ve vztahu ke snahám Turecka o přistoupení k EU a nikoliv sporu samotnému. V časopise Mezinárodní politika vyšlo několik článků věnujících se kyperskému konfliktu obecně. Jedním z nich je článek *Prokletí Afroditina ostrova* od Vratislava Košťála. Dalším je článek *Řecko-turecké vztahy v časech hospodářské krize* od Michala Thima. Posledním relevantním článkem z hlediska naší práce je článek Petra Štěpánka *Severní Kypr: zpátky na start?* Rovněž sdělovací prostředky se tématem zabývají pouze sporadicky.

Z důvodu nedostatku českých zdrojů by bylo nemožné napsat práci bez využití zahraničních zdrojů a literatury. V zahraničním prostředí se jedná o poměrně populární téma a existuje množství zahraničních publikací, které se zabývají pouze určitými aspekty kyperského konfliktu nebo popisují jeho celkový vývoj. Lze tedy najít i úžeji zaměřené práce, ve kterých se jejich autoři věnují podrobně Annanovu plánu. Mnoho autorů zabývajících se tématem je tureckého či řeckého původu, proto je u jejich díla třeba vzít do úvahy případnou národní zaujatost, protože jejich příspěvky jsou občas velmi kritické a neobjektivní. Zorientovat se v literatuře tak může být poněkud obtížné.

Vzhledem k tomu, že problematika kyperského konfliktu je v zahraničním prostředí již poměrně široce pokryta, tak si uvědomujeme, že dospět k nějakým zásadním objevným zjištěním nebude snadné. I přesto se o to však pokusíme. Kvůli tomu, že téma již je v zahraničí takto široce pokryto, je naším hlavním záměrem přinést nové poznatky do českého prostředí, protože kyperský konflikt a zejména Annanův plán nejsou v českém prostředí téměř vůbec pokryty. Rádi bychom tímto příspěvkem rozšířili nedostatečný počet publikací, které se věnují kyperské otázce a Annanovu plánu. Doufáme tedy, že se nám podaří vytvořit práci, která bude přínosem pro české zájemce o tuto problematiku.

Při psaní práce bude využita široká škála dostupných zdrojů. Informace budou čerpány převážně ze sekundárních zdrojů od anglicky píšících zahraničních autorů. Hlavním zdrojem informací tak budou některé dostupné knižní publikace. V teoretické části práce vyjdeme převážně z díla významných autorů z oboru řešení konfliktů. Jedná se o Louise Kriesberga, Petera Wallensteena či Ho-Won Jeonga. Zdrojem informací o etnicitě a nacionalismu nám bude dílo Anthony D. Smitha, Richarda Jenkinse či Stefana Wolffa. Z českého prostředí využijeme publikaci *Komparativní analýza konfliktů v Aceh a na Východním Timoru* od Lenky Špičanové a knihu *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích* od Šárky Waisové. Tyto dvě knihy navazují na zahraniční výzkum a jsou v českém prostředí považovány za nejlepší.

K načerpání základních informací o historii a vývoji kyperského sporu využijeme publikaci britského politologa a analytika Jamese Ker-Lindsayho *The Cyprus Problem: What*

Everyone Needs to Know, knihu *Cyprus: A Troubled Island* od Andrew Borowiece, amerického novináře polského původu žijícího na Kypru, a publikaci od významného odborníka na kyperskou otázku profesora Harryho Anastasiou s názvem *The Broken Olive Branch. Nationalism, Ethnic Conflict and the Quest for Peace in Cyprus*.

K získání informací ohledně snah nalézt řešení konfliktu využijeme publikaci lorda Davida Hannayho *Cyprus: The Search for The Solution*, která popisuje průběh vyjednávání řešení konfliktu v letech 1996–2003. Hannay v tomto období působil jako speciální zástupce VB pro Kypr. Další publikací, z které budeme čerpat, je kniha *Reshaping of Cyprus: A Two-state Solution*, jejímž autorem je Halil Ibrahim Salih, americký politolog původně pocházející z turecké části Kypru. Autor v knize zachycuje vývoj snah o řešení konfliktu od roku 1963. Navrhovaným řešením se věnuje také Frank Hoffmeister, jehož publikaci *Legal Aspects of the Cyprus Problem* rovněž využijeme. A. Marco Turk, mezinárodně uznávaný americký profesor zabývající se vyjednáváním a řešením konfliktů, který se v minulosti také podílel na snahách o řešení sporu na Kypru, napsal knihu *Peacebuilding in Cyprus: A View from the Ground*, kterou je vhodné rovněž využít. Autor se v publikaci konfliktu věnuje spíše z etnického hlediska a zdůrazňuje sílu dialogu mezi etniky. V neposlední řadě využijeme i již zmíněnou publikaci *Kypr: etnické otázky* od Marcely Fryštenské.

Neocenitelným pomocníkem pro získání informací o podrobnostech Annanova plánu je sborník *Reunifying Cyprus: Annan Plan and Beyond* editovaný Andrekosem Varnavou a Hubertem Faustmannem, kteří se kyperským konfliktem zabývají dlouhodobě. Ve sborníku se přispěvatelé věnují různým aspektům plánu a poskytují mnoho informací k zamyšlení a zpracování. Rovněž využijeme monografii *The Cyprus Referendum* od Chrysostomose Pericleouse, která též obsahuje cenné informace o Annanovu plánu a referendu.

Dále budeme vycházet ze článků v zahraničních odborných časopisech. K získání zahraničních článků poslouží elektronické databáze EBSCO, JSTOR, CEEOL a další. Informace budou čerpány rovněž z primárních zdrojů a různých webových stránek.

Pro upřesnění terminologie je třeba poznamenat, že oficiálně je Kyperská republika v mezinárodních vztazích chápána jako stát, rozkládající se na celém území ostrova Kypr. Ve skutečnosti však Kyperská republika vykonává administrativu pouze na dvou jižních třetinách ostrova a na zbývajících severní třetině se rozkládá a administrativu vykonává TRNC. Proto je třeba užívat pojmu Kyperská republika přesně. Budeme se snažit tak v této práci činit. Věříme však, že pravý význam pojmu vyplyne čtenáři z kontextu.

1 Teoretická část práce

1.1 Teorie řešení konfliktů

1.1.1 Definice a klasifikace konfliktů

Pokud chceme správně pojmut a zpracovat předkládané téma, je nezbytné si jej nejprve vymezit teoreticky. Konflikty jsou neoddelitelně spjaty se sociálními vztahy, protože vznikají jako důsledek rozdílných zájmů a hodnot v lidské společnosti. Konflikty jsou neodmyslitelně spjaty s vývojem lidské společnosti. Mohou společnost destruovat a dovést ji k zániku, stejně jako mohou být podnětem pro její další rozvoj a rozkvět. Sociální vztahy bývají obvykle složité a zrovna tak složité je i stanovit jednotnou definici konfliktu. Existuje nepřehledné množství definic konfliktů. Odborníci definují konflikty na základě vlastních podmínek, podle nichž konflikty charakterizují a klasifikují. K obecnému vymezení konfliktu je možné využít definici Louise Kriesberga, který sociální konflikt definuje jako „*sociální situaci, kdy nejméně dva lidé nebo skupiny manifestují své zájmy a cíle, které považují za navzájem neslučitelné.*“¹⁰

Pro účely této práce je však zapotřebí úžeji vymezit konflikt v mezinárodních vztazích. Konflikt v mezinárodních vztazích můžeme obecně chápat jako sociální situaci, která vzniká, pokud dva či více aktérů, z nichž minimálně jeden by měl být státem, usiluje v tomtéž okamžiku o získání téhož statku v oblasti národních hodnot a témat a tento statek nepostačuje pro uspokojení základních potřeb všech aktérů konfliktu.¹¹ Můžeme říci, že jde o spor alespoň mezi dvěma stranami, které mezi sebou soupeří, prosazují své zájmy a jsou rozhodnuty zvítězit. Tento spor nemusí být násilný. Aktéry konfliktů mohou být i mezinárodní organizace, organizované skupiny a další entity. Konflikt tak nemusí vždy probíhat pouze mezi státy.

Vyjdeme-li z níže uvedených přístupů, tak je možné obecně konflikty klasifikovat do skupin podle toho, na jaké úrovni v mezinárodním systému se konflikt odehrává, dle aktérů, podle typu dotčených neslučitelných zájmů či použitých prostředků. Většina klasifikací je však založena na kombinaci více kritérií.

Pro zjištění toho, na jaké úrovni v mezinárodním systému se konflikt odehrává, se využívá tzv. analytických hladin. Šárka Waisová na základě těchto hladin rozlišuje tři analytické roviny. První analytickou hladinu představuje mezinárodní systém. Na této úrovni probíhají systémové konflikty, které jsou charakteristické tím, že jsou schopny vyvolat změnu v základní struktuře a organizaci mezinárodního systému, nastavují nová pravidla, hodnoty,

---

¹⁰ KRIESBERG, Louis. *Constructive Conflicts. From Escalation to Resolution*. Third edition. Boston: Rowman & Littlefield Publishers, 2007, s. 2.

¹¹ WALLENSTEEN, Peter. *Understanding Conflict Resolution. War, Peace and the Global System*. London: Sage Publications, 2002, s. 16.

normy a instituce. Systémovým konfliktem byly např. obě světové války. Druhou analytickou hladinu představují jednotky. Jednotkami jsou myšleni dostatečně nezávislí a vnitřně soudržní aktéři konfliktu, kteří se odlišují od jiných entit. Aktéry mohou být státy, nadnárodní korporace a mezinárodní organizace. Konflikty mezi jednotkami jsou označovány jako mezinárodní konflikty a nejčastěji se vedou mezi státy. Mezinárodní konflikt překračuje hranice národních států, ale jeho důsledkem není změna struktury, hodnot či pravidel systému. Dotčeny obvykle bývají pouze vztahy mezi aktéry konfliktu nikoli mezinárodní pravidla.¹²

Třetí analytickou hladinu představují subjednotky. Subjednotkou je organizované uskupení v rámci jednotky, které je schopné ovlivnit existenci a chování této jednotky. Může se jednat o politické strany, opozici, mafii, povstalecká hnutí atd. Konflikty odehrávající se v rámci jednotek jsou označovány jako vnitrostátní konflikty. Konflikt probíhá mezi vládou státu a nevládní či opoziční skupinou nebo hnutím. Podíl vnějších vlivů na konflikt by měl být minimální. Do této kategorie spadají války o nezávislost, konflikty o autonomii a občanské války.¹³

Peter Wallensteen rozlišuje ještě čtvrtou analytickou hladinu, kterou je hladina subsystémová. Tato hladina zahrnuje konflikty regionálního charakteru, které probíhají v rámci určité teritoriální jednotky, která je menší než mezinárodní systém, ale větší než stát. Příkladem budiž třeba konflikty na Balkáně.¹⁴

Je důležité si uvědomit, že v praxi může docházet k prolínání výše uvedených hladin. Konflikty mohou mít vnitrostátní i mezinárodní charakter. Vnitrostátní konflikt se může rozšířit i do dalších států a stát se tak konfliktem mezinárodním. Rovněž mezinárodní konflikt je schopen vyvolat konflikt vnitrostátní nebo se přeměnit na konflikt systémový.

Podle typu neslučitelných zájmů, které aktéři prosazují, resp. příčin, můžeme konflikty dělit na teritoriální, mocensko-politické, ideologické, ekonomické a konflikty za identitu. V případě teritoriálního konfliktu je příčinou sporu území či změna hranic. Mocensko-politický konflikt může být způsoben bojem o moc nebo snahou o získání autonomie či nezávislosti. Příčinou ideologického konfliktu je náboženství či ideologie. Ekonomický konflikt se vede o zdroje či strategické suroviny. Mezi konflikty za identitu patří konflikty etnické, náboženské a kulturní.¹⁵ Při bližším pohledu na většinu konfliktů lze vypožorovat, že jen zřídka mají pouze jednu příčinu. V realitě je často konflikt způsoben více příčinami a zájmy a různé typy konfliktů

---

¹² WAISOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, s. 41.

¹³ Tamtéž, s. 42.

¹⁴ WALLENSTEEN: *Understanding Conflict...*, s. 203 – 206.

¹⁵ KRIESBERG: *Constructive Conflicts...*, s. 7 – 22.

se prolínají. Dochází tak třeba k nábožensky motivovaným konfliktům o moc, sporům o území se surovinami, konfliktům o území mezi etnickými skupinami a jistě jde vypočítat mnoho dalších kombinací.

Pokud vezmeme v úvahu využití prostředky, tak můžeme konflikty charakterizovat jako násilné a nenásilné. Pokud aktéři využívají pouze mírové prostředky, jedná se o konflikt nenásilný. Pokud však některá ze stran konfliktu využije násilné prostředky, jedná se o konflikt násilný.¹⁶

V současnosti existuje mnoho významných center pro výzkum a řešení konfliktů. Téměř každé výzkumné centrum či institut si stanovuje vlastní kritéria pro výzkum. Zde jsou představeny tři různé pohledy na zkoumání konfliktů, které vznikly na univerzitě v Michiganu, Heidelberském institutu a v rámci Uppsalského projektu.¹⁷ Toto rozdělení se dá považovat za výchozí a může posloužit k následnému zkoumání konfliktu a analýze relevantních skutečností.

Na univerzitě v Michiganu byl politologem Davidem Singerem v roce 1963 založen projekt Correlates of War (COW), který měl za cíl vytvořit první vědeckou a systematickou databázi konfliktů a válek.¹⁸ Projekt COW jako kritérium při definici konfliktů používá počet obětí bojů. Pro odlišení typů konfliktů stanovili hranici 1 000 obětí. Tato hranice odlišuje válku od jiného typu konfliktu. Dalšími kritérii jsou zapojení vlád, opozičních sil či jiných organizovaných složek a kontinuita bojů.¹⁹ Měřítkem COW pro klasifikaci konfliktů jsou tedy, mimo jiné, výše zmíněné analytické hladiny.

Klasifikace konfliktů podle COW je následující: mezistátní válka, extrasystémová válka, vnitrostátní válka a nestátní válka. Za mezistátní válku je označen boj mezi dvěma a více státy, během něhož zemře ročně alespoň 1 000 příslušníků z řad vojenského personálu. Extrasystémovou válkou je válka, ve které člen mezinárodního systému bojuje mimo své území proti politickému subjektu, který není členem mezinárodního systému. I u této kategorie války je požadováno kritérium 1 000 padlých vojáků na straně státu. Pokud je extrasystémová válka vedena proti závislému nestátnímu aktérovi, tak je označována jako koloniální

---

¹⁶ KRIESBERG: *Constructive Conflicts...*, s. 19.

¹⁷ ŠPIČANOVÁ, Lenka. *Komparativní analýza konfliktů v Aceh a na Východním Timoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2011, s. 18 – 20.

¹⁸ *History* [online]. The Correlates of War Project, [cit. 11. prosince 2014]. Dostupné na <<http://www.correlatesofwar.org/history>>.

¹⁹ SARKEES, Meredith, Reid, WAYMAN, Frank, Whelon. *Resort to War: a data guide to inter-state, extra-state, intra-state, and non-state wars, 1816–2007*. Washington: CQ Press, 2010, s. 40 – 41.

(např. Indočínská válka v letech 1946–1954). Jestliže se vede proti nezávislému nestátnímu aktérovi, jedná se o válku imperiální (např. USA vs. Al-Kajda).²⁰

Za vnitrostátní válku označují boj mezi dvěma a více ozbrojenými skupinami uvnitř státu, jehož následkem za rok zemře alespoň 1 000 lidí z řad vojáků i civilistů. Vnitrostátní válka zahrnuje tři podkategorie: občanskou, interkomunální a regionální válku. Nestátní válka je boj dvou a více nestátních aktérů, který se neodehrává na území státu jejich původu.²¹

Heidelberský institut (Heidelberger Institut für Internationale Konfliktforschung – dále jen HIIK) vznikl na katedře politologie na univerzitě v Heidelbergu pod vedením profesora Franka Pfetsche. HIIK od roku 1992 každoročně vydává publikaci Conflict Barometer, která obsahuje aktuální výsledky výzkumu konfliktů uplynulého roku. HIIK vytváří vlastní databázi konfliktů. První databáze vznikla v roce 1989 pod názvem KOSIMO (Conflict Simulation Model). Od té doby byla metodika i databáze několikrát revidována a v současnosti databáze nese název CONIS (Conflict Information System).²²

HIIK konflikt v současnosti definuje jako: „*poziční rozdíl, pokud jde o hodnoty dotýkající se společnosti – předmět konfliktu – alespoň mezi dvěma rozhodujícími a přímo zúčastněnými stranami, který se zřetelně projevuje a vzájemný konflikt leží mimo platné právní předpisy a ohrožuje základní funkce státu nebo mezinárodní právní řád, případně je-li perspektiva, že se tak může stát.*“²³ Heidelberský přístup zohledňuje hlavně intenzitu konfliktu. Chápe konflikt jako dynamický proces, jehož intenzita, zapojené strany, předmět sporu i použité prostředky se vyvíjejí. Lze vyzorovat, že aktuální definice konfliktu nepožaduje, aby alespoň jednou ze stran sporu byla vláda státu.²⁴ Aktérem konfliktu může být stát, mezinárodní organizace i nestátní aktér. Národní hodnotou, o kterou se vede spor, může být území, autonomie, nezávislost, strategické zdroje, rozložení moci atd.²⁵

Klasifikace konfliktů dle HIIK je následující: spor, nenásilná krize, násilná krize, limitovaná válka a válka.²⁶ Spor a nenásilné krize mají nízkou intenzitu a probíhají bez užití násilí. U nenásilné krize již však může být násilím vyhrožováno. Násilná krize již je násilným

---

²⁰ Tamtéž, s. 61 – 64.

²¹ Tamtéž, s. 64 –70.

²² *Conflict Barometer 2014*. Heidelberg: Heidelberg Institute for International Conflict Research, 2015, s. 4.

²³ Tamtéž, s. 8.

²⁴ Dřívější znění definice obsahovalo požadavek, že alespoň jedna ze stran konfliktu musí reprezentovat vládu státu.

²⁵ *Conflict Barometer 2014*. Heidelberg: Heidelberg Institute for International Conflict Research, 2015, s. 8 – 10.

²⁶ Uvedená klasifikace platí od roku 2011, kdy byl revidován metodologický přístup. Do roku 2011 byla klasifikace následující: latentní konflikt, zjevný konflikt, krize, závažná krize a válka. Viz *Methodology* [online]. Heidelberg Institute for International Conflict Research, [cit. 12. prosince 2014]. Dostupné na <<http://www.hiik.de/en/methodik/index.html>>.

konfliktem se střední intenzitou. Limitovaná válka a válka jsou násilnými konflikty s vysokou intenzitou.²⁷

Na katedře pro výzkum míru a konfliktů švédské univerzity v Uppsale vznikl projekt Uppsala Conflict Data Project (UCDP), s nímž spolupracuje norský Peace Research Institut Oslo (PRIO). Tyto dvě instituce vytvořily databázi ozbrojených konfliktů, z níž čerpá data pravděpodobně nejvíce autorů.²⁸ Výsledky výzkumu jsou každoročně publikovány ve známé publikaci SIPRI²⁹ Yearbook of World Armaments and Disarmament.³⁰

Uppsalský projekt se zabývá pouze konflikty ozbrojenými. UCDP ozbrojený konflikt definuje jako: „*střet neslučitelných zájmů, který se dotýká vlády a/nebo území, během něhož jsou použity ozbrojené síly minimálně dvou stran, z nichž jedna je vláda státu, a který má za následek nejméně 25 úmrtí během kalendářního roku souvisejících s konfliktem.*“³¹ Definičním kritériem je tedy, podobně jako u COW, počet obětí, které zahynou následkem bojů. Definice vychází z intenzity konfliktu. Neslučitelné zájmy se dotýkají vlády nebo území. Jednou ze stran konfliktu musí být vláda státu.

Ke klasifikaci dle UCDP jsou využívány dvě hranice založené na počtu obětí (25 a 1 000). Konflikty jsou dle stupně intenzity rozlišovány na menší ozbrojené konflikty, střední ozbrojené konflikty a válku. Menší ozbrojený konflikt má nejméně 25 obětí za rok, ale méně než 1 000 obětí za rok a také za celou dobu trvání konfliktu. Střední ozbrojený konflikt má 25–1 000 obětí za rok a více než 1 000 obětí za celou dobu trvání konfliktu. Válkou je konflikt s více než 1 000 mrtvých ročně.³²

Je třeba poznamenat, že různě pojaté definice konfliktů a různé klasifikační přístupy mohou vést k tomu, že jsou v řadě případů prezentovány odlišné výzkumné výsledky. Porovnáme-li metodologii HIIK a UCDP, tak HIIK do své databáze řadí i nenásilné spory a vnitrostátní konflikty, ve kterých nemusí být stranou sporu vláda státu, zatímco UCDP se věnuje pouze konfliktům ozbrojeným s určitou intenzitou (počtem obětí³³) a s vládní účastí. Rozdílnost závěrů, ke kterým docházejí, lze ukázat na výsledcích za rok 2013. Zatímco podle

---

²⁷ *Conflict Barometer 2014*. Heidelberg: Heidelberg Institute for International Conflict Research, 2015, s. 8 – 9.

²⁸ TOMES, Jiří a kol. *Konflikt světů a svět konfliktů. Střety idejí a zájmů v současném světě*. Praha: Nakladatelství P3K, 2007, s. 89.

²⁹ Stockholm International Peace Research Institute

³⁰ WALLENSTEEN: *Understanding Conflict...*, s. 18.

³¹ *Definitions* [online]. Uppsala Universitet. Department of Peace and Conflict Research, [cit. 12. prosince 2014]. Dostupné na <<http://www.pcr.uu.se/research/ucdp/definitions/>>.

³² WALLENSTEEN: *Understanding Conflict...*, s. 24.

³³ Podobně i COW. Stanovení takovéto prahové hodnoty lze považovat za ne úplně vhodné, poněvadž díky němu nemusí být aktuální výskyt konfliktů zaznamenán odpovídajícím způsobem.

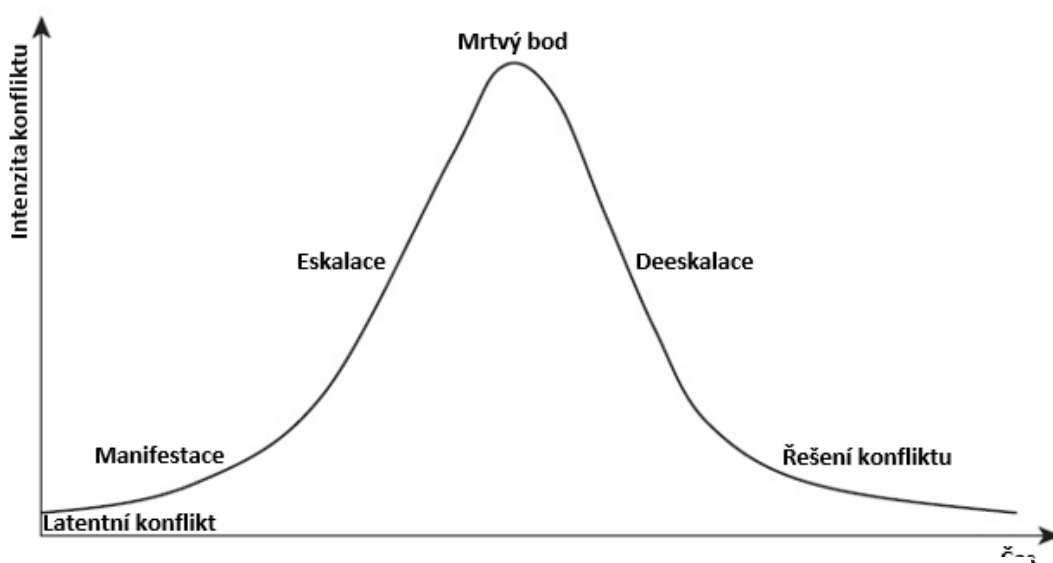

HIIK proběhlo v tomto roce 414³⁴ konfliktů, tak podle UCDP probíhalo v roce 2013 pouze 33³⁵ konfliktů. Proto je vhodné při zkoumání konfliktu zvolit přístup, který nejvíce koresponduje s našimi záměry.

Vzhledem k tomu že COW i UCDP se zabývají převážně konflikty vysoké intenzity (válkami), je v této práci zvolen heidelberský přístup, který zaznamenává i konflikty s nižší intenzitou. Kyperský konflikt již totiž delší dobu není konfliktem ozbrojeným, a proto i HIIK jej označuje za nenásilnou krizi.³⁶ Navíc je konflikt mezi kyperskými Řeky a kyperskými Turky v datasetech UCDP³⁷ a COW³⁸ považován za ukončený, případně není ani zaznamenán.

1.1.2 Dynamika a fáze konfliktů

Konflikty jsou charakteristické neustálou proměnou a vývojem, jsou velmi dynamické. Během tohoto vývoje dochází ke změnám postojů, hodnot a jednání aktérů. Konflikt prochází několika stádii a rovněž se mění jeho intenzita. Představíme si zde dynamiku konfliktu a pokusíme se stručně vystihnout jednotlivá stadia konfliktu. V této podkapitole využijeme převážně závěry Louise Kriesberga. Následující obrázek znázorňuje fáze a intenzitu konfliktu.

Obrázek č. 1: Intenzita a fáze konfliktu

Zdroj: JEONG, Ho-Won. *Understanding Conflict and Conflict Analysis*. London: Sage Publications, 2008, s. 97. Upraveno dle KRIESBERG, Louis. *Constructive Conflicts. From Escalation to Resolution*. Third edition. Boston: Rowman & Littlefield Publishers, 2007, s. 20 – 23.

³⁴ *Conflict Barometer 2013*. Heidelberg: Heidelberg Institute for International Conflict Research, 2014, s. 12.

³⁵ *UCDP Conflict Encyclopedia (UCDP database)* [online]. Uppsala Universitet. Department of Peace and Conflict Research, [cit. 12. února 2015]. Dostupné na <<http://www.pcr.uu.se/research/ucdp/database/>>.

³⁶ *Conflict Barometer 2014*. Heidelberg: Heidelberg Institute for International Conflict Research, 2015, s. 28.

³⁷ *UCDP Datasets* [online]. Uppsala Universitet. Department of Peace and Conflict Research, [cit. 25. února 2015]. Dostupné na <<http://www.pcr.uu.se/research/ucdp/datasets/>>.

³⁸ *Data Sets* [online]. The Correlates of War Project, [cit. 25. února 2015]. Dostupné na <<http://cow.dss.ucdavis.edu/data-sets/>>.

K postupnému vzniku konfliktu je zapotřebí přítomnost základních podmínek, které mají konfliktní potenciál. V této situaci se začínají formovat sporné strany a konflikt je označován jako latentní. Oba aktéři sporu si uvědomují, že jejich zájmy a cíle jsou neslučitelné, avšak rozpory mezi nimi nejsou natolik velké, že by se strany uchýlily k rozhodnému jednání.³⁹ K manifestaci dochází, jestliže je splněno několik podmínek. Musí dojít k vytvoření společné identity mezi příslušníky alespoň jedné strany sporu a identifikaci druhé strany sporu jako oponenta. Alespoň jedna ze stran musí pociťovat křivdu. Alespoň jedna ze stran si stanoví za cíl změnit chování oponenta a zmírnit tak křivdu. Poslední podmínkou je, aby příslušníci ukřivděné strany věřili, že jejich akce donutí změnit chování oponenta. Pokud se tedy alespoň jedna ze stran rozhodne veřejně projevit ochotu jednat za účelem ochrany svých zájmů, dochází k manifestaci. Jestliže však strany konfliktu nebudou mít dostatek sil k rozhodnému jednání nebo nechťejí otevřeně vystoupit vůči protivníkovi, může konflikt zůstat latentním.⁴⁰

Jakmile obě strany začnou jednat za účelem dosažení svých cílů a žádný z aktérů není ochoten slevit ze svých maximálních požadavků, dochází k eskalaci konfliktu. Zvětšuje se rozsah donucení a zvyšuje se participace lidí, kteří jsou mobilizováni k boji. Z latentního konfliktu se stane konflikt zřejmý.⁴¹ Významným stadiem pro budoucí vyřešení konfliktu je tzv. mrtvý bod, který nastává v momentě, kdy ani jeden z aktérů není schopen dosáhnout vítězství a prosadit své zájmy.⁴² Mrtvý bod je předpokladem k deeskalaci konfliktu, ve které dochází ke zmírnění sporů, snižování požadavků, ke snaze najít řešení a dohodnout příměří. Snižuje se intenzita konfliktu.⁴³

Na tuto fázi dále navazuje fáze řešení konfliktu, ve které dochází k postupnému nalézání řešení a k překonání neslučitelnosti zájmů.⁴⁴ Nezbytným stadiem je fáze postkonfliktního urovnání sporů, kdy dochází k rekonstrukci, jež má za cíl obnovit ekonomické, sociální, kulturní a diplomatické vztahy mezi aktéry sporu. Je zapotřebí ustavit nové instituce či procesy, které by měly mít za úkol pomáhat regulovat rivalitu, sociální nerovnost a napětí mezi stranami ukončeného konfliktu. V případě vnitrostátního konfliktu potom uspořádat vnitrostátní situaci.⁴⁵ Na následujícím obrázku č. 2 lze spatřit, že dosažené řešení však také může být zdrojem napětí a vést k dalšímu konfliktu.

---

³⁹ KRIESBERG: *Constructive Conflicts...*, s. 21

⁴⁰ Tamtéž, s. 53 – 54.

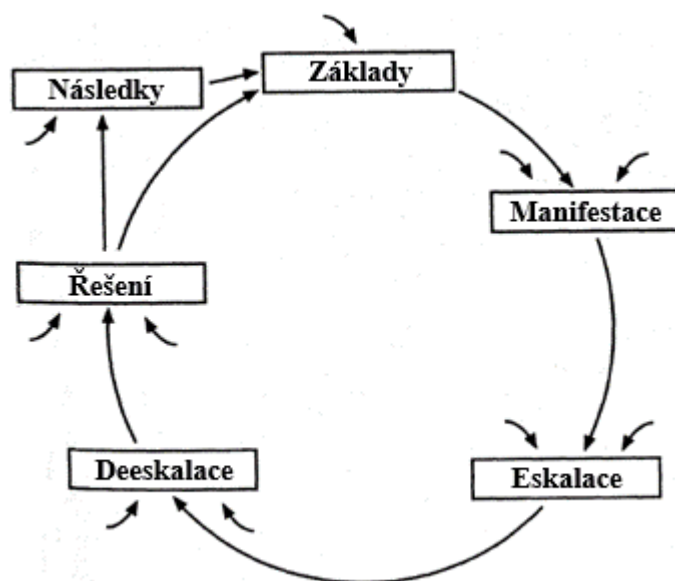
⁴¹ Tamtéž, s. 155 – 157.

⁴² JEONG, Ho-Won. *Understanding Conflict and Conflict Analysis*. London: Sage Publications, 2008, s. 168.

⁴³ KRIESBERG: *Constructive Conflicts...*, s. 220 – 223.

⁴⁴ Tamtéž, s. 262 – 263.

⁴⁵ JEONG: *Understanding Conflict...*, s. 241.

Obrázek č. 2: Konfliktní cyklus

Zdroj: KRIESBERG, Louis. *Constructive Conflicts. From Escalation to Resolution*. Third edition. Boston: Rowman & Littlefield Publishers, 2007, s. 23.

Série šipek na obrázku utváří kruh a znázorňuje, že konflikt se projeví, eskaluje, deeskaluje a je vyřešen. Konflikt vždy nemusí projít všemi těmito fázemi, může zůstat zakonzervován v jednom stadiu, nebo se vracet zpět či přelévat z jedné fáze do druhé. Obrázek také ukazuje, že dosažené řešení má následky, které se mohou stát zdrojem dalšího konfliktu. Nový konflikt již však zpravidla bude odlišný od konfliktu původního, protože probíhá za jiných podmínek a třeba i na jiné úrovni.⁴⁶

1.1.3 Přístupy k řešení konfliktů

V odborné literatuře se nejčastěji můžeme setkat se třemi teoretickými přístupy k řešení konfliktů. Jsou jimi management konfliktu (conflict management/settlement), komplexní řešení konfliktu (conflict resolution) a transformace konfliktu (conflict transformation).⁴⁷

Management konfliktu směřuje k ukončení bojů a urovnání vztahů mezi stranami konfliktu. Kompromisy dosažené během tohoto procesu však často nevedou k uspokojivému odstranění samotné příčiny konfliktu (často hluboce zakořeněné). Hrozí tak, že se ten samý konflikt může opakovat. Dosažené řešení je mnohdy pouze dočasným výsledkem. Stále přetrvává napětí. Pokud se některá ze stran bude cítit dosaženým řešením poškozena, tak negativní vztahy často přetrvávají a je pravděpodobné, že bude vyčkávat na vhodnou příležitost ke zjednání nápravy.⁴⁸ Management konfliktu řeší tedy pouze konflikt a jeho následky, nikoliv však již příčiny konfliktu. Můžeme tedy dojít k závěru, že tento přístup by měl

⁴⁶ KRIESBERG: *Constructive Conflicts...*, s. 22 – 23.

⁴⁷ ŠPIČANOVÁ: *Komparativní analýza...*, s. 31.

⁴⁸ JEONG, Ho-Won. *Conflict Management and Resolution. An Introduction*. New York: Routledge, 2010, s. 9.

být využíván spíše k dočasnému urovnání vztahů mezi stranami konfliktu, anebo tam, kde selhaly snahy o odstranění příčin konfliktu a jeho komplexní vyřešení.

Dříve uplatňovaný management konfliktu přestal být dostačující a tak se v 90. letech 20. století do popředí dostal přístup komplexního řešení problémů. Komplexní řešení konfliktu se nezaměřuje pouze na ukončení konfliktu. Snaží se také o odstranění příčin konfliktu a zlepšení vztahů mezi spornými stranami. Je zde snaha dosáhnout trvalého míru a zavést určitá preventivní opatření proti dalším konfliktům. Tento přístup vyžaduje mnoho úsilí a je také časově náročnější než management konfliktu. Cílem je dosáhnout nového rámce pro soužití, který by snížil pravděpodobnost opakování konfliktu.⁴⁹

Někteří autoři však zastávají názor, že konflikt nemůže být vyřešen, ale musí dojít k jeho transformaci. Jedním z nich je Paul Lederach, který dokonce konflikt vnímá jako přirozenou součást sociálních vztahů, která je motorem vývoje a změn.⁵⁰ Transformace konfliktu směřuje k proměně vztahů mezi aktéry tak, aby došlo nejen k odstranění příčin sporu, ale i ke změně jejich postojů a k obnovení vzájemné důvěry. Pozitivní změny v sociálních vazbách dlouhodobě redukuje násilí a vytváření vzájemně závislých symbiotických vztahů může být předpokladem pro dosažení trvalého míru.⁵¹

Do řešení konfliktů v mezinárodních vztazích zasahuje poměrně široké spektrum subjektů. Kromě samotných aktérů sporu se jedná o mezinárodní organizace, zejména OSN, NATO a EU. Mohou to být rovněž regionální aktéři, ke kterým můžeme řadit regionální organizace (vládní i nevládní), sousední státy a také aktéry lokální, kterými jsou třeba nevládní organizace. Významnou úlohu při řešení konfliktů sehrávají regionální aktéři, kteří v daném regionu působí, znají místní poměry a jsou schopni poměrně brzy odhalit hrozící konflikt. Mnohdy ale bývají považováni za nástroj politiky a zájmů státu či regionálních velmocí. Na významu nabývají nevládní organizace, které jsou považovány za nestranné, mají větší důvěryhodnost než regionální aktéři a málokdy čelí pochybnostem o své nestrannosti. Mají dobrou znalost místních problémů, protože jsou většinou přítomné v oblasti konfliktu. Místní obyvatelstvo více důvěřuje jim než vládním organizacím. Bývají důležitým činitelem během postkonfliktní rekonstrukce. K řešení konfliktu mohou přispět i významní jednotlivci. Takovým jednotlivcem může být generální tajemník OSN, papež nebo představitelé silných

---

⁴⁹ Tamtéž, s. 10 – 11.

⁵⁰ LEDERACH, John, Paul. *Little Book of Conflict Transformation: Clear Articulation Of The Guiding Principles By A Pioneer In The Field*. United States: Good Books, 2003, s. 5.

⁵¹ Tamtéž, s. 14.

(USA) či neutrálních (Finsko) zemí. Tito jednotlivci mohou sehrát významnou úlohu při řešení sporu.⁵²

Důvody pro ukončení konfliktu mohou být různé. Může dojít ke změně priorit aktérů, rozdělení statku, každý z aktérů může zaměřit svou pozornost na statek odlišný od statku, který požaduje druhá strana konfliktu. Strany sporu se mohou dohodnout na společné správě a využívání statku, který je předmětem sporu. Kontrola nad sporným statkem může být přenechána třetí straně. Může být rozhodnuto třetí stranou o předmětu sporu např. v arbitráži. Konflikt může být odsunut do pozadí, ponechán sobě samému a postupně může dojít k zapomenutí konfliktu (tzv. zamrzlé či zapomenuté konflikty).⁵³

K vyřešení konfliktů je k dispozici značné množství nástrojů. Předpokladem pro výběr vhodného nástroje je znalost toho, za jakých okolností je ten který nástroj účinný. Je třeba navrhnout a provádět strategii založenou na více nástrojích, která bude specifická pro konkrétní konflikt a přispěje k míru mezi aktéry konfliktu. Konflikty mohou mít více příčin a nacházet se v různé fázi. Úspěšnost intervence závisí na vhodnosti zvolených nástrojů vzhledem k příčinám a fázi konfliktu. Michael Lund rozčleňuje do sedmi kategorií 90 nástrojů, které mohou být využity k řešení konfliktů.⁵⁴ Každý z těchto nástrojů má své výhody a nevýhody. Pro dosažení účinného řešení konfliktu je zapotřebí tyto nástroje vhodně kombinovat. V následujících tabulkách jsou nástroje rozčleněny do jednotlivých kategorií.

NÁSTROJE OFICIÁLNÍ DIPLOMACIE			
mediace	mírové konference	krizová a donucovací diplomacie	neformální konzultace
vyjednávání	jednostranná gesta dobré vůle	mezinárodní tlaky/odsouzení	diplomatské sankce
dobré služby	centra pro předcházení a řízení konfliktů	diplomatské uznání	horké linky
smířčí řízení	zvláštní vyslanci	diplomatské neuznání	

NÁSTROJE NEOFICIÁLNÍ DIPLOMACIE			
mediace	civilní pozorovatelé	workshopy k řešení konfliktu	mírové komise
podpora tradičních způsobů řešení konfliktů a právních institucí	návštěvy významných organizací a svědectví významných osobností	nenásilné kampaně	kulturní výměna
kulaté stoly	civilní vyšetřovací mise	humanitární diplomacie	spřátelené skupiny

⁵² WAISOVÁ: *Řešení konfliktů...*, s. 95 – 100.

⁵³ WALLENSTEEN: *Understanding Conflict...*, s. 107 – 113, 123 – 127.

⁵⁴ LUND, Michael. A Toolbox for Responding to Conflicts and Building Peace. In REYCHLER, Luc, PAFFENHOLZ, Thania (eds). *Peacebuilding. A Field Guide*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 2001, s. 16.

VOJENSKÉ NÁSTROJE			
preventivní rozmístění ozbrojených sil	vojenská pomoc	odstrašení	kontrola šíření zbraní a vojenského materiálu
restrukturalizace/integrace ozbrojených sil	bezpečnostní režimy a další opatření budující důvěru	demilitarizované zóny	omezená vojenská intervence
profesionalizace/reforma ozbrojených sil	dohody o neútočení	vojenská embarga a blokády	vynucení míru
demobilizace	organizace kolektivní bezpečnosti a spolupráce	kontrola zbrojení a odzbrojení	alternativní obranné strategie
EKONOMICKÉ A SOCIÁLNÍ NÁSTROJE			
rozvojová pomoc	zemědělské programy	ekonomické sankce	repatriace uprchlíků a pomoc vnitřně přesídleným osobám
společný obchod	zdravotní pomoc	podpora ekonomického rozvoje	soukromé hospodářské investice
ekonomické reformy	humanitární pomoc	společné projekty	
POLITICKÉ NÁSTROJE			
vytváření politických stran	monitorování voleb	dohody o sdílení moci	vzdělání úředníků veřejné správy
vytváření politických institucí	rozvoj občanské společnosti	decentralizace moci	protektoráty
ústavní reformy	podpora lidských práv a jejich monitorování	národní konference	
PRÁVNÍ NÁSTROJE			
tribunály pro válečné zločiny	ústavní komise	reforma policie	ajudikace
podpora právních institucí	reforma soudnictví	arbitráž	
KOMUNIKAČNÍ A VZDĚLÁVACÍ NÁSTROJE			
mírové vysílání v rádiu, TV atd.	alternativní informační a komunikační zdroje	mírové vzdělávání	školení v oblasti řešení konfliktů a jejich prevence
profesionalizace médií	občanská výchova	výměnné návštěvy	formální vzdělávací projekty
mezinárodní vysílání	školení novinářů		

Tabulka č. 1: Nástroje využívané k řešení konfliktů roztržiděné do jednotlivých funkčních oblastí

Zdroj: LUND, Michael. A Toolbox for Responding to Conflicts and Building Peace. In REYCHLER, Luc, PAFFENHOLZ, Thania (eds). *Peacebuilding: A Field Guide*. London: Lynne Rienner Publishers, 2001, s. 16 – 20.

Tyto nástroje směřují k odstranění příčin konfliktu a korespondují s přístupem komplexního řešení konfliktů a mohou být využity i k transformaci konfliktu. Výše zmíněné nástroje využijeme v kapitole věnované Annanovu plánu, kde nám poslouží k jeho analýze a zhodnocení. V případě kyperského konfliktu přichází do úvahy uplatnění nástrojů ze všech těchto oblastí. Z jednotlivých funkčních oblastí vybereme ty nástroje, které byly zahrnuty

do řešení navrhovaného Annanovým plánem, představíme si, jaké mělo jejich využití v plánu dopady na postoje kyperských Řeků a kyperských Turků k plánu a na základě toho zhodnotíme Annanův plán. Protože však výčet nástrojů uvedených výše je pouze demonstrativní, tak využijeme i některé nástroje další, výše neuvedené, které mohou posloužit při řešení konfliktů. Vyhodnocení účinnosti těchto nástrojů nám může mnohé napovědět o tom, proč Annanův plán selhal.

1.2 Etnické konflikty

Stejně jako je tomu u definice konfliktu, tak i v případě etnického konfliktu existuje množství různých definic, které se v některých aspektech odlišují. Společným základem většiny definic je, že se jedná o spor mezi alespoň dvěma etnickými skupinami, jehož předmětem jsou územní, politické, ekonomické, sociální či kulturní záležitosti. Předmětem konfliktu tak nemusí být pouze kulturní otázky běžně spojované s etnickou skupinou (jazyk, náboženství atd.). Etnický konflikt se často vyvine ze soutěže mezi jednotlivými skupinami. Soutěž může probíhat o ovládnutí území, ekonomické zdroje, politickou moc, pracovní příležitosti, přístup ke vzdělání atd. Jestliže dojde k narušení soutěže a ke zvýhodnění jedné skupiny vůči druhé, vzniká situace, která má potenciál vést ke konfliktu a násilí. Soutěž mezi etniky i etnický konflikt jsou vzájemným působením skupin a jednotlivců v tomto procesu není vnímán dle svých postojů či činů, ale podle příslušnosti k etnické skupině.⁵⁵ Zásadní roli v etnickém konfliktu tedy sehrávají etnické skupiny, které jsou hlavními aktéry.

1.2.1 Etnická skupina a etnicita

Výraz etnický prošel dlouhým vývojem a také změnou kontextu.⁵⁶ Nehodláme se zde zabývat podrobným historickým popisem vývoje tohoto pojmu, ale spokojíme se s konstatováním, že doposud je díky tomu jeho použití ve vědě velmi široké. Pojem etnická skupina či etnikum se využívá k označení původního kmenového společenství, domorodého obyvatelstva, národnostní menšiny nebo společenství, které není národem či nemá vlastní stát.⁵⁷ Kvůli širokému pojetí pojmu se mnoho autorů pokusilo vytvořit přesnější definici etnické skupiny, avšak žádná nebyla přijata všeobecně.

Na konci 60. let vytvořil definici etnické skupiny antropolog Fredrik Barth. Vycházel ze vztahu etnika k ostatním skupinám. Podle Bartha se při vzájemném styku mezi skupinami formují tzv. etnické hranice. V důsledku toho dochází k uvědomění si své odlišnosti

---

⁵⁵ TESARŮ, Filip. *Etnické konflikty*. Praha: Portál, 2007, s. 27.

⁵⁶ Blíže k tomu tamtéž, s. 15 – 19.

⁵⁷ Tamtéž, s. 19.

od ostatních, většímu pocitu příslušnosti a solidarity ke „své“ etnické skupině a projevům této sdílené identity navenek vůči jiným etnikům. To vede k posílení společné skupinové identity.⁵⁸ V definici tedy kladl důraz na vztah etnické skupiny vůči okolnímu světu a jiným skupinám.

Barthovo dílo bylo inspirací pro mnoho dalších autorů. Anthony Smith se pokusil vytvořit definici zahrnující všechny podstatné prvky, které souvisí s etnickou skupinou. Definice sestává ze šesti kritérií, kterými jsou: kolektivní jméno skupiny, mýtus o společném původu, sdílené dějiny, asociace s určitým územím, charakteristická sdílená kultura a pocit solidarity mezi členy skupiny.⁵⁹ Kolektivní jméno je tedy projevem vědomí společné identity navenek. Mýty o společném původu mohou vyjadřovat biologickou příbuznost, významnou historickou událost důležitou pro vytváření společné identity nebo představy o příchodu do země či její zabrání. K tomuto území má pak etnikum silnou vazbu. Sdílená kultura zahrnuje jazyk, náboženství, zvyky, tradice, zákony či symboly. Společná identita zajišťuje semknutí členů skupiny a odlišení od ostatních etnik.⁶⁰ Sdílené dějiny se do značné míry mohou prolínat s mýty o společném původu, proto by bylo pravděpodobně vhodnější o nich hovořit jako o jednom souboru sdílených představ o minulosti.⁶¹ K účelům této práce lze považovat dvě uvedené definice za postačující k vymezení etnických skupin.

Dále bychom měli zmínit pojmy etnická kategorie a etnické společenství (či etnická skupina). Etnická kategorie označuje skupiny definované na základě objektivních kulturních rysů jako je jazyk, náboženství atd. Skupina si však příliš neuvědomuje vlastní výlučnost. Oproti tomu etnické společenství označuje skupinu definovanou zevnitř, která si je vědoma své kulturní odlišnosti a žádá uznání od ostatních skupin. Příslušníci společenství spolupracují s vědomím sounáležitosti na prosazování svých zájmů.⁶² Etnická kategorie předchází vytvoření etnického společenství. S touto proměnou dochází i k formování etnické identity.⁶³ K přeměně etnické kategorie na etnické společenství tedy dochází v okamžiku, kdy si skupina uvědomí svou odlišnost a začne prosazovat své zájmy (občanské, kulturní, jazykové atd.).

V souvislosti s uplatňováním nároků etnických skupin je zapotřebí rozlišovat dvě situace. Jestliže prosazované nároky mají politický ráz a skupina usiluje o autonomii či separaci a vytvoření vlastního národního státu, stává se národností či etnonárodní skupinou. Skupina tedy usiluje o získání a uznání postavení národa. Od etnonárodních skupin je zapotřebí

---

⁵⁸ BARTH, Fredrik. Introduction. In BARTH, Fredrik (ed). *Ethnic groups and boundaries*. Boston: Little, Brown & Company, 1969, s. 15 – 16.

⁵⁹ SMITH, D. Anthony. The origins of nations. *Ethnic and Racial Studies*, 1989, roč. 12, č. 3, s. 344 – 345.

⁶⁰ SMITH, D. Anthony. *National Identity*. London: Penguin Books, 1991, s. 19 – 22.

⁶¹ TESARŮ: *Etnické...*, s. 21.

⁶² SMITH: *National...*, s. 20 – 21.

⁶³ TESARŮ: *Etnické...*, s. 24

odlišovat etnické skupiny, které jsou politizované, avšak nejsou nacionalizované. Jejich požadavky spočívají zejména v zajištění individuálních občanských práv, rovného postavení a příležitostí či ochrany kultury příslušníků skupiny. Politizované skupiny neusilují o kolektivní politickou separaci od širšího politického celku, ale snaží se do něj individuální občanská práva integrovat.⁶⁴

Etnickou identitu (etnicitu) rovněž není jednoduché definovat a spíše jsou popisovány vlastnosti a projevy etnicity, než sám pojem. Zde jsou zmíněny tři základní teorie, které se začaly postupně rozvíjet od 60. let 20. století a snaží se vysvětlit podstatu a původ etnicity. Jedná se o primordialismus, instrumentalismus a konstruktivismus.⁶⁵

Primordialismus považuje etnicitu za primární součást lidské existence, která je neměnná a pevně daná, a která předurčuje příslušnost jedince k určité skupině na základě místa narození, příbuzenských vztahů či kulturních znaků. Dle primordialistů etnicita existovala před modernizací⁶⁶ a existuje i během ní či po ní. Lze tedy říci, že etnicita existuje mimo čas bez ohledu na vývoj společnosti. Oproti tomu instrumentalisté považují etnicitu za produkt modernizace. Procesy spojené s modernizací politiky a ekonomiky mění očekávání a aspirace lidí, dochází tak k homogenizaci hodnot a cílů. Modernizace vede k tomu, že lidé usilují o tytéž, mnohdy nedostatkové zdroje, což podporuje vznik konfliktu. Dle instrumentalistů je etnicita prostředkem elit k politické mobilizaci v boji o prosazení zájmů a skupin. Etnicita je tedy pouhým nástrojem politické mobilizace prostřednictvím etnických prvků a symbolů v soutěži o moc a bohatství.⁶⁷

Třetím přístupem, který se pokouší spojit dva přístupy předcházející, je konstruktivismus. Konstruktivisté uznávají, že etnicita se formuje během konfliktu o zdroje a moc, avšak nepovažují ji za pouhý nástroj k dosažení individuálních či skupinových cílů a mobilizační prostředek v soutěži o zdroje. Etnická identita je dle nich utvářena také na základě interakce mezi etnickými skupinami. Etnicita člověku v individualistickém světě poskytuje pocit sounáležitosti ke skupině, přispívá k interpretaci světa a života v něm.⁶⁸ Etnicita tak dle konstruktivistů nevzniká pouze kvůli ekonomickým a politickým důvodům, ale také kvůli důvodům existencionálním.

---

⁶⁴ BARŠA, Pavel, STRMISKA, Maxmilián. *Národní stát a etnický konflikt. Politologická perspektiva*. Brno: CDK, 1999, s. 79 – 80.

⁶⁵ TESAŘ: *Etnické...*, s. 55.

⁶⁶ Dříve totiž byla etnicita chápána jako příslušnost ke kmenovému společenství, která by měla postupně vymizet s postupující modernizací.

⁶⁷ BARŠA, STRMISKA: *Národní stát...*, s. 64 – 72.

⁶⁸ Tamtéž.

Richard Jenkins vytvořil model etnicity, který je založen na výše zmíněných (ale i dalších) přístupech k etnicitě. Jenkins shrnuje ty charakteristiky etnicity, které jsou společné různým teoriím etnicity a vytváří přístup, který je založen na všeobecném konsensu a dal by se považovat za základní. Dle něj je etnicita založená na kolektivní identifikaci a vnímaných kulturních rozdílech. Etnicita se dotýká kultury (sdílených významů), ale vzniká a projevuje se při sociální interakci mezi skupinami. Etnicita není stálá ani statická, stejně tak, jako nejsou statické a stálé situace a kultura, ve kterých etnicita vzniká a projevuje se. Etnicita je individuální i kolektivní. Navenek se etnicita projevuje v sociální interakci a kategorizaci druhých a dovnitř se projevuje v osobní sebeidentifikaci.⁶⁹

V této práci využijeme především konstruktivistický a instrumentalistický přístup k etnicitě, protože jejich postoj k původu etnicity a její roli v konfliktech nám přijde odpovídající situaci na Kypru.

1.2.2 Etnicita, národ a nacionalismus

Je zapotřebí zmínit také vztah mezi etnikem a národem. Soubor etnikem sdílených představ o minulosti je zásadním faktorem při utváření národa a sehrává klíčovou roli i v nacionalismu. V etnických konfliktech hraje nacionalismus důležitou roli.⁷⁰ Tato podkapitola je proto věnována převážně pojmům národ a nacionalismus.

Při zkoumání národů a nacionalismu se uplatňuje několik přístupů. Smith podává přehled čtyř základních paradigmat ke zkoumání těchto pojmů, které se běžně vyskytují v literatuře. Jedná se o primordialismus, modernismus, perenialismus a etnosymbolismus. Primordialisté mají za to, že národy existují již od „počátku věků“ a jsou vlastní lidské přirozenosti, stejně jako příbuzenství či jazyk. Dle nich vznik národa předchází sociální interakci a je důsledkem lidské přirozenosti, která vede k tomu, že lidé vytvářejí určité instituce, které vyvolávají pocit sounáležitosti. Perenialisté také tvrdí, že některé národy existovaly již dříve a jsou věčné. Oproti primordialistům však chápou národ jako sociální konstrukci, která vzniká díky sociální interakci a v jejím průběhu.⁷¹

Tyto dva přístupy kritizují modernisté, kteří tvrdí, že vznik národa je důsledkem industrialismu, kapitalistické ekonomiky, státní správy či moderního školství, a že národ není věčnou součástí organizace lidské společnosti. Modernizace dle nich velmi přispěla ke vzniku a šíření národního povědomí. Etnosymbolisté kladou důraz na etnické kořeny národa, sdílené

---

⁶⁹ JENKINS, Richard. *Rethinking Ethnicity*. Second edition. London: Sage Publications, 2008, s. 169.

⁷⁰ TESARŮ: *Etnické...*, s. 21

⁷¹ SMITH, D, Anthony. *Ethno-Symbolism and Nationalism. A Cultural Approach*. New York: Routledge, 2009, s. 1 – 21.

kulturní symboly a kontinuitu mezi etnikem a národem a zaměřují se na období, ve kterém dochází k přeměně etnika v národ. Podle nich mezi oběma pojmy neexistuje jasná hranice.⁷²

V literatuře můžeme najít dva základní modely národa. Etnická identita je východiskem kulturního (etnického, východního) národa. Dle Smithe je kulturní národ založen na pokrevním původu (příbuzenství), tradicích, jazyce a lidové mobilizaci. V tomto pojetí je tedy národ sdružením lidí, kteří se do něj narodili a pocházejí ze společných předků. Rodný jazyk, zvyky a tradice sbližují lidi ve společenství a jsou zdrojem norem pro soužití a plní podobnou funkci jako zákony. Protikladem je model občanského (politického, západního) národa. Ten je vymezen historicky obývaným územím (odkazuje k předkům), ztělesněním vlasti (politické instituce, zákony), rovností příslušníků národa (občanství) a jednotnou kulturou a ideologií (sdílené hodnoty, mýty).⁷³ Dle tohoto modelu si tedy člověk může národní identitu zvolit, protože mu není předurčena při narození.

Z výše uvedeného vyplývá, že národní identita má vždy občanskou (politickou) i kulturní (etnickou) dimenzi. Smith shrnul prvky společné oběma modelům národa a vytvořil přehled základních rysů národní identity. Mezi základní rysy řadí: „*historické území, společné mýty a historické vzpomínky, společnou masovou veřejnou kulturu, společná zákonem zajištěná práva a povinnosti pro všechny členy a společnou ekonomiku s územní mobilitou pro všechny členy.*“⁷⁴

Na základě uvedených rysů národní identity Smith definuje národ jako „*pojmenovanou lidskou komunitu historicky obývající určité území (domovinu), sdílející společné mýty a historické vzpomínky, se společnou masovou veřejnou kulturou, společnou ekonomikou a společným právním systémem, který stanoví rovná práva a povinnosti pro všechny členy.*“⁷⁵

Smithova definice národa však není jediná, existuje množství různých více či méně podobných definic. Všechny definice se však shodují v tom, že národ je politicky organizované společenství, jehož příslušníci sdílejí vědomí vzájemné sounáležitosti. Příslušníci národa si jsou vědomi své odlišnosti, bez ohledu na to, zda mají osobní zkušenosti ze styku s ostatními národy. To je možné díky zprostředkování skrze hromadné sdělovací prostředky či povinnou školní docházku.⁷⁶ Protože neexistují objektivní měřítka pro stupeň politické organizace či intenzitu

---

⁷² Tamtéž.

⁷³ SMITH: *National...*, s. 8 – 13.

⁷⁴ Tamtéž, s. 13 – 14.

⁷⁵ Tamtéž, s. 14.

⁷⁶ TESAR: *Etnické...*, s. 56.

kolektivního vědomí, je těžké stanovit přesnou hranici mezi etnikem a národem. Národní identita se proto téměř vždy formuje alespoň částečně na etnických základech.⁷⁷

Zde se dostáváme k pojmu nacionalismus. Podat univerzální jednotnou definici nacionalismu není možné. Situaci nejlépe vystihují slova profesora Jana Křena, který konstatuje: „*Téměř nepřehledná masa literatury k tomuto tématu neskýtá právě mnoho poznávacích jistot. Přesto však se značným stupněm jistoty lze přijmout poznatek, že nacionalismus je [...], dvouznačný, ne-li víceznačný, že není nacionalismus jako nacionalismus, v různých dobách a na různých místech, ale dokonce i ve stejné době a na témže místě.*“⁷⁸ Obecně však může být nacionalismus definován jako víra v nadřazenost jednoho národa nad národy ostatními. Postupně dochází k posunu od forem kulturních k politickým a k zapojení a mobilizaci obyvatelstva.⁷⁹

Pokud se jedná o původ nacionalismu, tak mezi nacionalisty se objevuje názor, že nacionalismus je něco jsoícího, co od vždy dřímalo ve společnosti a bylo v určitou dobu probuzeno. Arnošt Gellner tento obecně rozšířený názor popírá a tvrdí, že nacionalismus vznikl až jako důsledek přechodu lidstva k průmyslové společnosti a že nacionalismus není probouzením národů k sebevědomí, ale že nacionalismus vytváří národy tam, kde dosud nebyly.⁸⁰ Národní identita a národ jsou tedy vytvářeny nacionalismem.

Výše uvedeným dvěma modelům národa odpovídají i dva základní modely nacionalismu. Obě pojetí mají společný základ, tedy občanskou (politickou) a kulturní (etnickou) dimenzi. Rozdíl mezi dvěma modely nacionalismu spočívá v tom, která z dimenzí převažuje.⁸¹

Gellner nacionalismus chápe jako „*politický princip, podle kterého politická a národní jednota musí být shodné.*“⁸² Gellnerova definice zahrnuje obě základní dimenze, nicméně sám Gellner doplňuje, že pod pojmem národní jednota rozumí jednotu etnickou. Dle něj je nacionalismus teorií politického oprávnění, která požaduje, aby nedocházelo k narušení etnických hranic hranicemi politickými a aby etnické hranice uvnitř státu neoddělovaly držitele moci od ostatních (např. prezident by měl jinou národnost než většina obyvatel). V tomto smyslu se tedy jedná o úsilí vytvořit národní stát se zásadní dominancí jedné etnické skupiny.⁸³

---

⁷⁷ TESAŘ: *Etnické...*, s. 59.

⁷⁸ KŘEN, Jan. Nacionalismus a patriotismus? *Dějiny a současnost*, 1998, č. 2, s. 5, citováno dle ROVNÁ, Lenka. „Nový“ nacionalismus. *Mezinárodní vztahy*, 1999, roč. 34, č. 1, s. 91.

⁷⁹ HALL, A. John. Nationalisms: Classified and Explained. *Daedalus*, 1993, roč. 122, č. 3, s. 2.

⁸⁰ GELLNER, Arnošt. *Národy a nacionalismus*. Praha: Josef Hříbal, 1993, s. 7 – 8, 59 – 60.

⁸¹ SMITH: *National...*, s. 79.

⁸² GELLNER: *Národy a...*, s. 12.

⁸³ Tamtéž, s. 12 – 13.

U druhého modelu nacionalismu převažuje dimenze občanská. Tento typ nacionalismu se vyskytuje převážně v multietnických společnostech a je považován za univerzální a „supraetnickou“ ideologii, která zajišťuje rovná práva všem. Tento nacionalismus není založen na společných kulturních kořenech etnické skupiny či příbuzenství, ale je založen na sdílených civilních právech a na územním principu. Nacionalismus zde plní sjednocující funkci. Etnicita zde naopak může ohrožovat národní soudržnost a celistvost státu, protože etnické skupiny si mohou znovu začít uvědomovat etnicky vnímané rozdíly, což může být zdrojem etnických konfliktů.⁸⁴

V této práci je zdůrazněna role etnické identity jako mobilizačního nástroje. Práce tedy vychází především z kulturního pojetí národa a s ním souvisejícího etnického nacionalismu, který je výrazným prvkem kyperského konfliktu.

1.2.3 Příčiny a řešení etnických konfliktů

Vystihnout podstatu a příčiny etnických konfliktů není jednoduché. V těchto konfliktech sice dochází k soupeření mezi etnickými skupinami, avšak etnická příslušnost nemusí vždy být příčinou konfliktu. Mnohdy bývá příčinou etnického konfliktu spor o jiné statky a etnicita bývá využívána k mobilizaci obyvatel a postupně dochází k etnizaci konfliktu jiného typu (politického, ekonomického atd.).⁸⁵ Při hodnocení etnického konfliktu je důležité neskouznout ke zjednodušujícímu konstatování, že příčinou etnického konfliktu je etnicita samotná, ale je zapotřebí určit přesné příčiny konfliktu, protože jedině tak může být dosaženo uspokojivého řešení konfliktu.

Primordialisté vidí příčinu etnického konfliktu v etnicitě samotné. Podle instrumentalistů je etnický konflikt důsledkem prosazování zájmů elitami, které využívají etnicitu jako nástroj k dosažení svých cílů a v soutěži o zdroje. Konstruktivisté se snaží kombinovat oba zmíněné přístupy a příčinu etnických konfliktů hledají ve specifických sociálních podmínkách a vzájemných vztazích mezi etnickými skupinami.⁸⁶

V literatuře můžeme najít dva základní přístupy ke zkoumání příčin etnických konfliktů. Na jedné straně stojí zastánci etnokulturního výkladu příčin etnických konfliktů a na straně druhé autoři, kteří příčiny konfliktů vidí v socioekonomických podmínkách. Někteří odborníci dokonce zdůrazňují pouze roli ekonomických faktorů, jako hlavního zdroje konfliktu.⁸⁷

---

⁸⁴ ERIKSEN, Thomas, Hylland. *Ethnicity and Nationalism. Anthropological Perspectives*. Third edition. London: Pluto Press, 2010, s. 144 – 146.

⁸⁵ TESARĚ: *Etnické...*, s. 109.

⁸⁶ Tamtéž, s. 55.

⁸⁷ ŠPIČANOVÁ, *Komparativní analýza...*, s. 53, 46.

V této práci však využijeme převážně dílo Stefana Wolffa, který se zabývá příčinami etnických konfliktů a ve své teorii kombinuje etnokulturní i socioekonomický přístup. Wolff vychází z díla Michaela E. Browna a používá stejné dělení příčin konfliktů jako Brown.

Wolff ve své teorii propojuje instrumentalistický a konstruktivistický přístup. Při zkoumání příčin etnických konfliktů dochází k závěru, že ke konfliktu vede kombinace přesvědčení (creed) ve smyslu etnické příslušnosti, ziskuchtivosti (greed) a křivdy (grievance), které jsou umocňovány slabou vládou, vnějšími vlivy (situací v okolních zemích) a partikulárními zájmy. Za hlavní příčiny etnických konfliktů považuje přetrvávající porušování lidských práv, dlouhodobou diskriminaci, úmyslné ekonomické a sociální zanedbávání problematických oblastí na jedné straně a schopnost vůdců dotčených komunit zdůraznit etnickou odlišnost a využít rozhořčení příslušníků komunity ze způsobených křivd k jejich mobilizaci, případně je k zapojení motivovat příslibem materiálního zisku na straně druhé.⁸⁸

Samotné vědomí etnické identity a přítomnost nacionalismu nemusí nutně být příčinou konfliktu, ale etnicita je naopak často využívána jako nástroj k organizaci a mobilizaci lidí do skupin, které budou ochotny vést boj o získání určitého statku.⁸⁹ Brown na základě tohoto předpokladu rozlišuje příčiny etnických konfliktů na základní (underlying) a bezprostřední (proximate). Konflikty kategorizuje na základě toho, zda jsou jejich spouštěčem elity či masy a také podle toho, zda je konflikt vyvolán vnitřním či vnějším vývojem.⁹⁰

Základní příčiny jsou nezbytné, nicméně nemusí být dostačující k započetí konfliktu. Mezi základní příčiny se řadí čtyři typy faktorů: strukturální, politické, ekonomické a sociální a kulturní a perceptivní. Strukturálním faktorem mohou být slabé státy (např. nekontrolují část území), etnická geografie (např. územně oddělené etnické skupiny) a vnitřní bezpečnostní situace (např. separatistická hnutí). Politickým faktorem je politická soutěž probíhající mezi politickými stranami založenými na etnickém základě, vylučující národní ideologie či politické instituce diskriminující příslušníky jiného etnika. Mezi ekonomické a sociální faktory patří nespravedlivá redistribuce zdrojů, nerovné ekonomické příležitosti či diskriminující dělba práce mezi etnickými skupinami. Kulturní a perceptivní faktory zahrnují kulturní diskriminaci (např. jazykovou) a negativně vnímanou historii soužití mezi etniky.⁹¹ Jak je známo

---

⁸⁸ WOLFF, Stefan. *Ethnic Conflict. A Global Perspective*. New York: Oxford University Press, 2006, s. 63.

⁸⁹ Tamtéž, s. 64.

⁹⁰ BROWN, E., Michael. The Causes of Internal Conflict: An Overview. In BROWN, E., Michael, COTÉ, R. Owen, LYNN-JONES, Lynn, Sean, MILLER, E., Steven (eds). *Nationalism and Ethnic Conflict*. London: MIT Press, 1997, s. 4.

⁹¹ Tamtéž, s. 4 – 13.

z proběhlých či probíhajících konfliktů, téměř všechny tyto faktory mají výrazný konfliktní potenciál a mohou silně ovlivnit vývoj etnických konfliktů.

Pravděpodobnost vypuknutí konfliktu zvyšují bezprostřední příčiny. Samotná přítomnost faktorů označovaných za základní příčiny konfliktu ještě nutně nemusí vést k vypuknutí konfliktu, často je zapotřebí, aby se vyskytla také bezprostřední příčina konfliktu, která je stimulem pro aktivizaci základních příčin konfliktu a je spouštěčem konfliktu. V rámci této kategorie se rozlišují faktory vnější a vnitřní, které mohou působit na úrovni elit či mas. Hlavním vnitřním faktorem na úrovni elit jsou špatní vůdci a vnějším faktorem na téže úrovni špatní sousedé. Na úrovni mas jsou vnitřním faktorem vážné domácí problémy a vnějším faktorem „špatné sousedství“.⁹² Takovéto rozlišování příčin konfliktů nám umožňuje vysvětlit proč různé situace etnického napětí, které probíhají za podobných výchozích podmínek, nemusí vždy probíhat stejným způsobem a se stejnou intenzitou násilí.⁹³

Vysvětlení příčin etnických konfliktů by nebylo kompletní, pokud bychom nezmínili, co vede lídry etnických skupin k tomu, že se rozhodnou upřednostnit válku a konfrontaci před mírem a snahou o urovnání sporu. Rozhodnutí vůdců by bylo bezvýznamné, pokud by se jim nepodařilo mobilizovat dostatečný počet následovníků ochotných účastnit se těchto akcí. K objasnění motivace vůdců a jejich následovníků v etnických konfliktech se využívá tzv. bezpečnostního dilematu.⁹⁴

Bezpečnostní dilema zmiňují jako jednu z příčin etnických konfliktů i David Lake a Donald Rothchild. Za hlavní příčinu etnických konfliktů považují strategické interakce mezi etnickými skupinami a uvnitř skupin samotných. Na úrovni interakce mezi skupinami rozlišují tři strategická dilemata, která mohou být příčinou vypuknutí konfliktu. Řadí mezi ně informační selhání, potíže s věrohodností přijatých závazků a podněty k preemptivnímu užití síly. Uvnitř skupin se potom jedná o politické a etnické aktivisty.⁹⁵

Informačním selháním může být nedostatek informací či jejich zkreslení. Informační selhání se může dotýkat preferencí sporných stran a jejich skutečných záměrů. Důsledkem je zvýšená nedůvěra mezi spornými stranami a pravděpodobnost nalezení řešení, vyhovujícího oběma stranám se výrazně snižuje. Jestliže se přesto stranám sporu podaří dospět k nějaké dohodě, tak panuje nedůvěra o tom, zda druhá strana bude dodržovat závazky vyplývající z dohody. Dochází také k různé interpretaci obsahu dohody, což znemožňuje

---

⁹² Tamtéž, s. 13 – 15.

⁹³ WOLFF: *Ethnic Conflict...*, s. 71.

⁹⁴ Tamtéž, s. 73.

⁹⁵ LAKE, A. David, ROTHCHILD, Donald. *Containing Fear: The Origins and Management of Ethnic Conflict. International Security*, 1996, roč. 21, č. 2, s. 44.

realizaci závazku. Dohody také často bývají porušovány. S tím souvisí bezpečnostní dilema. Etnické skupiny se mohou obávat, že dohody budou porušovány a mohou se uchýlit k preemptivnímu užití násilí k zajištění své pozice i do budoucna. K preemptivnímu užití síly dochází také ze strachu, že druhá strana konfliktu se uchýlí k násilí jako první. Násilí je tak chápáno jako oprávněný prostředek k zajištění přežití a ochrany etnické skupiny.⁹⁶

Bezpečnostní dilema lze jednoduše vystihnout tak, že pokud jedna etnická skupina (či stát) zlepší své postavení a zvýší svou bezpečnost, tak druhá etnická skupina (či stát) to vnímá jako zhoršení svého postavení a snížení své bezpečnosti. Na úrovni mezinárodní se bezpečnostním dilematem často vysvětlují tzv. závody ve zbrojení. U etnických konfliktů však toto dilema nemusí zahrnovat pouze bezpečnost fyzickou (přežití), ale také bezpečnost psychickou, politickou, ekonomickou, sociální, kulturní a environmentální.⁹⁷ Jednou z příčin etnického konfliktu je tedy strach o vlastní budoucnost, který napomáhá tomu, že jsou lidé ochotni se konfliktu účastnit.

Pokud se týče vztahů uvnitř skupiny, tak zásadní roli sehrávají etničtí a političtí aktivisté. Tito zatlačují do pozadí umírněné vůdce a polarizují a mobilizují společnost. Etničtí aktivisté zdůrazňují odlišnou etnickou identitu, dokáží k boji za ní mobilizovat množství příslušníků etnika a polarizovat tak společnost podél etnické linie, což vede ke vzniku konfliktních skupin. Polarizace společnosti je umocňována historickými vzpomínkami a mýty, které jsou často zdůrazňovány, což vede k vytvoření obrazu o tom, že druhé etnikum je mnohem více nepřátelské a agresivnější, než tomu je ve skutečnosti. Silný vliv na společnost mají také političtí aktivisté. Ti sice nutně nemusí sdílet etnickou identitu, ale usilují o zisk či udržení politické moci. K tomu ovšem potřebují dostatečné množství voličů, proto se i původně umírnění politici začnou věnovat etnickým otázkám a politická scéna se tím radikalizuje.⁹⁸ Můžeme dojít k závěru, že strategické interakce mezi skupinami i uvnitř skupin společně vytváří prostředí strachu, ve kterém je velký potenciál pro růst etnického napětí a vypuknutí konfliktu.

Z výše uvedeného vyplývá, že etnické konflikty jsou složité multikauzální fenomény, u kterých lze často poměrně obtížně identifikovat primární příčiny a jejichž řešení je obtížné. V obecné rovině se mnoho autorů shoduje, že důležitým předpokladem pro řešení konfliktu je překonání bezpečnostního dilematu. Lake a Rothchild zmiňují čtyři mechanismy k budování důvěry, které mohou pomoci překonat bezpečnostní dilema. Jedná se o demonstraci respektu,

---

⁹⁶ Tamtéž, s. 46 – 53.

⁹⁷ WOLFF: *Ethnic Conflict...*, s. 76 – 77.

⁹⁸ LAKE, ROTHCHILD: *Containing Fear...*, s. 53 – 55.

sdílení moci, volby a regionální autonomii a federalismus. Respekt mezi skupinami by měl být vzájemný. Respekt by však měla projevit hlavně dominantní skupina vůči minoritám. Moc by měly proporcionálně sdílet všechny etnické skupiny. Moc by však neměla být sdílena pouze na vládní úrovni, ale i na nižších úrovních veřejné správy. Volební systém by měl umožňovat účast zástupcům všech etnických skupin. Regionální autonomie a federalismus umožňují decentralizaci moci a její přerozdělení mezi etnické skupiny, což přispívá ke snížení strachu z dominance majority. Tyto prostředky pomáhají obnovit důvěru mezi etnickými skupinami, což je předpokladem pro řešení konfliktu, avšak nezaručují vyřešení konfliktu.⁹⁹

Hlavním rysem etnického konfliktu je odlišnost etnických skupin. Řešení proto můžeme zjednodušeně roztřídit podle toho, zda se snaží tuto odlišnost odstranit, potlačit nebo se s ní vyrovnat. Filip Tesař podává přehled různých morálně přijatelných či nepřijatelných řešení etnických konfliktů. Mezi řešení, jež spočívají na eliminaci odlišnosti, řadí genocidu, nucené přesuny mas populace, rozdělení či odtržení a integraci či asimilaci. Řešením založeným na kontrole odlišnosti je hegemonická neboli donucovací kontrola (např. potlačování odlišné kultury). Řešením uznávajícím odlišnost je kantonizace, federalizace a konsocialismus (neboli sdílení moci).¹⁰⁰

Dříve se při řešení etnických konfliktů využívalo hlavně možností, které vedly ke zvládnutí či urovnání konfliktu (conflict management). Tento přístup často reaguje na aktuální situaci, ale nevede k vyřešení konfliktu. Do popředí se proto dostal přístup conflict resolution (blíže k tomu v podkapitole 1.1.3), který usiluje o komplexní vyřešení konfliktu. Tento přístup se více zaměřuje na příčiny konfliktu a snaží se je odstranit.¹⁰¹ K řešení konfliktů pomocí obou přístupů je často nezbytné, aby se zapojilo i mezinárodní společenství. Do řešení etnických konfliktů tak zasahují státy a vládní, nevládní i regionální organizace.¹⁰²

Z hlediska příčin kyperského konfliktu tato práce vychází především z instrumentalistického a konstruktivistického pojetí příčin konfliktů a využívá také Wolffovu teorii o příčinách konfliktů. Z hlediska řešení kyperského konfliktu tato práce využívá přístup komplexního řešení konfliktů tzv. conflict resolution, který usiluje o odstranění příčin konfliktu.

---

⁹⁹ Tamtéž, s. 57 – 63

¹⁰⁰ TESAŘ: *Etnické...*, s. 217 – 218.

¹⁰¹ Tamtéž, 222 – 223.

¹⁰² WOLFF: *Ethnic Conflict...*, s. 135.

2 Etnické složení na Kypru a vztahy mezi Řeky a Turky obecně

Největší etnickou skupinou na Kypru jsou kyperští Řekové. V roce 1960, kdy proběhlo poslední statistické sčítání, tvořili 78 % obyvatelstva a v absolutním čísle na ostrově žilo 441 568 kyperských Řeků. Podle oficiálních dat z roku 2008 žije na území ovládaném vládou Kyperské republiky téměř 796 900 lidí, avšak toto číslo zahrnuje i jiné menšiny a cizince, kteří tvoří zhruba 15–20 % populace.¹⁰³

Obecně se má za to, že první řečtí osadníci přišli již v době bronzové. Kypr měl díky své historii silné spojení s helénským světem, které přetrvalo do současnosti. Kyperští Řekové studují řecké školy, fandí řeckým sportovcům a sledují řecké televizní a rozhlasové stanice. Důkazem přetrvávajícího silného spojení je vyvěšování řeckých vlajek na Kypru, které je projevem etnické jednoty.¹⁰⁴

Samotní kyperští Řekové mají nejasný názor ohledně své identity. Řeší dilema související s občanským nacionalismem a etnickým nacionalismem. Velká část populace se cítí být Řeky i Kypřany. Řeky se cítí kvůli etnické příslušnosti, protože vzešli ze stejné civilizace a regionu, sdílejí stejný jazyk a vnímání. Kypřany se cítí kvůli tomu, že se narodili na Kypru a jsou občany Kyperské republiky se všemi právy a povinnostmi. Někteří se cítí dokonce pouze Řeky.¹⁰⁵ Tento silný etnický nacionalismus kyperských Řeků vedl ke vzniku myšlenky o sjednocení ostrova s Řeckem. Idea se nazývá enosis a vznikla v roce 1821 poté, co se Řekům podařilo zvítězit ve válce o nezávislost a založit vlastní stát. Snaha o připojení Kypru k Řecku byla prosazována i Řeckem, které si přálo uskutečnit tzv. Megali Idea (Velkou myšlenku) a jehož snem bylo sjednotit všechny Řeky žijící pod tureckou nadvládou.¹⁰⁶ Enosis byl dlouhodobě prosazován a vedl k posílení řecké identity u kyperských Řeků a byl příčinou toho, že v nově vzniklé Kyperské republice v roce 1960 nebylo vytvořeno skutečné kyperské občanství.¹⁰⁷

Postupem času však došlo k mírnému posílení kyperské identity, přestože dilema přetrvalo. V roce 2000 byl proveden průzkum mezi kyperskými Řeky, ve kterém byli dotazováni, zda se cítí více Řeky či Kypřany. Překvapivým bylo zjištění, že 47 % dotazovaných

---

¹⁰³ KER-LINDSAY, James. *The Cyprus Problem. What Everyone Needs to Know*. New York: Oxford University Press, 2011, s. 2 – 4.

¹⁰⁴ Tamtéž.

¹⁰⁵ PERISTIANIS, Nikos. Cypriot Nationalism, Dual Identity, and Politics. In PAPADIKIS, Yiannis, PERISTIANIS, Nikos, WELZ, Gizela (eds). *Divided Cyprus. Modernity, History and Island in Conflict*. Bloomington: Indiana University Press, 2006, s. 114.

¹⁰⁶ YILMAZ, Muzaffer, Ercan. The Cyprus Conflict and the Question of Identity. *USAK Yearbook of International Politics and Law*, 2008, roč. 1, č. 1, s. 430 – 431.

¹⁰⁷ FRYŠTENSKÁ, Marcela. *Kypr: Etnické otázky*. Ostrava: KEY Publishing, 2013, s. 9.

dalo přednost kyperské identitě. To bylo vzhledem k historicky dlouhodobému helenocentrismu překvapivé. Dále se 10 % tázaných cítilo spíše Kypřany než Řeky, 35% zastoupení měl názor, že se dotazovaní cítí Kypřany i Řeky současně, 3 % respondentů tvrdila, že jsou spíše Řeky než Kypřany a 5 % tázaných se považuje pouze za Řeky.¹⁰⁸ Díky posílení kyperské identity a po více než 50 letech nezávislosti, tak kyperští Řekové již ustoupili od prosazování enosis. Nechtějí se vzdát samostatnosti, stát se řeckou kolonií a ztratit hlas v OSN a EU. Preferovaným řešením kyperské otázky se pro ně stalo vytvoření unitárního státu. Kyperští Turci je často obviňují, že si stále přejí připojení k Řecku.¹⁰⁹

Druhou největší etnickou skupinou na Kypru jsou kyperští Turci. Jejich komunita je menší a v roce 1960 tvořili 18 % obyvatelstva. Na ostrově tehdy žilo 103 822 kyperských Turků. Turkové na ostrov začali přicházet až po roce 1571. To vede mnohé kyperské Řeky k názoru, že na ostrov mají větší právo než kyperští Turci, protože jsou na ostrově mnohem déle. Pokud jde o to, jak vnímají svou identitu, tak někteří se označují za Turky žijící na Kypru, jiní se považují za Kypřany, avšak většina se považuje za Turky i Kypřany současně.¹¹⁰

Silný etnický nacionalismus kyperských Řeků vedl k posílení nacionalismu mezi kyperskými Turky. Převaha kyperských Řeků a snaha o sjednocení ostrova s Řeckem vyvolaly u kyperských Turků obavy a začali usilovat o rozdělení ostrova, tzv. taksim.¹¹¹ Nejlepším finálním řešením kyperské otázky by pro kyperské Turky bylo uznání jejich vlastního státu. Případně alespoň federativní či konfederativní uspořádání ostrova.¹¹²

Kyperští Řekové a Kyperští Turci mezi sebou sice nikdy nenavázali bližší vztah a žili odděleně ve svých komunitách, avšak napětí mezi nimi nebylo příliš velké. Etnicky smíšené vesnice tak byly rozděleny do dvou etnických zón.¹¹³ Dá se říci, že v důsledku historických událostí a etnickému nacionalismu se postupně ze sousedů, kteří se tolerovali, stali nepřátelé na život a na smrt. Tabulka č. 2 znázorňuje počet etnicky smíšených vesnic na ostrově, ve kterých spolu obě etnické skupiny žily.

---

¹⁰⁸ PERISTIANIS, Nikos. Cypriot Nationalism, Dual Identity, and Politics. In PAPADIKIS, Yiannis, PERISTIANIS, Nikos, WELZ, Gizela (eds). *Divided Cyprus. Modernity, History and Island in Conflict*. Bloomington: Indiana University Press, 2006, s. 107.

¹⁰⁹ KER-LINDSAY: *The Cyprus Problem...*, s. 108 – 109.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 5 – 7.

¹¹¹ FRYŠTENSKÁ: *Kypr: Etnické...*, s. 9.

¹¹² KER-LINDSAY: *The Cyprus Problem...*, s. 109.

¹¹³ FRYŠTENSKÁ: *Kypr: Etnické...*, s. 24.

Rok	Počet etniky smíšených vesnic
1859	234
1911	230
1921	221
1931	202
1946	162
1960	102
1974	48
2001	1

Tabulka č. 2: Počet etnický smíšených vesnic na Kypru mezi lety 1859–2001

Zdroj: ANASTASIOU, Harry. *The Broken Olive Branch. Nationalism, Ethnic Conflict and the Quest for Peace in Cyprus. Volume One: The Impasse of Ethnonationalism*. New York: Syracuse University Presss, 2008, s. 54.

V tabulce č. 2, která znázorňuje počet etnický smíšených vesnic, lze spatřit úbytek těchto vesnic, který je spojen s posilováním etnického nacionalismu na Kypru a může být dokladem postupně se zhoršujících vztahů mezi oběma komunitami, což postupně vedlo až k následujícím násilným událostem a vzniku bezpečnostního dilematu. Velký podíl na snížení počtu těchto vesnic lze přičítat také kolapsu Kyperské republiky a následnému rozdělení ostrova.

Situace na Kypru byla a je ovlivňována Řeckem i Tureckem. Řecko-turecké vztahy nejsou obecně příliš dobré a samozřejmě mají dopad také do vztahu mezi kyperskými Řeky a kyperskými Turky, a naopak. Příčiny vzájemné animozity nelze hledat pouze v událostech z nedávné minulosti, ale je třeba nahlédnout i do vzdálenější historie. Komplikované řecko-turecké vztahy jsou nejen důsledkem nedávného či současného soupeření Řeků a Turků o mocenskou a politickou nadvládu v regionu, ale také výsledkem negativních zkušeností akumulovaných v průběhu skoro jednoho tisíce let, během kterých docházelo ke kontaktům mezi dvěma etniky s rozdílnou mentalitou, jiným jazykem a náboženstvím, odlišnými zvyky a různým kulturním a civilizačním zařazením.¹¹⁴

Od počátku 11. století ve vztazích mezi Řeky a Turky převládaly převážně negativní a konfliktní momenty. Traumatické události z 11. až 18. století (expanze Turků na Balkán, násilná islamizace či nevýhodné postavení Řeků v Osmanské říši) byly později využívány ideology národních hnutí. Klíčové pro vývoj vztahů však byly až události, které se odehrály v 19. století a v průběhu několika prvních desetiletí 20. století, a které jsou spjaty s formováním novodobého tureckého a řeckého národa. Ideologové v rámci mocenského boje zdůrazňovali pouze negativní zkušenosti a ty pozitivní utlačovali do pozadí.¹¹⁵

Během boje Řeků proti Osmanské říši docházelo k utváření, rozšiřování a formování identity novodobého řeckého národa a státu. Řečtí nacionalističtí ideologové uměle v očích Řeků vytvářely představu Turků jako po krvi lačnicích, primitivních, nevzdělaných a hrubých

¹¹⁴ HRADEČNÝ, Pavel. *Řekové a Turci. Nepřátelé nebo spojenci?*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000, s. 12.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 7 – 8.

utiskovatelů řeckého národa a Turecka jako trvalého nepřítele. Moderní turecký národ byl utvářen po vítězném boji Turků proti řecké expanzi v Malé Asii v období let 1919 – 1922 a následným vznikem národního státu Turecké republiky. Turečtí nacionalističtí ideologové se také činili, a tak v tureckém národním povědomí byl zakořeněn nelichotivý obraz Řeků, kteří jsou vypočítaví a ochotni spolupracovat s kýmkoliv v neprospěch Turecka. Takto vytvořený obraz obou států a jeho občanů, se promítá na obou stranách do myšlení, lidských postojů, literatury, umění a je patrný i v odborných kruzích.¹¹⁶

V průběhu 90. let 20. století proběhla v nárazníkové zóně v Nikósii série workshopů, kterých se účastnili kyperští Řekové i kyperští Turci. Zástupci jedné komunity byli dotazováni, co si myslí o příslušnících komunity druhé. Výsledky dotazování ukázaly, že výše zmíněné historicky vytvářené předsudky přetrvaly.¹¹⁷ Lze tedy tvrdit, že negativní vnímání druhého národa přetrvalo do současnosti a i nadále může ovlivňovat současné vztahy mezi oběma komunitami na Kypru i mezi mateřskými zeměmi.

Konflikt mezi kyperskými Řeky a kyperskými Turky nikdy nebyl pouze konfliktem etnickým, územním a mocenským, ale jedná se převážně o konflikt strachu, nedůvěry a podezřívavosti. Stále se nepodařilo překonat předsudky a traumata z minulosti. Kyperská společnost by měla překonat existující psychologické bariéry a stereotypní uvažování a budovat přátelství mezi etniky.¹¹⁸ Lze dojít k závěru, že bez přičinění samotných kyperských Řeků a kyperských Turků se brzkého řešení konfliktu nedočkáme.

---

¹¹⁶ Tamtéž.

¹¹⁷ Podrobněji k výsledkům viz ANASTASIOU, Harry. *The Broken Olive Branch. Nationalism, Ethnic Conflict and the Quest for Peace in Cyprus. Volume One: The Impasse of Ethnonationalism*. New York: Syracuse University Press, 2008, s. 132.

¹¹⁸ YILMAZ, Muzaffer, Ercan. The Cyprus Conflict and the Question of Identity. *USAK Yearbook of International Politics and Law*, 2008, roč. 1, č. 1, s. 440.

3 Geneze, příčiny a vývoj kyperského konfliktu

„Pokud chcete porozumět dnešnímu dni, musíte zkoumat den věřejší.“

Pearl Buck

Citát americké držitelky Nobelovy ceny za literaturu Pearl Buck vystihuje přístup, s kterým je třeba se pustit do zkoumání kyperské otázky a vlastně do výzkumu čehokoliv. Pochopit podstatu kyperského konfliktu a od toho se odvíjející neschopnost dospět k vyřešení konfliktu, který se táhne po několik desetiletí a ustrnul ve fázi mrtvého bodu, není možné bez hlubšího studia vzniku a vývoje konfliktu.

Je v podstatě nemožné jednoznačně konstatovat, kdy přesně kyperský konflikt vznikl a který z národů jej vyvolal. Jednotliví výzkumníci udávají různé roky a různé události, které vedly k vypuknutí konfliktu. Většinou se jednalo o násilné události. Nebudeme zde vypisovat všechna data a události, ale jako příklad, do jak hluboké historie bývá vznik konfliktu datován, uvedeme rok 1571, ve kterém se Kypr stal součástí Osmanské říše. Zásadní pro vývoj konfliktu bylo období, ve kterém byl Kypr pod britskou správou. Nezávislost Kypru v roce 1960, kolaps první republiky v letech 1963–1964 a rozdělení ostrova v roce 1974 jsou události, které byly určující pro další vývoj konfliktu a jeho podobu.¹¹⁹ Proto je vhodné věnovat tuto kapitolu právě jim.

3.1 Formování Kyperské republiky: od britské nadvlády k nezávislosti

Ostrov Kypr se stal v roce 1571 na několik století součástí Osmanské říše.¹²⁰ Během konfliktu Osmanské říše s Ruskem byla v roce 1878 podepsána spojenecká dohoda mezi Osmanskou říší a Velkou Británií. Výměnou za podporu a ochranu Osmanské říše proti Rusku přenechala správu Kypru VB. Kypr však i nadále zůstal ve vlastnictví Turků. V roce 1914 byl Kypr VB anektován poté, co se Turecko připojilo do první světové války na straně Německa proti VB a ta se tak již necítila vázána dohodou uzavřenou dříve s Osmanskou říší. Suverenitu nad Kyprem VB získala po podpisu Lausannské smlouvy v roce 1923¹²¹ a v roce 1925 byl Kypr oficiálně vyhlášen královskou kolonií.¹²²

Když VB začala na Kypru v roce 1878 vykonávat správu, tak napětí mezi kyperskými Řeky a kyperskými Turky nebylo příliš velké. Obě etnické skupiny spolu sice po staletí žily

---

¹¹⁹ MICHÁLIS, Stavrou, Michael. *Resolving The Cyprus Conflict. Negotiating History*. New York: Palgrave Macmillan, 2009, s. 24.

¹²⁰ BOROWIEC, Andrew. *Cyprus: A Troubled Island*. Westport: Praeger Publishers, 2000, s. 13.

¹²¹ *Treaty of Peace with Turkey and other Instruments*. Podepsána v Lausanne, 24. července 1923, 28 LNTS 11, čl. 20.

¹²² BOROWIEC: *Cyprus: A...*, s. 19 – 23.

na jednom ostrově, avšak nikdy se mezi nimi nevytvořil bližší vztah a zůstaly oddělenými komunitami, tedy Řeky a Turky. To bylo nejvíce zřejmé ve smíšených vesnicích, kde obě skupiny žily v oddělených sektorech. Neuzavírali mezi sebou sňatky a jen velmi omezeně se účastnili společenských a kulturních akcí pořádaných druhou etnickou skupinou. Kyperští Řekové i kyperští Turci se bránili pokusům vytvořit z nich něco jiného (Kypřany) než Řeky a Turky. Obě skupiny měly silné kulturní a národní vazby na své mateřské země.¹²³ Kyperská společnost tedy byla silně segregována.

Britové na ostrově rapidně vylepšili zaostalou kyperskou dopravní a telekomunikační infrastrukturu. Britská správa vedla ke strukturální transformaci sociální, politické a ekonomické oblasti. Pouze pro zajímavost uvedme jako příklad silniční síť. Když Britové přišli na ostrov, tak se na něm nacházela pouze jediná zhruba 41 km dlouhá asfaltová cesta. V roce 1951 silniční síť tvořilo 741 asfaltových cest o celkové délce 2 880 km. Pozitivní změny na ostrově však značnou měrou přispěly k šíření a růstu enosis.¹²⁴ Negativním odkazem britské politiky je posílení etnického nacionalismu u obou etnik. Nabídka VB v roce 1915, že Kypř přenechá Řecku výměnou za vstup Řecku do války po boku VB, byla sice řeckým králem odmítnuta, avšak posílila nacionalismus kyperských Řeků a zvýšila úsilí o sjednocení s Řeckem. VB dovolila vznik oddělených školních systémů, které byly do značné míry ovlivněny mateřskými zeměmi. Děti byly učeny tomu, aby se považovaly za Řeky a Turky a nikoliv Kypřany.¹²⁵ Můžeme říci, že VB tím přispěla k segregaci obou skupin a znemožnila do značné míry vytvoření kyperské identity. Lze dojít k závěru, že negativní odkaz britské správy ostrova výrazně přispěl k pozdějšímu dramatickému vývoji na ostrově.

Zásadním pro další vývoj na ostrově se stalo neoficiální referendum konané v lednu roku 1950, které uspořádala místní řecko-ortodoxní církev pod vedením arcibiskupa Makariose. V něm se 96 % zúčastněných kyperských Řeků vyslovalo pro sjednocení s Řeckem.¹²⁶ Diplomatické snahy kyperských Řeků a Řecku při vyjednávání s VB a na půdě OSN o dosažení enosis však selhaly. Makarios poté pověřil vysloužilého plukovníka řecké armády George Grivase, aby vytvořil plány na ozbrojené povstání, jejichž cílem bylo ukončit britskou nadvládu a sjednotit se s Řeckem. Grivas stanul v čele nacionalistické organizace kyperských bojovníků nazývané EOKA. Série bombových útoků na administrativní budovy zahájila 1. dubna 1955 povstání EOKA.¹²⁷

---

¹²³ FRYŠTENSKÁ: *Kypr: Etnické...*, s. 24 – 25.

¹²⁴ MICHÁLIS: *Resolving The Cyprus...*, s. 11 – 12.

¹²⁵ FRYŠTENSKÁ: *Kypr: Etnické...*, s. 25.

¹²⁶ KER-LINDSAY: *The Cyprus Problem...*, s. 17.

¹²⁷ Tamtéž, s. 17 – 21.

EOKA prováděla různé teroristické akce nejen proti britským administrativním orgánům, ale také proti kyperským Turkům. Makarios ani Grivas nepočítali s odvetnými akcemi kyperských Turků. Kyperští Turci se však postavili na stranu VB a bojovali s ní proti EOKA. Kyperští Turci se raději spokojili s VB nabízenou autonomií, protože si nepřáli žít pod nadvládou Řeků. Posílení nacionalismu mezi kyperskými Turky později vyústilo k prosazování taksim, což bylo odpovědí na silný nacionalismus kyperských Řeků. Vznikla tak organizace TMT (Turecké hnutí odporu), která používala podobné teroristické prostředky jako EOKA, a která usilovala o rozdělení ostrova mezi Řecko a Turecko.¹²⁸ „*Z Kypru se stal ozbrojený kemp. Strach byl všudypřítomný.*“¹²⁹ Lze téměř s jistotou říci, že etnické násilí během boje za nezávislost jen posílilo segregaci, dosavadní předsudky a také pravděpodobnou nenávist mezi oběma etniky.

VB přišla se dvěma návrhy na řešení situace. Jednalo se o návrh lorda Radcliffa v roce 1956 a Macmillanův plán v roce 1958. Oba návrhy byly okamžitě odmítnuty kyperskými Řeky i Řeckem, protože nesměřovaly k enosis. Ke zlepšení situace došlo ke konci roku 1958, když Makarios prohlásil, že namísto enosis by vznik nezávislého státu mohl být vhodným řešením.¹³⁰ VB se vzdala svých koloniálních nároků na ostrov. Tím se otevřela cesta k dalšímu jednání, které se konalo v únoru 1959 v Curychu. Na jednání se předsedové vlád Řecka (Karamanlis) a Turecka (Menderes) domluvili na vytvoření Kyperské republiky. S tímto návrhem odjeli o pár dní později do Londýna, kde dohodu schválili spolu s politickými vůdci kyperských Řeků a kyperských Turků, tedy Makariosem a Dr. Fazilem Küchükem.¹³¹

Výsledkem jednání v Curychu byly tzv. Curyško-londýnské smlouvy, které byly souborem většího počtu dokumentů.¹³² Zmiňme z těchto smluv některé, které byly důležité pro další vývoj. Smlouva o založení položila základy pro vznik Kyperské republiky. Tato smlouva rovněž umožnila VB mít na ostrově dvě vojenské základny.¹³³ Smlouva o zárukách zakazovala oběma etnikům spojení s jiným státem i rozdělení, přičemž Řecko, Turecko a VB se staly garantem suverenity, nezávislosti a jednoty ostrova.

---

¹²⁸ KER-LINDSAY: *The Cyprus Problem...*, s. 21 – 22.

¹²⁹ BOROWIEC: *Cyprus: A...*, s. 34.

¹³⁰ KER-LINDSAY: *The Cyprus Problem...*, s. 23 – 24.

¹³¹ BOROWIEC: *Cyprus: A...*, s. 40.

¹³² KER-LINDSAY: *The Cyprus Problem...*, s. 24.

¹³³ *Treaty Concerning the Establishment of the Republic of Cyprus*. Podepsána v Nikósii, 16. srpna 1960, 382 UNTS 8, No. 5476.

Smlouva jim umožňovala v případě nutnosti provést na ostrově intervenci.¹³⁴ Smlouva o spojenectví umožňovala ponechat na území Kypru 950 řeckých a 650 tureckých vojáků.¹³⁵

Kyperská republika vznikla 16. srpna 1960 jako nezávislý stát dvou komunit.¹³⁶ Podle Ústavy se jedná o prezidentskou republiku. Prezidentem byl volen vždy Řek a viceprezidentem Turek. Oba měli v některých legislativních otázkách právo veta. Výkonná moc byla svěřena Radě ministrů, která se skládala ze sedmi kyperských Řeků a tří kyperských Turků. V parlamentu měli kyperští Řekové 70 % křesel a kyperští Turci 30 %. Ve veřejných službách a u policie byli kyperští Řekové i kyperští Turci rovněž zastoupeni v poměru 70 % ku 30 %. Armáda o počtu 2 000 vojáků měla být tvořena z 60 % kyperskými Řeky a ze 40 % kyperskými Turky.¹³⁷ Jak je vidět, tak v porovnání s početností obou komunit na ostrově¹³⁸, bylo rozdělení moci pro kyperské Řeky nevýhodné. Kyperští Turci tak získali podíl na moci neodpovídající jejich zastoupení na ostrově a kyperští Řekové to museli cítit jako nespravedlnost. Vznik nového státu však nemohl smazat předsudky a nepřátelství mezi kyperskými Řeky a kyperskými Turky.

3.2 Kyperský konflikt od nezávislosti až po rozdělení ostrova

Kyperským prezidentem byl kyperskými Řeky zvolen, jak se dalo očekávat, arcibiskup Makarios. Kyperští Turci viceprezidentem zvolili Dr. Fazila Küchüka. Nově vzniklý stát byl již od svého vzniku zmítán narůstajícími rozpory. Předmětem sporu bylo, že kyperští Turci neobdrželi ústavou zaručených 30 % míst ve veřejné správě. Další spor se vedl ohledně municipalit v některých velkých kyperských městech. Kyperští Řekové požadovali zavedení jednotného systému správy, který by zohledňoval počet obyvatel, což se nezamlouvalo kyperským Turkům, protože to považovali za snahu o omezení jejich autonomie. Kyperští Turci požadovali, aby městská samospráva byla rozdělena mezi obě komunity na národním principu. Nejzávažnější spor se vedl ohledně složení armády. Kyperští Turci požadovali vznik dvou samostatných vojenských jednotek rozdělených podél národnostní linie. Kyperští Řekové však rozhodli o vytvoření společné armády. Toto rozhodnutí viceprezident vetoval a Makarios rozhodl, že tedy nebude armáda žádná. Výsledkem však bylo, že ve zhoršující se vnitrostátní

---

¹³⁴ *Treaty of Guarantee between the Republic of Cyprus and Greece, the United Kingdom and Turkey*. Podepsána v Nikósii, 16. srpna 1960, 382 UNTS 3, No. 5475, čl. I – IV.

¹³⁵ *Treaty of Alliance between the Republic of Cyprus, Greece and Turkey*. Podepsána v Nikósii, 16. srpna 1960, 397 UNTS 289, No. 5712, Protokol č. I, čl. I.

¹³⁶ BOROWIEC: *Cyprus: A...*, s. 43.

¹³⁷ *The Constitution of the Republic of Cyprus* ze dne 16. srpna 1960. Čl. 1, 46, 61, 62, 123, 129, 130. Dostupné na <[http://www.presidency.gov.cy/presidency/presidency.nsf/all/1003AEDD83EED9C7C225756F0023C6AD/\\$file/CY_Constitution.pdf](http://www.presidency.gov.cy/presidency/presidency.nsf/all/1003AEDD83EED9C7C225756F0023C6AD/$file/CY_Constitution.pdf)>.

¹³⁸ Podrobněji k tomu v kapitole 2.

situaci začaly kyperští Řekové i kyperští Turci vytvářet tajné vojenské oddíly, které sehrály hlavní roli při následujícím etnickém násilí.¹³⁹

Reakce obou komunit na vznik nezávislé republiky byly rozdílné. Ani jedna z nich však k ní necítila loajalitu. Kyperští Turci byli s novou republikou zpočátku převážně spokojeni. Oceňovali, že dle ústavy mají významný podíl na správě ostrova a jejich postavení je chráněno Tureckem. Většina kyperských Řeků dosažený výsledek vnímala jako hořkou porážku. Nelíbilo se jim, že se museli vzdát enosis a byli donuceni sdílet moc s kyperskými Turky, kteří tvořili zhruba jen pětinu populace. Nezávislost viděli jako dočasný stav, který budou tolerovat, dokud se nezmění vnější okolnosti a nebude možné Kypr připojit k Řecku. V rozporu s ústavou, která zakazovala enosis či taksim, Makarios mnohokrát prohlásil, že si přeje sjednocení s Řeckem.¹⁴⁰ Brzy se stalo zřejmé, že nikdy neměl v úmyslu podporovat stát o dvou komunitách. Rauf Raif Denktash, bývalý prezident TRNC, o 22 let později o Makariosovi napsal: „*Díval se na Kypr jako na řecký stát a ignoroval všechna práva Turků zakotvená v ústavě, která tak byla pouze virtuální.*“¹⁴¹

Kyperští Řekové ani kyperští Turci nebyli schopni zmírnit nacionalismus a uvědomit si fakt, že kyperská společnost není monoetnická, ale že je tvořena více etniky. Neuvědomili si, že systém vládnutí musí být založen na demokracii a spolupráci mezi oběma etniky.¹⁴² Ústava a nové zákony tak byly zdrojem mnoha problémů a spíše než aby společnost stmelily, tak ji rozdělily a zvýraznily rozdíly mezi oběma etniky. Kyperští Řekové se nevzdali myšlenky enosis a kyperští Turci byli připraveni znovu usilovat o taksim.¹⁴³ Etnický nacionalismus kyperských Řeků i kyperských Turků přetrval a bránil vytvoření jednotného národního státu a kyperské identity. Společnost byla politicky a etnicky hluboce rozdělena. Za těchto okolností se dalo předpokládat, že současný stav je neudržitelný.

Kyperská republika pomalu směřovala ke svému kolapsu. Makarios oficiálně prohlásil, že problémy mohou být vyřešeny pouze změnou ústavy, která upraví vztahy mezi oběma komunitami a také zlepší výkonnost vlády. V listopadu roku 1963 navrhl 13 dodatků k Ústavě.¹⁴⁴ Ve skutečnosti však Makarios chtěl vyvolat ústavní krizi, která by mu otevřela cestu k enosis.¹⁴⁵ Pokud by dodatky byly schváleny, tak by zrušily veto prezidenta

---

¹³⁹ BOROWIEC: *Cyprus: A...*, s. 44 – 52.

¹⁴⁰ KER-LINDSAY: *The Cyprus Problem...*, s. 29 – 30.

¹⁴¹ DENKTASH, Raif, Rauf. *Cyprus Triangle*. London: Allen and Unwin, 1982, s. 26, citováno dle BOROWIEC: *Cyprus: A...*, s. 47.

¹⁴² ANASTASIOU: *The Broken Olive...*, s. 44.

¹⁴³ BOROWIEC: *Cyprus: A...*, s. 44.

¹⁴⁴ KER-LINDSAY: *The Cyprus Problem...*, s. 31 – 32.

¹⁴⁵ ANASTASIOU: *The Broken Olive...*, s. 95.

a viceprezidenta, odstranily etnické kvóty v parlamentu a veřejných službách, unifikovaly správu největších měst a také justici, zrušily národnostní divize u policie a požadovaly vznik společné armády.¹⁴⁶ Dodatky tedy měly zrušit ustanovení Ústavy, které určovaly výrazný podíl kyperských Turků na správě státu. Kyperští Turci by přišli o své postavení a rázem by se z nich stala minorita. O což, jak se dá předpokládat, nestáli. Můžeme říci, že navržené dodatky byly provokací namířenou vůči kyperským Turkům, která měla vyvolat akci kyperských Turků a destabilizovat republiku.

V prosinci roku 1963 došlo v nočních hodinách v Nikósii k incidentu mezi policejní hlídkou kyperských Řeků a kyperskými Turky. Výsledkem byli dva zastřelení kypersko-turečtí civilisté a jeden mrtvý kypersko-řecký policista.¹⁴⁷ Tento incident se stal spouštěčem dalších násilných událostí. Pár hodin po této události vyšli kyperští Turci protestovat do ulic. Situace se vyhrotila a začalo docházet k násilným střetům s kyperskými Řeky. Vzhledem k již dříve vytvořeným tajným vojenským jednotkám, se ozbrojené střety rychle rozšířily po celém ostrově.¹⁴⁸ Ústavní krize tak přerostla v etnický konflikt o moc a území.

Boje pokračovaly i v následujících měsících a výsledkem bylo, že do léta roku 1964 se 25 000 kyperských Turků stalo uprchlíky. Kyperští Řekové získali kontrolu nad 97 % kyperského území a kyperští Turci, tedy 18 % populace, museli sdílet 3 % území. Tato enkláva kyperských Turků byla na severu ostrova.¹⁴⁹ Boje vedly k tomu, že kyperští Turci opustili či byli donuceni opustit pozice ve státních institucích a vládu tak vykonávali jen kyperští Řekové. Turci byli vývojem na ostrově znepokojeni a začali se připravovat na invazi. Britové se začali obávat možné internacionalizace konfliktu a snažili se předejít konfrontaci mezi Řeckem a Tureckem. Mírová konference, kterou uspořádali, skončila neúspěchem. K intervenci tureckých jednotek na ostrov nedošlo v lednu roku 1964 jen díky důraznému varování, které Ankara obdržela od USA.¹⁵⁰ V březnu toho roku přijala OSN rezoluci, která byla podkladem pro peacekeepingovou misi jednotek UNFICYP (United Nations Peacekeeping Force in Cyprus). Jednotky měly zabránit bojům a napomoci normalizaci situace. Na ostrově měly

---

¹⁴⁶ SALIH, Halil, Ibrahim. *Reshaping of Cyprus: A Two State Solution*. Xlibris, 2013, s. 157 – 159.

¹⁴⁷ *Inter-Communal Violence, 1963-1964* [online]. The Cyprus Conflict, [cit. 30. března 2015]. Dostupné na <<http://www.cyprus-conflict.net/Patrick-chp%203.html>>.

¹⁴⁸ KER-LINDSAY: *The Cyprus Problem...*, s. 34.

¹⁴⁹ ANASTASIOU: *The Broken Olive...*, s. 121.

¹⁵⁰ KER-LINDSAY: *The Cyprus Problem...*, s. 35 – 39.

působit tři měsíce.¹⁵¹ Nicméně mise na ostrově působí dodnes.¹⁵² Boje však pokračovaly dál a skončily až po krátké letecké intervenci tureckého letectva v srpnu 1964.¹⁵³

V listopadu 1967 začalo docházet k etnickému násilí, což vedlo k další eskalaci konfliktu. Kyperští Řekové začali útočit na vesnice kyperských Turků, v důsledku čehož turecké letectvo bombardovalo jednotky kyperských Řeků a Turci byli opět připraveni k invazi. Za tehdejší situace Makarios začal uznávat, že kyperští Turci musí mít určitý stupeň politické autonomie, a že spor není možné řešit násilím. Také si uvědomil, že spojení s Řeckem je nedosažitelné. Odvrátil se od enosis a chtěl zachovat nezávislý unitární stát. Nicméně mnoho kyperských Řeků se stále odmítalo vzdát enosis. V roce 1971 se na ostrov tajně vrátil plukovník Grivas a zformoval organizaci EOKA-B, která výrazně podporovala enosis. EOKA-B prováděla teroristické akce proti Makariosově administrativě. Po Grivasově smrti v roce 1974 se EOKA-B stala přímo podřízenou Dimitrovi Ioannidisovi, který byl brutálním vůdcem vojenské chunty v Řecku. 15. července 1974 zahájily řecké a kypersko-řecké jednotky palbou na prezidentský palác v Nikósii vojenský puč. Makarios uprchl a vůdcem kyperských Řeků byl jmenován Nicos Samson, který silně podporoval enosis. Jevilo se tak velmi pravděpodobným, že brzy bude Kypr sjednocen s Řeckem.¹⁵⁴

Turecká vláda začala plánovat odpověď na události na Kypru. Turecký předseda vlády Bulent Ecevit odletěl do Londýna, aby zjistil, zda VB splní své závazky ze Smlouvy o zárukách a podnikne spolu s Tureckem intervenci. Britové odmítli zasáhnout, proto Ecevit rozhodl, že Turecko bude jednat samo a provede invazi. Invaze proběhla 20. července 1974. Došlo k bombardování strategických pozic poblíž Nikósie, vypuštění výsadkářů poblíž Kyrénie a vylodění tureckých vojáků na severním pobřeží ostrova. Řecké jednotky pomáhaly kyperským Řekům zastavit postup Turků, nicméně marně. Turkům se podařilo vytvořit strategické předmostí¹⁵⁵ již pár dní po invazi.¹⁵⁶ Lze říci, že zhruba během týdne se vnitrostátní ozbrojený konflikt mezi dvěma etniky vyvinul fakticky ve válku mezistátní, byť omezenou v jedné lokaci. Hrozilo, že se napětí mezi Řeckem a Tureckem bude dále stupňovat a dojde k regulérní válce mezi dvěma spojenci NATO.

---

¹⁵¹ *UN Security Council Resolution 186*, přijata Radou bezpečnosti OSN dne 4. května 1964, S/RES/186 (1964). Dostupné na <<http://www.un.org/en/sc/documents/resolutions/>>.

¹⁵² *UNFICYP Fact Sheet* [online]. United Nations Peacekeeping Force in Cyprus, [cit. 20. dubna 2015]. Dostupné na <http://www.unficyp.org/nqcontent.cfm?a_id=1593&tt=graphic&lang=11>.

¹⁵³ FRYŠTENSKÁ: *Kypr: Etnické...*, s. 28.

¹⁵⁴ KER-LINDSAY: *The Cyprus Problem...*, s. 40 – 42.

¹⁵⁵ Ve vojenství se tak označuje malá opevněná enkláva na nepřátelském území.

¹⁵⁶ KER-LINDSAY, *The Cyprus Problem...*, s. 42.

Dne 23. července 1974 byl svržen řecký vojenský režim a také Samson byl donucen odstoupit. V Ženevě poté proběhla dvě kola mírových rozhovorů mezi garančními mocnostmi (VB, Turecko, Řecko) a zástupci kyperských komunit. Z konference však řešení nevzešlo, a tak Turecko 14. srpna 1974 využilo situace a uskutečnilo druhou invazi.¹⁵⁷ Pokud jde o legálnost turecké¹⁵⁸ invaze, tak většina badatelů se shoduje, že první invaze se dá považovat za legální vzhledem k Smlouvě o zárukách, avšak druhá již byla v rozporu s mezinárodním právem.¹⁵⁹

Invaze a následné rozdělení ostrova měly silný dopad na obě komunity. Pro kyperské Řeky byly následky výše zmíněných událostí katastrofální. Počet mrtvých kyperských Řeků je odhadován na zhruba 3 000. Pohřešovaných bylo 1 619 osob, z nichž o některých se dodnes nic neví. Tisíce kyperských Řeků byly uvězněny v Turecku.¹⁶⁰ Mnoho kyperských Řeků bylo donuceno opustit své domovy. Zhruba 160 000 kyperských Řeků se přemístilo z území obsazeného tureckou armádou na jih ostrova. Kyperští Řekové utrpěli i územní a ekonomické ztráty. 37 % území ostrova se dostalo pod kontrolu turecké armády. Kyperští Turci nabyli také hodnoty představující 70 % ekonomického potenciálu ostrova.¹⁶¹ Kyperští Řekové ztratili 70 % lukrativních zdrojů, 87 % turistického zařízení a přístav ve Famagustě, přes který se provádělo 83 % obchodní aktivity ostrova. Dále přišli o 56 % nalezišť rud, 41 % chovu dobytka, 48 % zemědělské produkce, 46 % plantáží a 20 % lesů.¹⁶² Šok z těchto událostí měl na kyperské Řeky devastující vliv. Podle studie kyperské univerzity z roku 2010 kyperští Řekové přišli o soukromé pozemky v hodnotě 82,1 miliard USD (v cenách roku 2009). Ztráta potenciálních výdělků kvůli znemožněnému přístupu k těmto pozemkům činí 15,78 miliard USD.¹⁶³

Lze říci, že pro kyperské Turky byly následky invaze spíše pozitivní. Období mezi roky 1963–1974 se dá nazvat jako období utrpení kyperských Turků. Stávali se terčem útoků a byli donuceni opustit své domovy a žít ve stavu obležení na 3 % území ostrova.¹⁶⁴ Během několika měsíců po invazi se téměř 50 000 kyperských Turků, kteří dosud setrvali na jižní části ostrova, přestěhovalo na území pod kontrolou turecké armády. Podle studie kyperské univerzity přišli kvůli nemožnosti využívat majetek na jihu ostrova pouze o 2,2 miliardy USD.

---

¹⁵⁷ KER-LINDSAY: *The Cyprus Problem...*, s. 43 – 44.

¹⁵⁸ Často se vyskytujícím názorem mezi kyperskými Řeky je, že turecká invaze byla součástí širší konspirace USA a VB. Podrobně k tomu O'MALLEY, Brandon, CRAIG, Ian. *Cyprus Conspiracy, The America, Espionage and the Turkish Invasion*. London: I. B. Tauris, 2001.

¹⁵⁹ KER-LINDSAY: *The Cyprus Problem...*, s. 43 – 44.

¹⁶⁰ ANASTASIOU: *The Broken Olive...*, s. 123.

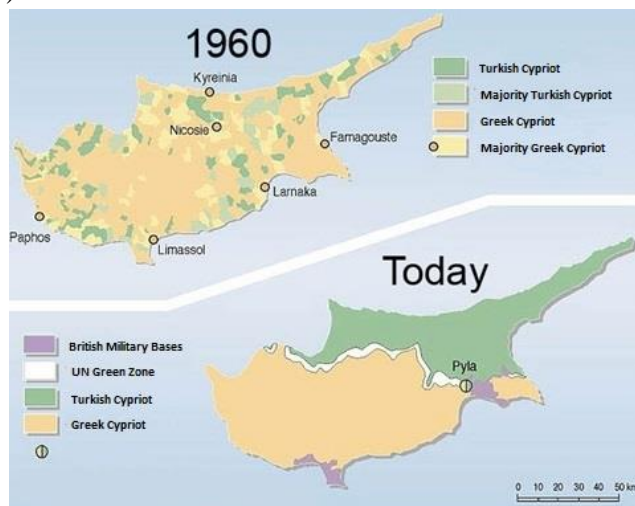
¹⁶¹ BOROWIEC: *Cyprus: A...*, s. 97.

¹⁶² ANASTASIOU: *The Broken Olive...*, s. 123.

¹⁶³ KER-LINDSAY: *The Cyprus Problem...*, s. 47 – 48.

¹⁶⁴ ANASTASIOU: *The Broken Olive...*, s. 121.

Krátce po invazi začali na ostrov přicházet osadníci z Turecka. Majetek zabavený kyperským Řekům byl redistribuován kyperským Turkům i Turkům. Příchod osadníků z Turecka začal postupně měnit demografickou strukturu ostrova.¹⁶⁵ Vznikly tak dvě téměř čisté etnické zóny (viz obrázek č. 3).

Obrázek č. 3: Mapa zobrazující rozmístění kyperských Řeků a kyperských Turků na ostrově v roce 1960 a v současnosti

Zdroj: *Educational Resources* [online]. Cyprus Friendship Program, [cit. 20. března 2015]. Dostupné na <http://cyprusfriendship.org/?page_id=3035>.

Jak jsme zmínili výše, tak po invazi turecké armády zaznamenali kyperští Turci značné územní a ekonomické zisky. Dá se říci, že politika a jednání kyperských Řeků paradoxně kyperským Turkům velmi prospěly, protože mimo jiné vedly i k faktickému rozdělení ostrova, což bylo jejich cílem. Na obrázku č. 3 je také vidět, že ostrov byl rozdělen podél nárazníkového pásma (tzv. Zelené linie), které vzniklo v roce 1964 a přetrvalo do současnosti.¹⁶⁶ Obrázek č. 3 rovněž zobrazuje rozmístění kyperských Řeků a kyperských Turků na ostrově v roce 1960 a v současnosti.

Můžeme říci, že události z období 1963–1974 silně posílily nedůvěru, strach, předsudky a nenávist mezi oběma komunitami. Důsledkem je také vznik několika nových sporných bodů, které měly později negativní vliv na snahy o řešení kyperské otázky.

3.3 Vývoj konfliktu po rozdělení ostrova

Vzhledem k tomu, že po událostech roku 1974 byla jedna třetina ostrova pod správou kyperských Turků, tak se myšlenka enosis stala neaplikovatelnou. Zrovna tak nebylo pravděpodobné, že se z Kypru stane unitární stát. Kyperští Turci požadovali přinejmenším

¹⁶⁵ KER-LINDSAY: *The Cyprus Problem...*, s. 48.

¹⁶⁶ BOROWIEC: *Cyprus: A...*, s. 57.

vznik bizonální a bikomunální¹⁶⁷ federace se silnou regionální a slabou federativní vládou.¹⁶⁸ Požadavek na vznik federace se projevil dne 13. února 1975 založením Tureckého federativního státu Kypr, avšak nezávislost zatím nebyla vyhlášena. Označili se za federativní stát v dosud neexistující federaci. Učinili tak bez předchozí konzultace s Tureckem, které však i přesto vzniklý stát uznalo.¹⁶⁹ Kyperští Řekové proti tomuto protestovali, protože upřednostňovali vznik státu s federativním uspořádáním se silnou federativní a slabou regionální vládou.¹⁷⁰

OSN se v dubnu 1975 snažila o restartování rozhovorů mezi oběma komunitami. Nicméně tato snaha nebyla příliš úspěšná. V únoru roku 1977 se rozhodli vůdce kyperských Turků Denktash a prezident kyperských Řeků Makarios, že spolu povedou přímé bilaterální rozhovory. Dne 12. února 1977 bylo dosaženo pokroku v jednání. Toho dne se lídři obou komunit shodli na čtyřbodovém dokumentu, který stanovoval rámec pro pokračování vnitro-kyperského dialogu a pro postup při znovusjednocení ostrova. Rámcová dohoda o směrnících postupu předpokládala, že se Kypr stane nezávislou, neutrální a federativní republikou, ve které bude ústřední vláda zajišťovat jednotu země při zachování bikomunálního charakteru republiky. Dalším požadavkem bylo, aby při územním dělení mezi oběma komunitami bylo přihlíženo k ekonomické životaschopnosti či produktivitě a vlastnictví půdy. Dokument také zmiňoval otázku uplatnění tzv. třech svobod (pohybu, usazování a nabývání vlastnictví). Otázka měla být diskutována s přihlédnutím k bikomunálnímu charakteru republiky a potížím, které by mohly z uplatňování svobod vzniknout kyperským Turkům.¹⁷¹

K praktickému uplatnění výše uvedených principů však nedošlo. Spornou se stala otázka uplatňování třech svobod. Podle kyperských Turků mohla být bez omezení uplatňována pouze svoboda pohybu. Zbylé dvě svobody by musely být uplatňovány s výrazným omezením, aby nebyla ohrožena bizonalita nového státu. Přístup kyperských Turků se samozřejmě nezamlouval kyperským Řekům, kteří argumentovali, že není možné, aby se jich stát vzdal v neprospěch občanů.¹⁷² Neshody panovaly také kvůli územnímu rozdělení, protože kyperští

---

¹⁶⁷ Bizonální a bikomunální federace by sestávala ze státu kyperských Řeků a státu kyperských Turků. To znamená, že stát kyperských Řeků by byl obýván převážně kyperskými Řeky a stát kyperských Turků převážně kyperskými Turky. KER-LINDSAY: *The Cyprus Problem...*, s. 78 – 79.

¹⁶⁸ YILMAZ, Muzaffer, Ercan. Past Hurts and Relational Problems in the Cyprus Conflict. *International Journal on World Peace*, 2010, roč. 27, č. 2, s. 49.

¹⁶⁹ HOFFMEISTER, Frank. *Legal Aspects of The Cyprus Problem. Annan Plan and EU Accession*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2006, s. 38.

¹⁷⁰ YILMAZ, Muzaffer, Ercan. Past Hurts and Relational Problems in the Cyprus Conflict. *International Journal on World Peace*, 2010, roč. 27, č. 2, s. 49.

¹⁷¹ HOFFMEISTER: *Legal Aspects...*, s. 62.

¹⁷² FRYŠTENSKÁ: *Kypr: Etnické...*, s. 40.

Turci měli získat pouze 20 % území. Rozhovory dospěly k definitivnímu konci po smrti Makaria v roce 1977.¹⁷³

Obě komunity měly diametrálně odlišné představy o povaze předpokládané federace. Makariosův nástupce Spyros Kyprianu odmítl dále jednat, protože si federaci představoval jako multiregionální spolkový stát se silnou ústřední vládou. Oproti tomu Denktash požadoval vznik zcela volné federace dvou geograficky oddělených komunit se slabou ústřední vládou.¹⁷⁴ Názorové rozdíly nepomohl vyřešit ani Nimetzův plán na řešení kyperské otázky vypracovaný VB, USA a Kanadou.¹⁷⁵ K dohodě mezi oběma etniky tedy nedošlo. Pokud porovnáme veškeré následující návrhy na řešení kyperské otázky, můžeme spatřit, že otázky, které byly předmětem sporu při snaze o naplnění požadavků z výše zmíněného dokumentu, se v návrzích vyskytují pravidelně a vedou se o nich diskuse.

Z iniciativy generálního tajemníka OSN Kurta Waldheima započaly v květnu 1979 rozhovory mezi Denktashem a Kyprianem. Výsledkem byla dohoda o deseti bodech, která navazovala na dohodu z roku 1977 a rozpracovávala v ní uvedené principy. I tato dohoda však nebyla naplněna.¹⁷⁶ Lze říci, že k naplnění dohody mohlo dojít jen stěží. Obě komunity sice obecně souhlasily se sjednocením v rámci federace, avšak zásadně se lišily jejich představy o rozložení moci mezi federální a regionální úroveň. Jednání tak uvízla na mrtvém bodě.

V následujících letech OSN vytrvala ve snaze nalézt řešení konfliktu, avšak neuspěla. Dne 15. listopadu 1983 kyperští Turci jednostranně vyhlásili nezávislost a přeměnu svého dosavadního státního útvaru na Severokyperskou tureckou republiku (TRNC).¹⁷⁷ Kyperští Turci si však nechtěli uzavřít cestu k případné dohodě s kyperskými Řeky, a tak deklarace nezávislosti byla doprovázena ujištěním, že konečným cílem kyperských Turků je vznik federativního státu založeného na rovnoprávném partnerství obou etnik. Prezidentem byl zvolen Denktash.¹⁷⁸ Vyhlášení nezávislosti posílilo nacionalismus kyperských Turků a dodalo na prestiži dřívějšímu a u některých kyperských Turků stále přetrvávajícímu úsilí o taksim. Deklarace nezávislosti ještě více odcizila komunitu kyperských Řeků, kteří od té doby využili každé příležitosti k tomu, aby vehementně projevovali svůj nesouhlas s odtržením severní části ostrova.¹⁷⁹

---

¹⁷³ HOFFMEISTER: *Legal Aspects...*, s. 62

¹⁷⁴ HRADEČNÝ: *Řekové a Turci...*, s. 128

¹⁷⁵ Podrobněji k němu viz HRADEČNÝ: *Řekové a Turci...*, s. 128.

¹⁷⁶ HOFFMEISTER: *Legal Aspects...*, s. 63.

¹⁷⁷ KER-LINDSAY: *The Cyprus Problem...*, s. 51.

¹⁷⁸ HRADEČNÝ: *Řekové a Turci...*, s. 134.

¹⁷⁹ ANASTASIOU: *The Broken Olive...*, s. 103.

Doposud však nebyla plně zodpovězena otázka, proč k vyhlášení TRNC došlo. Ker-Lindsay se domnívá, že šlo spíše o naplnění osobní ambice Denktashe stát se zakladatelem státu kyperských Turků. Dle něj dal Denktash přednost své ješitnosti před zájmy kyperských Turků. Někteří kyperští Turci za to Denktashe kritizovali, protože tím značně ztížil jednání a nalezení řešení a mohlo to vést ke ztrátě mezinárodní podpory, kterou by jinak mohli obdržet.¹⁸⁰

Tato obava se naplnila, když Rada bezpečnosti (dále jen RB) OSN přijala rezoluci, ve které vyslovila, že vyhlášení nezávislosti je právně neplatné a mělo by být odvoláno. RB také instruovala členské státy OSN, aby neuznávaly TRNC a uznávaly pouze Kyperskou republiku jako suverénní, nezávislý a územně jednotný stát.¹⁸¹ Nově vzniklou republiku uznalo pouze Turecko.¹⁸² Důsledkem jednostranného vyhlášení nezávislosti bylo, že hledání řešení kyperské otázky se stalo komplikované tak jako nikdy předtím. K již existujícím problémům, které byly následkem výše zmíněných násilných událostí z 60. a 70. let, přibyl další závažný problém, a to vznik TRNC. Zohledníme-li ještě navíc silný etnický nacionalismus, který se nikterak nezmírnil, a přetrvávající negativní postoje mezi oběma etniky, lze dojít k závěru, že nalézt řešení za takové situace je velmi obtížné a jeví se téměř nemožným.

V roce 1984 generální tajemník OSN Perez de Cuellar předložil další návrh rámcové dohody. Návrh byl během následujících dvou let několikrát přepracován, aby vyhověl požadavkům obou komunit, avšak dohody přesto nebylo dosaženo.¹⁸³

V roce 1990 vláda Kyperské republiky podala žádost o vstup do EU, což mělo negativní dopady na vyjednávání, protože rozhořčený Denktash odvolal všechny rozhovory o podobě budoucího návrhu. Nicméně nakonec v roce 1992 generální tajemník Boutros Boutros-Ghali představil tzv. Set of Ideas. Jednalo se o souhrnnou rámcovou dohodu, která vycházela z dohod podepsaných v letech 1977 a 1979 a byla souborem kompromisů mezi požadavky obou stran. Po obsahové stránce návrh vznikl od roku 1989 za působení jeho předchůdce Cuellara. Návrh byl nejdetailnější ze všech dosud předložených. Počítal, stejně jako předchozí návrhy, se vznikem bikomunální a bizonální federace s jedinou mezinárodněprávní subjektivitou. Přestože se zdálo, že obě strany jsou velmi blízko dohody a dokument by mohl být přijat,

---

¹⁸⁰ KER-LINDSAY: *The Cyprus Problem...*, s. 52.

¹⁸¹ *UN Security Council Resolution 541*, přijata Radou bezpečnosti OSN dne 18. listopadu 1983, S/RES/541 (1983). Dostupné na <<http://www.un.org/en/sc/documents/resolutions/>>.

¹⁸² KER-LINDSAY: *The Cyprus Problem...*, s. 52.

¹⁸³ HOFFMEISTER: *Legal Aspects...*, s. 64 – 66.

tak se tak nakonec nestalo. Denktash se totiž opět odmítl zúčastnit jednání a nemohlo tak být dořešeno několik zbývajících oblastí.¹⁸⁴

Hubert Faustmann k tomu dodává, že pro Denktashe byl kyperský problém vznikem TRNC vyřešený a člověk se po léta mohl spolehnout na to, že vůdci kyperských Turků sice vyjednávali kvůli jednáním, ale nikdy by nesouhlasili s dohodou. Naproti tomu kyperští Řekové se většinou, ale ne vždy, vážně snažili o vyřešení konfliktu.¹⁸⁵ S tímto tvrzením můžeme souhlasit.¹⁸⁶

Shrneme-li výše zmíněné návrhy na řešení konfliktu, musíme dojít k závěru, že téměř veškeré úsilí vyvinuté OSN, nevedlo k zásadnějšímu pokroku při jejím řešení. Dá se říci, že kyperská otázka se na dlouhá léta stala předmětem jednání OSN a vyjednávání o ní byla zablokována.

---

¹⁸⁴ KER-LINDSAY: *The Cyprus Problem...*, s. 54 – 55.

¹⁸⁵ FAUSTMANN, Hubert. *Der Zypernkonflikt im Spiegel unterschiedlicher Interessen im östlichen Mittelmeer*: článek publikovaný na internetových stránkách sítě Comcult v rámci programu COMENIUS, s. 4. Dostupné na <<http://www.eduvinet.de/comcult/pdf/regiokonf/d/cocdetla404.pdf>>.

¹⁸⁶ Denktashovu neochotu k účasti na hledání řešení konfliktu několika příklady dokládá i z osobní zkušenosti ve své knize: HANNAY, David. *Cyprus: The Search for A Solution*. New York: I. B. Tauris, 2005. David Hannay byl v letech 1996–2003 speciálním zástupcem VB pro Kypr.

4 Annanův plán na řešení kyperské otázky

4.1 Změna situace na ostrově a shoda na návrhu řešení

V roce 1997 se stal novým generálním tajemníkem OSN Kofi Annan, který si dal za cíl dosáhnout vyřešení konfliktu. Annan obnovil rozhovory mezi Denktashem a prezidentem kyperských Řeků Glafcosem Cleridesem. V roce 1998 vneslo do jednání novou dynamiku zahájení přístupových rozhovorů EU s řecko-kyperskou vládou Kyperské republiky, která reprezentovala v očích mezinárodního společenství celý ostrov. V důsledku toho si Turecko začalo uvědomovat, že pokud bude chtít v budoucnu přistoupit k EU, tak kyperský problém musí být vyřešen.¹⁸⁷

Od roku 2002 začalo na turecké straně docházet k politickým změnám, které přispěly ke zmírnění striktního postoje turecko-kyperských a tureckých představitelů. V roce 2002 byl tureckým předsedou vlády zvolen Recep Tayyip Erdogan, který dal jasně najevo, že bude usilovat o vyřešení konfliktu. Dalším faktorem bylo, že kyperští Turci začali být frustrováni špatnou hospodářskou situací, tureckým řízením a vlastní izolací. Rovněž doufali, že v případě vyřešení konfliktu budou moci také přistoupit k EU a dojde ke zlepšení jejich životní úrovně. Kyperští Turci přestali přijímat Denktashovu etnocentrickou politiku a přiklonili se ke znovusjednocení ostrova.¹⁸⁸ V letech 2002 a 2003 došlo dokonce k masivním demonstracím proti Denktashovi.¹⁸⁹

V dubnu roku 2003 se Denktash v důsledku napjaté situace a kritiky, že brání řešení konfliktu, rozhodl otevřít tzv. Zelenou linii, která po několik desetiletí oddělovala obě etnika. Lidé se tak mohli podívat na jejich původní domovy, které byli donuceni opustit. Povzbudivým znamením bylo, že od té doby nedošlo k žádným závažným incidentům. V prosinci roku 2003 parlamentní volby vyhrál opoziční politik Mehmet Ali Talat, který nahradil Denktashe na pozici vyjednavče kyperských Turků.¹⁹⁰ Svitla tak naděje, že by po letech mohlo být dosaženo uspokojivého řešení konfliktu, protože došlo ke změně tureckého a turecko-kyperského postoje.

Během dlouhých a složitých jednání Kofi Annan mezi říjnem 2002 a březnem 2004 postupně předložil čtyři verze plánu, které byly zamítnuty. Shody na finálním znění

---

¹⁸⁷ FAUSTMANN, Hubert. *Der Zypernkonflikt im Spiegel unterschiedlicher Interessen im östlichen Mittelmeer*: článek publikovaný na internetových stránkách sítě Comcult v rámci programu COMENIUS, s. 5. Dostupné na <<http://www.eduvinet.de/comcult/pdf/regiokonf/d/cocdetla404.pdf>>.

¹⁸⁸ Tamtéž.

¹⁸⁹ CHRYSOSTOMOS, Pericleus. *The Cyprus Referendum. A Divided Island and the Challenge of the Annan Plan*. London: I. B. Tauris, 2009, s. 165 – 166.

¹⁹⁰ KER-LINDSAY: *The Cyprus Conflict...*, s. 61 – 63.

Plánu pro komplexní urovnání kyperského problému (tzv. Annanův plán V¹⁹¹) se podařilo dosáhnout v březnu roku 2004. O páté verzi plánu měly obě etnické skupiny hlasovat v referendu, jehož konání bylo stanoveno na den 24. května 2004, tedy týden před termínem přijetí Kyperské republiky do EU. Cílem bylo, aby do EU mohla vstoupit již sjednocená Kyperská republika.¹⁹² Přístupové rozhovory s EU a změna tureckého a turecko-kyperského postoje pozitivně ovlivnila jednání, která se zintenzivnila, díky čemuž byl vypracován rozsáhlý plán na řešení kyperské otázky, do kterého byly vkládány velké naděje.

Prvním náznakem toho, že dosáhnout vyřešení konfliktu nebude zdaleka tak jednoduché, jak si mezinárodní společenství na základě příznivě se vyvíjející situace představovalo, byl výsledek prezidentských voleb v řecko-kyperské části ostrova na počátku roku 2003. Do této chvíle byl souhlas kyperských Řeků s řešením konfliktu považován mezinárodním společenstvím za dosažitelný. V těchto volbách však umírněný prezident Kyperské republiky Clerides, který byl nakloněný vyřešení konfliktu, prohrál se zastáncem tvrdé linie Tassosem Papadopoulosem.¹⁹³ Situace v řecko-kyperské části ostrova se tedy naopak začala vyvíjet nepříznivě.

V konečné fázi byl výsledek referenda o plánu zklamáním a řešení dosaženo nebylo. Z hlasujících se 76 % kyperských Řeků vyslovilo proti plánu a 65 % kyperských Turků hlasovalo pro přijetí plánu.¹⁹⁴ Plán byl tedy v referendu odmítnut. Cílem této práce je zjistit, proč nebyl Annanův plán v referendu přijat. To se nám pravděpodobně nepodaří bez objasnění toho, co vedlo kyperské Řeky k odmítnutí plánu. Zde si tedy přiblížíme podrobněji Annanův plán, situaci panující před referendem o plánu a referendum samotné. V Annanovu plánu se pokusíme nalézt nástroje používané k řešení konfliktů, které jsou uvedeny v tabulkách v podkapitole 1.1.3 a přiblížíme si převážně ty z nich, jejichž využití vedlo k vyvolání sporů mezi oběma etnickými skupinami.

4.2 Řešení navrhované Annanovým plánem

Z předchozích kapitol vyplývá, jak složitým a komplexním problémem se kyperská otázka stala. Nejedná se o konflikt vedený pouze o základní hodnoty jako je území, moc

---

¹⁹¹ V této práci je Plán pro komplexní urovnání kyperského problému označován jako „Annanův plán“ či pouze jako „plán“.

¹⁹² TURC, A. Marco. *Visions in Conflict. Peacebuilding in Cyprus: A View From the Ground*. Lihue: Brian C. Alston, 2013, s. 44.

¹⁹³ FAUSTMANN, Hubert. *Der Zypernkonflikt im Spiegel unterschiedlicher Interessen im östlichen Mittelmeer*: článek publikovaný na internetových stránkách sítě Comcult v rámci programu COMENIUS, s. 5. Dostupné na <<http://www.eduvinet.de/comcult/pdf/regiokonf/d/cocdetla404.pdf>>.

¹⁹⁴ TURC: *Visions in Conflict...*, s. 52.

či nerostné zdroje. Jedná se především o konflikt strachu, nedůvěry a podezřívavosti, který má původ v historických událostech a je tak hluboce zakořeněn v myslích příslušníků obou etnických skupin. Složitost konfliktu se snažil Annan zohlednit i ve svém plánu, který obsahoval návrh komplexního řešení konfliktu. Návrh můžeme označit za pokus řešit konflikt ve smyslu přístupu komplexního řešení konfliktů resp. transformace konfliktů.

Annanův plán byl díky své komplexnosti velmi rozsáhlým dokumentem. Plán samotný má sice 192 stran, ale obsahuje odkazy na další dokumenty a ve výsledku tak čítá několik tisíc stran. Kromě zakládací smlouvy plán zahrnuje také Ústavu Sjednocené Kyperské Republiky, množství federálních a ústavních zákonů, ústavy obou států, dohodu o spolupráci, územní dohody, dohodu o majetkovém vyrovnání apod. Zde si představíme některé základní body obsažené ve finálním znění Annanova plánu ze dne 31. března 2004.¹⁹⁵ Blíže o nich bude ještě pojednáno v následujících podkapitolách.

Dle plánu se měla Kyperská republika stát nezávislým sekulárním státem s federální vládou. Stát měl mít povahu federace či konfederace. Inspirací pro uspořádání sjednocené republiky byl švýcarský model konsociační demokracie. Kyperská republika i TRNC si směly ponechat své ústavy a organizovat si dle nich vnitrostátní záležitosti. Oba státy měly mít v rámci nového státu rovnocenné postavení a vlastní suverenitu.¹⁹⁶

Mělo existovat jediné státní občanství, a to kyperské. Občané obou států si mohli ponechat občanství těchto států, to však nemělo nahradit občanství kyperské.¹⁹⁷ Plán také počítal s vytvořením nezávislé Komise usmíření, která měla podporovat toleranci, porozumění a vzájemný respekt mezi oběma etnickými skupinami.¹⁹⁸ Zastoupení ve státní správě by mělo být proporcionální. Na každé úrovni státní správy by každý ze států měl mít alespoň třetinové zastoupení.¹⁹⁹

Legislativní moc plán svěruje federálnímu parlamentu, který měl být dvoukomorový a sestával by ze Senátu a Poslanecké sněmovny. Zatímco v Senátu by zástupci obou států měli stejný počet křesel, tak v Poslanecké sněmovně by rozdělení křesel odpovídalo proporcionálně počtu držitelů státního občanství jednotlivých států. Ani jeden ze států by však nemohl získat

---

¹⁹⁵ *The Comprehensive Settlement of the Cyprus Problem*. Finální verze Annanova plánu na řešení kyperské otázky předložená generálním tajemníkem OSN dne 31. března 2004 v Búrgenstocku.

¹⁹⁶ *The Comprehensive Settlement of the Cyprus Problem: Main Articles*, čl. 2. Finální verze Annanova plánu na řešení kyperské otázky předložená generálním tajemníkem OSN dne 31. března 2004 v Búrgenstocku.

¹⁹⁷ Tamtéž, čl. 3.

¹⁹⁸ Tamtéž, čl. 11.

¹⁹⁹ *The Comprehensive Settlement of the Cyprus Problem: Annex I: Constitution of the United Cyprus Republic*, čl. 30. Finální verze Annanova plánu na řešení kyperské otázky předložená generálním tajemníkem OSN dne 31. března 2004 v Búrgenstocku.

méně než čtvrtinu křesel.²⁰⁰ Výkonnou moc měla dle plánu vykonávat Prezidentská rada, která by sestávala ze šesti členů, a ve které by každý z obou států měl minimálně dva zástupce. Rovněž i prezident a viceprezident by museli být každý z jiného státu. Aby nedocházelo ke znevýhodnění některého ze států v souvislosti se členstvím v EU, bylo rozhodnuto, že rovněž představitel pro evropské záležitosti a ministr zahraničních věcí nesmí pocházet ze stejného státu.²⁰¹ Soudní moc na federální úrovni měl vykonávat Nejvyšší soud složený ze stejného počtu zástupců obou států a tří nekyperských soudců. Měl za úkol řešit spory mezi státy, federální vládou a státem či mezi federální vládou a oběma státy.²⁰²

Plán upravoval také bezpečnostní situaci na Kypru a navrhoval postupnou demilitarizaci ostrova. Turecké a řecké kontingenty na ostrově mohly na základě Smlouvy o spojení zůstat, avšak počet vojáků měl být snížen na úroveň z roku 1960. Armády i paramilitární oddíly kyperských Řeků a kyperských Turků měly být rozpuštěny a jejich zbraně odstraněny z ostrova.²⁰³ Plán ponechal v platnosti Smlouvu o spojení i Smlouvu o zárukách²⁰⁴ z roku 1960, která posloužila Turecku k ospravedlnění invaze v roce 1974.²⁰⁵ Na federální úrovni plán počítal se vznikem policie, ve které měly být rovnoměrně zastoupeny obě etnické skupiny.²⁰⁶

Pokud se týče území, tak plán přesně vymezoval území obou států a hranice mezi nimi.²⁰⁷ Důležitým bodem návrhu byl článek o majetku, který stanovoval nárok osob přesídlených mezi lety 1963–1974 na majetkové vyrovnání. Článek upravoval podmínky a pravidla majetkového vyrovnání a na jeho základě také měla být vytvořena nezávislá rada, která by se majetkovými nároky zabývala, aby nedocházelo k přímému styku mezi jednotlivci.²⁰⁸

Takto navržené řešení konfliktu předložené v Annanovu plánu mělo své zastánce i odpůrce. V následující podkapitole si představíme nejčastěji uváděné argumenty uváděné zastánci a odpůrci plánu.

---

²⁰⁰ *The Comprehensive Settlement of the Cyprus Problem: Main Articles*, čl. 5. Finální verze Annanova plánu na řešení kyperské otázky předložená generálním tajemníkem OSN dne 31. března 2004 v Búrgenstocku.

²⁰¹ Tamtéž, čl. 5.

²⁰² Tamtéž, čl. 6.

²⁰³ Tamtéž, čl. 8.

²⁰⁴ Tamtéž, čl. 1.

²⁰⁵ KER-LINDSAY: *The Cyprus Problem...*, s. 27 – 28.

²⁰⁶ *The Comprehensive Settlement of the Cyprus Problem: Annex I: Constitution of the United Cyprus Republic*, čl. 31. Finální verze Annanova plánu na řešení kyperské otázky předložená generálním tajemníkem OSN dne 31. března 2004 v Búrgenstocku.

²⁰⁷ *The Comprehensive Settlement of the Cyprus Problem: Main Articles*, čl. 9. Finální verze Annanova plánu na řešení kyperské otázky předložená generálním tajemníkem OSN dne 31. března 2004 v Búrgenstocku.

²⁰⁸ Tamtéž, čl. 10.

4.3 Argumenty zastánců a odpůrců Annanova plánu

Pozitivní argumenty zastánců plánu jsou zde zmíněny pouze stručně, protože výraznou pozornost budily hlavně aspekty negativní. Za pozitivní lze tedy považovat, že by došlo po několika desetiletích ke znovusjednocení ostrova, snížila by se přítomnost tureckých i řeckých vojsk na Kypru, byla by ukončena mezinárodní izolace kyperských Turků a řadě uprchlíků či přesídlených osob by byla vyplacena finanční kompenzace nebo pokud by to bylo možné, tak by jim byl umožněn návrat do opuštěných domovů.

Negativním a často kritizovaným aspektem byla uvažovaná přítomnost tří nekyperských soudců na Nejvyšším soudě, kteří by měli rozhodný hlas v patových situacích. Dalším negativně vnímaným bodem bylo, že by minorita kyperských Turků získala v legislativním procesu právo veta, což kyperští Řekové vnímali jistě jako nespravedlnost, protože jako majoritní etnická skupina by nebyli schopni demokraticky vládnout. Schválením Annanova plánu by rovněž došlo k uznání TRNC, legitimizaci několika desítek tisíc²⁰⁹ osadníků přemístěných na ostrov z Turecka po turecké invazi v roce 1974 a svým způsobem i k legalizaci této invaze. Vzhledem ke slabé hospodářské situaci TRNC by náklady procesu sjednocení a následně i fungování Sjednocené Kyperské republiky nesla převážně Kyperská republika. Nevoli vyvolávalo i to, že Turecko bylo zbaveno povinnosti vypořádat se s následky okupace. Finanční kompenzace přesídleným osobám by totiž poskytovala Sjednocená kyperská republika. Můžeme říci, že nesouhlas kyperských Řeků s takovýmto postupem byl pochopitelný, protože jako ekonomicky vyspělejší a bohatší část ostrova by tak kyperští Řekové odškodnili sami sebe.²¹⁰

Předmětem kritiky se rovněž stalo, že plán ponechával v platnosti Smlouvu o zárukách, Smlouvu o spojenectví i Smlouvu o založení a navíc obsahoval vícero ustanovení²¹¹, které upravovaly vztahy k mateřským zemím a odrážely zájmy těchto zemí. Kritici proto tvrdili, že plán nezohledňoval ani tak zájmy etnických skupin či všech kyperských obyvatel, jako zájmy cizích států a udělal by z Kypru podřízený stát namísto suverénní republiky.²¹²

---

²⁰⁹ Přesný počet těchto osadníků zde nelze poskytnout. Udávaná čísla jsou založená na pouhých odhadech a zásadně se liší. Kyperští Turci udávali hodnotu 60 000 a kyperští Řekové 119 000. Tato čísla jsou čerpána z LOIZIDES, Neophytos. Contested migration and settler politics in Cyprus. *Political Geography*, 2011, roč. 30, č. 7, s. 396.

²¹⁰ MELACOPIDES, Costas. Implications of the Accession of Cyprus to the European Union for Greek-Turkish and Euro-Turkish Relations. *Mediterranean Quarterly*, 2006, roč. 17, č. 1, s. 86 – 87.

²¹¹ *The Comprehensive Settlement of the Cyprus Problem: Main Articles*, čl. VII, 1, 3, 8 a další. Finální verze Annanova plánu na řešení kyperské otázky předložená generálním tajemníkem OSN dne 31. března 2004 v Bürgenstocku.

²¹² EMILIANIDES, C., Achilles. Contra: Constitutional Structure of the Annan Plan. In VARNAVA, Andrekos, FAUSTMANN, Hubert (eds). *Reunifying Cyprus. The Annan Plan and Beyond*. London: I. B. Tauris, 2009, s. 104.

Dalším podstatným negativním aspektem plánu bylo, že porovnáme-li základní body návrhu řešení s kyperskou Ústavou z roku 1960, nalezneme mnoho podobností. Ústava tehdy vzniklé Kyperské republiky byla založena na podobných principech. Mohli bychom tedy říci, že Annanův plán je revidovanou verzí Ústavy z roku 1960. Podrobnější srovnání obou dokumentů podává Dan Lindley.²¹³ Jak jsme naznačili již ve třetí kapitole, tak z vývoje situace na Kypru po roce 1960 je zřejmé, že tehdejší Ústava jasně prokázala svoji nefunkčnost. Naskytá se tak úvaha nad tím, zda byl k řešení konfliktu zvolen vhodný přístup. Otázkou rovněž zůstává, zda by se kyperský konflikt i po přijetí Annanova plánu v referendu pouze netransformoval do podoby, kterou měl v období po vzniku nezávislé Kyperské republiky v roce 1960.

4.4 Sporné body Annanova plánu

Není tedy divu, že Annanův plán vyvolal množství sporných otázek, které se staly předmětem dohadů mezi oběma etnickými skupinami a se kterými se Annanův plán nedokázal dostatečně vypořádat. Pro lepší přehlednost jsou sporné body návrhu a tradiční postoje obou stran k nim uvedeny v následující tabulce č. 3.

PROBLÉM	POSTOJ KYPERSKÝCH ŘEKŮ	POSTOJ KYPERSKÝCH TURKŮ	ANNANŮV PLÁN
STÁT	Preferují unitární stát s federativním uspořádáním tvořený dvěma útvary (provinciemi) jako důsledek vývoje Kyperské republiky. Silná centrální vláda, která by zajišťovala jednotu státu.	Vznik konfederace. Stát bude založen na vzájemném uznání Kyperské republiky a TRNC.	Spojená kyperská republika vznikne jako důsledek vzájemného nepřímého uznání Kyperské republiky a TRNC jako nového státu. Stát s prvky federace i konfederace.
SUVERENITA	Společná suverenita celého ostrova pro obě komunity. Kompetence budou na státy delegovány federální republikou.	Oddělená suverenita obou etnických skupin založená na právu na sebeurčení.	Existence tří suverenit. Suverenitu bude mít Kyperská republika i TRNC. K tomu navíc získá suverenitu centrální vláda.
ÚČAST NA CENTRÁLNÍ VLÁDĚ	Účast obou komunit na centrální vládě musí vycházet poměrně z počtu příslušníků obou etnických skupin.	Požadovali rotaci prezidentů a rovný podíl na vládě v poměru 50:50.	Pro účast na centrální vládě plán stanovuje princip politické rovnosti. Počítá také s rotací prezidentů.
PRAVOMOCI CENTRÁLNÍ VLÁDY A STÁTŮ	Silný federální systém. Některé pravomoci budou rozděleny mezi oba státy. Státy necht' mají velmi omezené a slabé pravomoci.	Velmi slabý konfederální systém s omezenými pravomocemi centrální vlády. Oba státy budou suverénní s rozsáhlými pravomocemi. Většinu kompetencí budou vykonávat oba státy a rozhodnutí budou přijímána po vzájemné dohodě obou států.	Plán předpokládal silné postavení států. Kompetence, které nenáleží centrální vládě, případnou oběma státům.

²¹³ LINDLEY, Dan. Historical, Tactical, and Strategic Lessons from the Partition of Cyprus. *International Studies Perspectives*, 2007, roč. 8, č. 2, s. 237 – 238.

PROBLÉM	POSTOJ KYPERSKÝCH ŘEKŮ	POSTOJ KYPERSKÝCH TURKŮ	ANNANŮV PLÁN
PŘÍTOMNOST ZAHRA NIČNÍCH ARMÁD A BEZPEČNOSTNÍ OTÁZKY	Demilitarizace ostrova a odchod tureckých okupačních vojsk. Přítomnost jednotek OSN jako záruka míru.	Přítomnost turecké armády na ostrově zůstane zachována. Turecké i řecké vojenské základny rovněž budou zachovány.	Postupná demilitarizace ostrova. Rozpuštění vojenských oddílů kyperských Řeků a kyperských Turků. Počet příslušníků řeckých a tureckých vojsk bude postupně snižován na úroveň, kterou stanovuje Smlouva o spojenectví
PLATNOST SMLOUVY O ZÁRUKÁCH	Musí být zrušena a nebude uzavřena žádná podobná smlouva umožňující garantům intervenci. Zárukou budou síly OSN či NATO	Musí zůstat v platnosti ve svém původním znění. Možnost jednostranné intervence ze strany Turecka je nezbytnou podmínkou.	Smlouva o zárukách zůstává v platnosti. Řecko, Turecko a VB zůstávají garanty územní celistvosti a dodržování Ústavy.
ÚZEMÍ	Stát kyperských Řeků bude zabírat 76 % území ostrova a stát kyperských Turků 24 % území ostrova.	Stát kyperských Řeků bude zabírat 68 % území ostrova a stát kyperských Turků 32 % území ostrova.	Stát kyperských Řeků bude zabírat 70,8 % území ostrova a stát kyperských Turků 29,2 % území ostrova.
OSADNÍCI/ PŘÍSTĚHOVALCI	Všichni nelegální usedlíci, až na pár výjimek, musí ostrov opustit. Jejich přítomnost na ostrově je důsledkem Tureckem prováděné organizované a systematické kolonizace ostrova s cílem změnit demografickou skladbu populace Kypru a vytvořit tak nové podmínky na ostrově.	Všichni turečtí přistěhovalci zůstanou na Kypru. Jejich povinný odsun je vyloučen. Podobný přístup se uplatní i na přistěhovalce z Řecka. Jejich případný odchod musí být dobrovolný. Tato otázka bude pouze v kompetenci státu kyperských Turků.	Většina tureckých přistěhovalců by získala občanství Sjednocené kyperské republiky. Navíc by se mohli usazovat i další lidé.
VYSÍDLENÉ OSOBY A MAJETEK	Princip respektu k lidským právům. Právo vlastnit majetek je nedotknutelné, neporušitelné a neomezitelné. Všechny vysídlené osoby znovu nabydou vlastnické právo k nemovitostem a budou se moci vrátit ke svému majetku.	Legalizace změny vlastníků majetku uskutečněné po roce 1974. Řešení formou výměny majetku či finanční kompenzace.	Plán legitimizoval uchopení majetku kyperskými Turky po roce 1974. Měla být vrácena pouze část nemovitostí a ostatním by byla poskytnuta finanční kompenzace či by došlo k výměně majetku.
TŘI SVOBODY	Absolutní svoboda. Žádná omezení svobody pohybu, usazování a svobody vlastnit majetek.	Svobodu pohybu budou mít omezenou příslušníci organizace EOKA. Svoboda usazování bude omezena kvótami. Svoboda vlastnictví majetku bude silně omezena. Omezení svobody usazování a vlastnictví majetku budou vždy.	Při zvážení všech relevantních skutečností a ustanovení Annanova Plánu, omezení pokud jde o svobodu usazování a právo nabýt majetek, budou existovat vždy.

Tabulka č. 3: Přehled problematických témat v jednání, postoje obou etnických skupin k nim a řešení navrhované Annanovým plánem

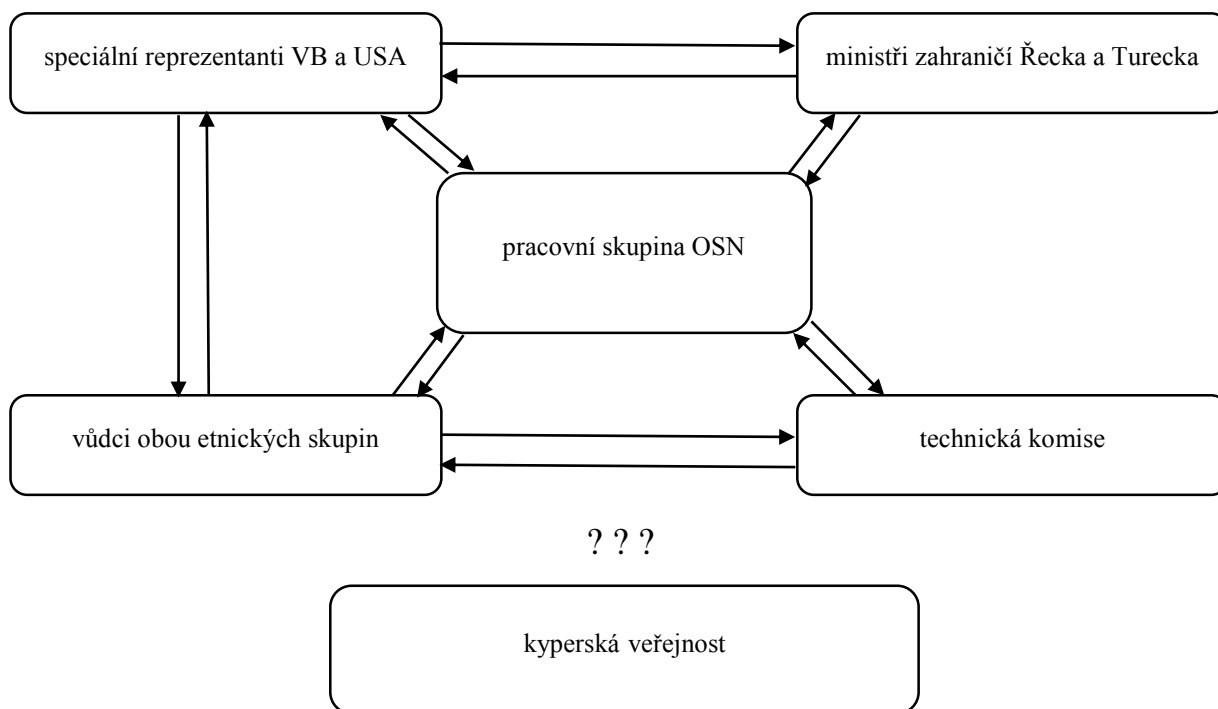
Zdroj: zpracováno autorem na základě FRYŠTĚNSKÁ: *Kypr: Etnické...*, s. 41 – 43; SÖZEN, Ahmet. *Jednání o kyperské otázce. Jednání od roku 1963 do současnosti.* In TUNKROVÁ, Lucie, ŠARADÍN, Pavel (eds). *Turecko a Evropská unie: česká a turecká perspektiva.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, s. 150 a 151. Dále zpracováno na základě zdrojů citovaných v podkapitolách 4.5-4.10 této práce.

Nahlédneme-li blíže do výše uvedené tabulky č. 3, tak zjistíme, že postoje jednotlivých stran ke sporným otázkám jsou téměř vždy zcela opačné. Annanův plán byl považován za kompromisní řešení. Porovnáme-li však požadavky obou stran s návrhem řešení obsaženém v Annanovu plánu, zjistíme, že plán ve většině těchto podstatných bodů více reflektoval požadavky kyperských Turků, kteří jsou na ostrově minoritní etnickou a národnostní skupinou.

Pouze u svobody pohybu po ostrově vyšel vstříc majoritní skupině kyperských Řeků. Proto můžeme konstatovat, že Annanův plán pozbýval deklarovaný kompromisní charakter.

4.5 Nedostatky v diplomatických jednáních o Annanovu plánu

Za příčinu toho, že Annanovu plánu scházela deklarovaný kompromisní charakter, můžeme označit některé strategické chyby, kterých se Annan a jeho tým dopustili při vyjednávání. Na následujícím obrázku č. 4 je znázorněno schéma vyjednávacího procesu.

Obrázek č. 4: Schéma vyjednávacího procesu

Zdroj: LORDOS, Alexandros. From Secret Diplomacy to Public Diplomacy: How the Annan Plan Referendum Failure Earned the Cypriot Public a Seat at the Negotiating Table. In VARNAVA, Andrekos, FAUSTMANN, Hubert (eds). *Reunifying Cyprus. The Annan Plan and Beyond*. London: I. B. Tauris, 2009, s. 165.

Na obrázku č. 4 lze spatřit, že kyperská veřejnost měla velmi omezený vliv na celý proces vyjednávání Annanova plánu. Zájmy a obavy Kypřanů nebyly podrobeny bližšímu zkoumání a oni tak zůstali víceméně izolováni od vyjednávacího procesu. Obě etnické skupiny sice byly zastoupeny svými vůdci, ti je však při vyjednávání zastupovali nevalně a zájmy skupin prosazovali pouze v hrubých rysech. Denktash byl obviňován, že jednání vede nekompromisně a vede kyperské Turky do izolace. Oproti tomu Cleridesovi bylo vyčítáno, že podléhá mezinárodním tlakům Velké Británie a USA a že kyperským Turkům příliš ustupuje a nehájí dostatečně zájmy kyperských Řeků.²¹⁴ Vzhledem k tomu, že o plánu měli rozhodnout obyvatelé

²¹⁴ LORDOS, Alexandros. From Secret Diplomacy to Public Diplomacy: How the Annan Plan Referendum Failure Earned the Cypriot Public a Seat at the Negotiating Table. In VARNAVA, Andrekos, FAUSTMANN, Hubert (eds). *Reunifying Cyprus. The Annan Plan and Beyond*. London: I. B. Tauris, 2009, s. 164 – 166.

ostrova v referendu, bylo by vhodné, pokud by ke tvorbě plánu byla přizvána i veřejnost. Vyjednávači mohli využít průzkumů veřejného mínění, aby si ověřili, jaké způsoby řešení jsou pro obyvatele ostrova přijatelné. Pokud by se jim podařilo dosáhnout kompromisu, který by byl pro veřejnost přijatelný, tak by byla větší pravděpodobnost, že by posléze došlo i k přijetí plánu.

Jak je vidět z obrázku č. 4, tak na tvorbě plánu se podíleli i zvláštní vyslanci VB a USA. Zástupci těchto států však upřednostňovali spíše požadavky kyperských Turků a snažili se hájit zájmy Turecka, které je významným a přínosným členem NATO a Britové i Američané si nechtějí Turecko znepřátelit. Výrazný vliv na vyjednávání měly i Řecko s Tureckem. Všichni tito vnější aktéři do jednání vnášeli své návrhy a snažili se ovlivnit pracovní skupinu OSN. Denktash s Cleridesem se tak ocitli v nelehké situaci, protože se museli snažit ovlivnit nejen pracovní skupinu OSN, která měla hlavní kontrolu nad vyjednáváním, ale pokud chtěli uspět, tak bylo zapotřebí lobovat za své zájmy i u ostatních skupin, které se účastnily vyjednávání. Množství vyjednávacích stran komplikovalo činnost i pracovní skupině OSN. Tvůrci plánu se tedy museli snažit vyrovnat s kyperskými i nekyperskými zájmy namísto toho, aby usilovali hlavně o vyřešení kyperské otázky.²¹⁵

To bylo důsledkem nevhodně stanovené struktury vyjednávacího procesu. Proto by bylo lepší, pokud by se vnější aktéři neúčastnili vyjednávání přímo a nekomplikovali tak vyjednávání. Protože však Řecko s Tureckem v konfliktu vždy sehrávaly významnou úlohu, měly by být vyslechnuty i jejich připomínky a nalezen jiný způsob, jak tyto jejich připomínky zohlednit.

Chybou bylo, že Annan plán připravoval převážně se svými zahraničními poradci a konzultace s vůdci obou etnických skupin byly nedostatečné.²¹⁶ Rovněž i počet jednání mezi vůdci jednotlivých skupin byl nedostatečný. Během vyjednávání Annanova plánu proběhlo pouze 72 jednání, při kterých stanuli tváří v tvář vůdcové obou etnických skupin. Oproti tomu proběhlo 150 bilaterálních jednání mezi speciálním vyslancem OSN na Kypru Alvarem de Soto a každým vůdcem odděleně.²¹⁷

Annanovi bylo rovněž vyčítáno, že vyjednávací proces byl OSN veden, namísto toho, aby byl pouze zprostředkováván. Annanův tým shromáždil návrhy od všech stran a většinu

---

²¹⁵ Tamtéž, s. 164 – 165.

²¹⁶ YILMAZ, Muzaffer, Ercan. The Cyprus Conflict and the Annan Plan: Why One More Failure? *Ege Academic Review*, 2005, roč. 5, č. 1 – 2, s. 36.

²¹⁷ YAKINTHOU, Christalla. Consociational Democracy and Cyprus: The House That Annan Plan Built. In VARNAVA, Andrekos, FAUSTMANN, Hubert (eds). *Reunifying Cyprus. The Annan Plan and Beyond*. London: I. B. Tauris, 2009, s. 28.

z nich vložil do komplexního návrhu, který byl předložen stylem „*ber, anebo nech být*.“²¹⁸ Navíc byl tento návrh poté ještě několikrát jednostranně změněn pracovní skupinou na základě připomínek od různých vyjednávacích stran.²¹⁹ Lze dojít k závěru, že Annan měl při vyjednávání působit spíše jako mediátor, zprostředkovávat jednání, zohlednit požadavky obou stran a snažit se přispět k dosažení řešení, které by bylo přijatelné hlavně pro obě kyperské komunity. Annan s jeho pracovní skupinou namísto toho vytvořili plán, který dostatečně spravedlivě nereflektoval požadavky obou etnických skupin, postrádal kompromisní charakter a navíc odrážel také zájmy nekyperských aktérů.

Další chybou při vyjednávání bylo, že návrh Annanova plánu vycházel i z informací, které byly získány během jednání, která se odehrávala již několik desetiletí. Plán tak obsahoval mnoho postojů vůdců obou etnických skupin získaných v různých obdobích. Jako příklad uveďme rozlohu území, které měl získat stát kyperských Turků, tedy 29 % území Kypru. Dohody o tomto však bylo dosaženo již v roce 1985, kdy kyperští Turci s tímto souhlasili. Podobným způsobem byly do plánu zahrnuty i další body.²²⁰ Lze pochybovat o tom, zda bylo vhodné tímto způsobem postupovat při tvorbě plánu, protože některé postoje znesvářených stran mohly být již několik let staré a nemusely tak odpovídat aktuálním požadavkům stran a postojům příslušníků etnických skupin. Vhodnější by bylo, kdyby plán vzešel z přímého jednání mezi zástupci obou etnických skupin. Jak je však uvedeno výše, tak přímých jednání mezi vůdci obou etnických skupin neproběhlo mnoho a jen s obtížemi prosazovali své návrhy, což je škoda, protože mohlo být dosaženo vyrovnanějšího návrhu řešení a mohly se tím zvýšit šance na schválení plánu v referendu.

Annan rovněž zanedbal psychologické bariéry mezi oběma skupinami. Na ostrově stále neexistuje společná kyperská identita. Stále přetrvávají identity kyperských Řeků a kyperských Turků. Z tohoto vyšel i Annan, když ve svém plánu svázal etnicitu s mnoha ustanoveními dotýkajícími se uspořádání a fungování Sjednocené kyperské republiky a důležitých aspektů občanského života. Odpůrci plánu mu vyčítali, že díky tomu bude ostrov etnicky rozdělen i nadále.²²¹

---

²¹⁸ LORDOS, Alexandros. From Secret Diplomacy to Public Diplomacy: How the Annan Plan Referendum Failure Earned the Cypriot Public a Seat at the Negotiating Table. In VARNAVA, Andrekos, FAUSTMANN, Hubert (eds). *Reunifying Cyprus. The Annan Plan and Beyond*. London: I. B. Tauris, 2009, s. 164.

²¹⁹ Tamtéž.

²²⁰ YAKINTHOU, Christalla. Consociational Democracy and Cyprus: The House That Annan Plan Built. In VARNAVA, Andrekos, FAUSTMANN, Hubert (eds). *Reunifying Cyprus. The Annan Plan and Beyond*. London: I. B. Tauris, 2009, s. 28 – 29.

²²¹ YAKINTHOU, Christalla. Consociational Democracy and Cyprus: The House That Annan Plan Built. In VARNAVA, Andrekos, FAUSTMANN, Hubert (eds). *Reunifying Cyprus. The Annan Plan and Beyond*. London: I. B. Tauris, 2009, s. 36 – 37.

Pokud tedy vezmeme do úvahy výše uvedené nedostatky ve vyjednávání Annanova plánu a přihlédneme-li rovněž k negativnímu výsledku referenda, tak by se na první pohled mohlo zdát, že došlo k diplomatickému selhání a nevhodnému využití diplomatických nástrojů. Dovolujeme si zde tvrdit, že tento dojem je oprávněný, avšak selhání nebylo absolutní. Za úspěch lze označit, že po mnoha marných pokusech a několika desetiletích vyjednávání, bylo dosaženo shody na návrhu řešení velmi složitého a dlouhotrvajícího konfliktu, který zahrnuje křivdy, utrpení obou stran, strach, předsudky a velice rozdílné zájmy. Přestože obsah návrhu řešení byl, jak si ukážeme dále, poměrně dost rozporuplný, tak byl nakonec akceptován vůdci obou etnických skupin a mezinárodním společenstvím byl považován za nejlepší šanci ke znovusjednocení ostrova, která se Kypřanům kdy naskytla.

4.6 vojenské a bezpečnostní aspekty Annanova plánu

V Annanově plánu bylo počítáno i s využitím vojenských nástrojů používaných při řešení konfliktů. Jedním z těchto nástrojů byla demilitarizace ostrova. Armádní síly kyperských Řeků i kyperských Turků včetně záložních jednotek měly být rozpuštěny a jejich zbraně odstraněny z ostrova. Rovněž bylo občanům zakázáno vytvářet paramilitární jednotky a držení zbraní, kromě těch registrovaných ke sportovním účelům. Dodávky zbraní na ostrov byly plánem také zakázány.²²² Dalším využitým nástrojem tedy byla kontrola zbrojení a odzbrojení. Plán také počítal s preventivním rozmístěním ozbrojených sil. Počítal se zachováním přítomnosti jednotek OSN, které měly zaručovat mír a dohlížet na naplnění plánu.²²³

Podle plánu měla zůstat v platnosti Smlouva o založení, které umožňovala VB mít na ostrově dvě vojenské základny.²²⁴ Tyto základny jsou nepopulární hlavně mezi kyperskými Řeky, protože mnozí vyčítají VB, že nezakročila proti invazi v roce 1974. Navíc území, na kterém se tyto základny nacházejí, má status svrchovaného britského teritoria, což by omezovalo suverenitu Sjednocené kyperské republiky.²²⁵ Problematika britských základen je důležitou, ale také často přehlíženou otázkou. Tato situace bývá označována za nekompatibilní s právem kyperských obyvatel na sebeurčení.²²⁶

---

²²² *The Comprehensive Settlement of the Cyprus Problem: Main Articles*, čl. 8. Finální verze Annanova plánu na řešení kyperské otázky předložená generálním tajemníkem OSN dne 31. března 2004 v Búrgenstocku.

²²³ Tamtéž.

²²⁴ *Treaty Concerning the Establishment of the Republic of Cyprus*. Podepsána v Nikósii, 16. srpna 1960, 382 UNTS 8, No. 5476.

²²⁵ DREVET, Jean – François. THEOPHANOUS, Andreas. *Cyprus and the EU: Appraisal and Challenges: policy paper*. Nikosia: Cyprus Center for European and International Affairs, 2012, s. 25 – 27.

²²⁶ KYRIAKIDES, A., Klearchos. *Contra: The Political Workability of the Annan plan*. In VARNAVA, Andrekos, FAUSTMANN, Hubert (eds). *Reunifying Cyprus. The Annan Plan and Beyond*. London: I. B. Tauris, 2009, s. 72.

Spornou otázkou Annanova plánu se také stalo setrvání řeckých a tureckých armád na ostrově a ponechání v platnosti Smlouvy o zárukách a Smlouvy o spojení. Plán stanovil, že řecká i turecká armáda smí na ostrově ponechat 6 000 vojáků do roku 2011, 3 000 vojáků do roku 2018 a poté měl být počet vojáků postupně každé tři roky snižován s cílem úplné demilitarizace.²²⁷ Smlouva o zárukách, která Turecku umožnila intervenci v roce 1974, byla ponechána v platnosti. Systém tří garantů, tedy Turecka, Řecka a Velké Británie, zůstal zachován. Podmínky Smlouvy o spojení zůstaly nedotčeny.²²⁸ Podle této smlouvy má Řecko právo ponechat na ostrově kontingent o 950 mužích a Turecko kontingent o 650 mužích.²²⁹ Tyto kontingenty měly symbolizovat přítomnost mateřských zemí jakožto garantů Sjediněné kyperské republiky.²³⁰

Kyperští Řekové stále podezřívají kyperské Turky, že usilují o taksim, a proto přítomnost tureckých vojsk považovali za masivní bezpečnostní riziko. Na ostrově totiž stále setrvalo zhruba 35 000 tureckých vojáků a kyperští Řekové se obávali, že Turecko se pokusí provést další invazi, pokud k tomu dostane příležitost. Rovněž nevěřili tomu, že v případě schválení plánu Turecko dodrží svou část dohody a bude snižovat počet vojáků. Z těchto důvodů nesouhlasili s navrhovaným řešením a požadovali úplnou demilitarizaci ostrova s výjimkou jednotek OSN, které by zajišťovaly pořádek a mír.²³¹ Dále požadovali zrušení Smlouvy o zárukách, protože se obávali práva na intervenci, které z ní Turecku vyplývá.²³²

Kyperští Turci pro změnu podezřívají kyperské Řeky, že stále usilují o enosis. Obávali se, aby se neopakovaly události z 60. let, kdy neměli dostatečnou ochranu před násilím na nich páchaném. Obavy i požadavky kyperských Turků vycházely z jejich minoritního postavení. Požadovali proto zachování Smlouvy o zárukách i Smlouvy o spojení v platnosti v původním znění, protože se obávali majoritního postavení kyperských Řeků.

---

²²⁷ *The Comprehensive Settlement of the Cyprus Problem: Main Articles*, čl. 8. Finální verze Annanova plánu na řešení kyperské otázky předložená generálním tajemníkem OSN dne 31. března 2004 v Bírženstocku.

²²⁸ KYRIAKIDES, A., Klearchos. *Contra: The Political Workability of the Annan plan*. In VARNAVA, Andrekos, FAUSTMANN, Hubert (eds). *Reunifying Cyprus. The Annan Plan and Beyond*. London: I. B. Tauris, 2009, s. 72.

²²⁹ *Treaty of Alliance between the Republic of Cyprus, Greece and Turkey*. Podepsána v Nikósii, 16. srpna 1960, 397 UNTS 289, No. 5712, Protokol č. I, čl. I.

²³⁰ FRYŠTENSKÁ: *Kypr: Etnické...*, s. 40.

²³¹ FAUSTMANN, Hubert. *The Role of Security: Perceptions of Advantage and Disadvantage*. In VARNAVA, Andrekos, FAUSTMANN, Hubert (eds). *Reunifying Cyprus. The Annan Plan and Beyond*. London: I. B. Tauris, 2009, s. 224 – 225.

²³² KAYMAK, Erol a kol. *Solving the Cyprus Problem: Hopes and Fears*. Cyprus: Interpeace/Cyprus 2015 Initiative, 2011, s. 91 – 92.

Prosazovali tedy zachování přítomnosti turecké armády v rámci garančního systému a navýšení počtu tureckých vojáků.²³³

Opět se tedy projevil etnický nacionalismus a lze spatřit, že na Kypru stále přetrvávaly vzájemné předsudky a strach z druhého etnika. Hluboká nedůvěra tak stále odděluje obě etnické skupiny a vyvolává obavy o bezpečnost. Setrvání vojsk na Kypru vyvolávalo obavu o bezpečnost převážně mezi kyperskými Řeky. Toto bezpečnostní dilema mělo výrazný vliv na výsledek referenda a obavy o bezpečnost se posléze staly jedním z hlavních důvodů, proč kyperští Řekové Annanův plán odmítli. Tři čtvrtiny kyperských Řeků, kteří hlasovali proti plánu tak učinili převážně z bezpečnostních důvodů.²³⁴

Výsledek referenda tedy silně ovlivnilo, že se Annan ve svém plánu dostatečně nevyrovnal s bezpečnostními požadavky obou stran. Pokud porovnáme postoje obou stran s řešením navrhnutým v plánu, tak musíme dojít k závěru, že plán dostatečně nerefletoval požadavky kyperských Řeků, ale naopak vycházel vstříc požadavkům kyperských Turků. Dá se říci, že uspokojením bezpečnostních požadavků kyperských Turků, byly posíleny obavy kyperských Řeků o bezpečnost.

4.7 Ekonomické a sociální aspekty Annanova plánu

Annanův plán obsahoval několik ustanovení dotýkajících se ekonomiky. Měly být prováděny ekonomické reformy, které by vedly ke konvergenci a harmonizaci ekonomik. Vzhledem k tomu, že Kyperská republika měla vstoupit do EU, tak měla být rovněž kyperská ekonomika a jednotlivé politiky sblížovány s unijními pravidly.²³⁵ V souvislosti s přijetím plánu by také došlo ke zrušení ekonomických sankcí ze strany Kyperské republiky a Řecka vůči TRNC,²³⁶ což by pravděpodobně vedlo k růstu společného obchodu a posílení vzájemné spolupráce.

Oba federální státy měly spolupracovat v ekonomických činnostech jako je turismus, zemědělství, rybařství, sociální zabezpečení, vzdělávání atd.²³⁷ Posílení společného obchodu

---

²³³ FAUSTMANN, Hubert. The Role of Security: Perceptions of Advantage and Disadvantage. In VARNAVA, Andrekos, FAUSTMANN, Hubert (eds). *Reunifying Cyprus. The Annan Plan and Beyond*. London: I. B. Tauris, 2009, s. 225 – 226.

²³⁴ FAUSTMANN, Hubert. The Cyprus Question Still Unsolved: Security Concerns and the Failure of the Annan Plan. *Südosteuropa Mitteilungen*, 2004, roč. 44, č. 6, s. 45.

²³⁵ *The Comprehensive Settlement of the Cyprus Problem: Annex I: Constitution of the United Cyprus Republic*, čl. 52. Finální verze Annanova plánu na řešení kyperské otázky předložená generálním tajemníkem OSN dne 31. března 2004 v Búrgenstocku.

²³⁶ TOCCI, Nathalie. *The 'Cyprus Question': Reshaping Community Identities and Elite Interests within a Wider European Framework*: working paper. CEPS Working Document No. 154, září 2000, s. 6.

²³⁷ *The Comprehensive Settlement of the Cyprus Problem: Annex I: Constitution of the United Cyprus Republic*, čl. 16. Finální verze Annanova plánu na řešení kyperské otázky předložená generálním tajemníkem OSN dne 31. března 2004 v Búrgenstocku.

a vzájemné spolupráce mohlo dle našeho názoru významně přispět k vyrovnání se s minulostí a předejití dalšímu konfliktu. Aneb jak konstatoval Nelson Mandela: „*Chcete-li budovat mír se svým nepřitelem, musíte s ním spolupracovat. Poté se z nepřátel stanete partnery.*“²³⁸ Pokud by tedy obě etnické skupiny v případě sporu došly k závěru, že ztráty vzniklé z konfliktu by převážily ekonomické zisky vzešlé z vzájemné spolupráce, pravděpodobně by si rozmyslely vedení dalšího konfliktu.

Plán rovněž zahrnoval pravidla pro tvorbu federálního rozpočtu, výběr a přerozdělení daní, mezinárodní obchod atd.²³⁹ Rozpočtová a daňová pravidla v praxi znamenala, že bohatý jih (kyperští Řekové) bude financovat chudý sever (kyperské Turky).²⁴⁰

Zde by bylo vhodné stručně zmínit ekonomickou situaci obou států. Přestože ekonomické následky²⁴¹ invaze v roce 1974 byly pro kyperské Řeky tragické, dokázali se se situací vyrovnat a zvládli úspěšně obnovit ekonomickou prosperitu. Jejich ekonomika v období před referendem vykazovala mírnou roční inflaci, nízkou míru zadluženosti a nezaměstnanosti. Oproti tomu ekonomika kyperských Turků byla nevyvinutá, neproduktivní a stagnovala. Přestože po invazi v roce 1974 získali kyperští Turci značnou část území s velkým ekonomickým potenciálem, tak toho nedokázali využít. Rozvinutí ekonomiky ze značné části také bránily ekonomické sankce a neuznání a izolace TRNC. Výsledkem byla vysoká míra roční inflace, poměrně velké zadlužení a vysoká nezaměstnanost.²⁴² V roce 2003 byl HDP na obyvatele v TRNC zhruba třetinový oproti HDP na obyvatele v Kyperské republice.²⁴³

V obou částech ostrova se tedy značně lišily také životní podmínky obyvatel, což ovlivňovalo vztahy mezi oběma etnickými skupinami. Cílem ekonomických ustanovení plánu bylo sjednotit ekonomiku, sblížit životní úroveň obou etnických skupin²⁴⁴ a podpořit ekonomický rozvoj v obou státech (zejména státu kyperských Turků). Kyperští Řekové však ekonomická ustanovení Annanova plánu kritizovali, protože je považovali za nespravedlivá.²⁴⁵

---

²³⁸ ADAMS, Susan. *Nelson Mandela: A Great Leader Dies* [online]. Forbes, 5. prosince 2013 [cit. 10. června 2015]. Dostupné na <<http://www.forbes.com/sites/susanadams/2013/12/05/nelson-mandela-a-great-leader-dies/>>.

²³⁹ *The Comprehensive Settlement of the Cyprus Problem: Annex III: Federal Laws*. Finální verze Annanova plánu na řešení kyperské otázky předložená generálním tajemníkem OSN dne 31. března 2004 v Bírženstocku.

²⁴⁰ POPHAIDES, Zenon. Pro: Economic Viability of Annan V. In VARNAVA, Andrekos, FAUSTMANN, Hubert (eds). *Reunifying Cyprus. The Annan Plan and Beyond*. London: I. B. Tauris, 2009, s. 133.

²⁴¹ Podrobněji k následkům invaze viz podkapitola 3.2.

²⁴² TOCCI, Nathalie. *The 'Cyprus Question': Reshaping Community Identities and Elite Interests within a Wider European Framework*: working paper. CEPS Working Document No. 154, září 2000, s. 5 – 7.

²⁴³ POPHAIDES, Zenon. Pro: Economic Viability of Annan V. In VARNAVA, Andrekos, FAUSTMANN, Hubert (eds). *Reunifying Cyprus. The Annan Plan and Beyond*. London: I. B. Tauris, 2009, s. 133.

²⁴⁴ Tamtéž.

²⁴⁵ Tamtéž, s. 135 – 136.

Vzhledem k chabé ekonomice kyperských Turků by totiž téměř veškeré náklady sjednocení a následného fungování republiky nesli kyperští Řekové.

Snad nejsložitějším a nejspornějším bodem návrhu se stala otázka navrácení nemovitého majetku a finanční kompenzace vnitřně přesídleným osobám. V důsledku událostí, které se odehrály mezi lety 1963–1974 opustilo či bylo donuceno opustit mnoho obyvatel ostrova své domovy. Udává se, že zhruba 160 000 kyperských Řeků se přemístilo ze severu na jih. Počet kyperských Turků, kteří se přemístili z jihu na sever, je odhadován na 50 000. Celkem tedy zhruba 210 000 obyvatel (asi 30 % z tehdejšího celkového počtu obyvatel) ostrova opustilo své nemovitosti.²⁴⁶ Není tedy divu, že se otázka vlastnictví majetku stala zásadním bodem plánu.

Obě etnické skupiny se shodovaly na tom, že je zapotřebí tuto otázku vyřešit, a že není možné, aby své nároky uplatňovaly jednotlivci mezi sebou navzájem.²⁴⁷ Souhlasily proto s vytvořením nezávislé rady složené ze zástupců obou etnických skupin a nekyperských členů, která měla řešit tyto majetkové nároky.²⁴⁸

Zásadně se však lišil jejich pohled na to, na základě jakých principů má vyrovnání proběhnout. Kyperští Řekové prosazovali princip respektu k lidským právům a považovali právo vlastnit majetek za nedotknutelné, neporušitelné a neomezitelné. Jejich cílem tedy bylo zajistit, aby všechny přesídlené osoby znovu nabyly vlastnické právo k nemovitostem a mohly se navrátit ke svému majetku.²⁴⁹ Kyperští Turci trvali na uplatnění principu bizonality i v otázce majetku. Stavěli se proti postoji kyperských Řeků, protože velká část (64–79 %) soukromého majetku na území kyperských Turků v minulosti patřila přesídleným kyperským Řekům. Pokud by tedy kyperští Řekové prosadili svou, přešla by většina soukromého majetku na území kyperských Turků do rukou kyperských Řeků. To by vedlo k oslabení a narušení principu bizonality. Cílem kyperských Turků však bylo posílení bizonality. Proto prosazovali, legalizaci změny vlastníků majetku uskutečněné v roce 1974 a navrhovali řešení formou výměny majetku či finanční kompenzace.²⁵⁰ Ve výsledku by tedy téměř nikdo z přesídlených osob na obou stranách neměl mít právo získat zpět vlastnické právo ke svému majetku, což bylo v rozporu s postojem kyperských Řeků.

---

²⁴⁶ GÜREL, Ayla, ÖZERSAY, Kudret. *The Politics of Property in Cyprus Conflicting Appeals to 'Bizonality' and 'Human Rights' by the Two Cypriot Communities*. Oslo: International Peace Research Institute, 2006, s. 3 – 4.

²⁴⁷ HANNAY, David. *Cyprus: The Search for A Solution*. New York: I. B. Tauris, 2005, s. 38.

²⁴⁸ *The Comprehensive Settlement of the Cyprus Problem: Main Articles*, čl. 10. Finální verze Annanova plánu na řešení kyperské otázky předložena generálním tajemníkem OSN dne 31. března 2004 v Bürgenstocku.

²⁴⁹ GÜREL, Ayla, ÖZERSAY, Kudret. *The Politics of Property in Cyprus Conflicting Appeals to 'Bizonality' and 'Human Rights' by the Two Cypriot Communities*. Oslo: International Peace Research Institute, 2006, s. 33.

²⁵⁰ Tamtéž, s. 12.

Annanův plán legitimizoval uchopení majetku kyperskými Turky.²⁵¹ Řešení navrhané Annanovým plánem v otázce majetku bylo založeno na principu bizonality, což znamenalo, že většina nemovitého majetku na území kyperských Řeků by měla patřit kyperským Řekům a majetek na území kyperských Turků by měl patřit kyperským Turkům.²⁵² Vzhledem k tomu, že plán počítal s mírným zmenšením území státu kyperských Turků, tak bylo odhadováno, že zhruba polovina přesídlených Řeků by mohla mít šanci získat svůj majetek zpět.²⁵³ Pokud by se naplnil tento pozitivní odhad, tak by ale stále zbývalo zhruba 80 000 přesídlených kyperských Řeků, kterým by majetek nebyl vrácen. Rovněž by se musely vypořádat majetkové nároky kyperských Turků.²⁵⁴ Z toho vyplývalo, že za majetek, který nemohl být navrácen, musela být poskytnuta náhrada či vyplacena náležitá kompenzace.²⁵⁵

Kyperskými Řeky bylo kritizováno, že kompenzace měla vyplácet federální vláda sjednoceného státu, což by představovalo velké zatížení kyperských Řeků, protože hospodářství kyperských Turků bylo slabé.²⁵⁶ Dá se říci, že kyperští Řekové by tak de facto odškodnili sami sebe. Lze dojít k závěru, že v Annanově plánu byl opět upřednostněn postoj kyperských Turků a navrhané řešení bylo pro kyperské Řeky nevýhodné.

Dalším sporným bodem se stala otázka velikosti území, které bude pod kontrolou jednotlivých států. Kyperští Řekové požadovali, aby jejich stát zabíral 76 % území ostrova a stát kyperských Turků 24 %. Kyperští Turci prosazovali, aby jejich stát měl rozlohu 32 % území ostrova a stát kyperských Řeků 68 %. Navrhované řešení nakonec příznávalo státu kyperských Řeků zhruba 71 % území ostrova a státu kyperských Turků 29 %.²⁵⁷ To bylo opět blíže požadavkům kyperských Turků.

Problematickou rovněž byla otázka tureckých usedlíků, kteří na ostrov přicházeli po roce 1974 za výrazné podpory Turecka. Kyperští Řekové se proto začali obávat ztráty majoritního postavení. Turecko totiž provádělo organizovanou a systematickou kolonizaci území osídleného kyperskými Turky. Tímto však Turecko porušovalo mezinárodní právo, protože to zakazuje přesun civilního obyvatelstva do okupovaných oblastí. Přesuny obyvatel měly zvýšit zastoupení Turků na ostrově, což by vedlo ke změně poměru demografického

---

²⁵¹ FRYŠTENSKÁ: *Kypr: Etnické...*, s. 42.

²⁵² *The Comprehensive Settlement of the Cyprus Problem: Main Articles*, čl. 10. Finální verze Annanova plánu na řešení kyperské otázky předložená generálním tajemníkem OSN dne 31. března 2004 v Bírženstocku.

²⁵³ GÜREL, Ayla, ÖZERSAY, Kudret. *The Politics of Property in Cyprus Conflicting Appeals to 'Bizonality' and 'Human Rights' by the Two Cypriot Communities*. Oslo: International Peace Research Institute, 2006, s. 29.

²⁵⁴ Vypořádat se s těmito nároky bylo méně nákladné, protože je odhadováno, že před rokem 1974 kyperským Turkům na jihu ostrova patřilo 14 – 22 % soukromého majetku. Uvedeno tamtéž, s. 12.

²⁵⁵ *The Comprehensive Settlement of the Cyprus Problem: Main Articles*, čl. 10. Finální verze Annanova plánu na řešení kyperské otázky předložená generálním tajemníkem OSN dne 31. března 2004 v Bírženstocku.

²⁵⁶ FRYŠTENSKÁ: *Kypr: Etnické...*, s. 40.

²⁵⁷ Tamtéž, s. 41.

zastoupení kyperských Řeků a kyperských Turků a také ke změně přístupu k případnému budoucímu řešení situace.²⁵⁸ Přesný počet příchozích osadníků z Turecka není znám. Udávaná čísla jsou založená na pouhých odhadech a zásadně se liší. Kyperští Turci udávali hodnotu 60 000 a kyperští Řekové 119 000 usedlíků.²⁵⁹

Postoj kyperských Řeků byl proto k těmto usedlíkům negativní a požadovali, aby všichni příchozí Turci, kromě těch v manželství s kyperskými Turky, ostrov opustili. Kyperští Turci nepřekvapivě prosazovali, aby na Kypru mohli všichni usedlíci zůstat.²⁶⁰ Annanův plán by legalizoval přítomnost 45 000 tureckých usedlíků²⁶¹ a všech těch, kteří vstoupili do manželského svazku s kyperským Turkem, narodili se na Kypru nebo jejichž rodiče mají kyperské občanství (dohromady asi 20 000 lidí).²⁶² Navíc plán předpokládal, že by byla umožněna stálá přítomnost dalších usedlíků v počtu nepřesahujícím 10 % (asi 15 000 lidí) z celkové populace kyperských Turků.²⁶³ Opět tedy bylo řešení navrhované Annanovým plánem zcela opačné vůči řešení prosazovanému kyperskými Řeky.

Ke sblížení obou etnických skupin měla sloužit Komise usmíření. Tuto Komisi můžeme označit za společný projekt, který měl podporovat toleranci, porozumění a vzájemný respekt mezi oběma etnickými skupinami.²⁶⁴ Komise usmíření by mohla významně přispět ke zmírnění strachu a předsudků, jež jsou nedílnou součástí konfliktu, a které ve stanovené dílčí hypotéze považujeme za jednu z významných příčin neschopnosti vyřešit kyperskou otázku.

Z výše uvedeného vyplývá, že téměř veškeré otázky ohledně ekonomických a sociálních ustanovení Annanova plánu, které se staly předmětem sporu, by vzhledem k postojům kyperských Řeků byly řešeny v jejich neprospěch. Rovněž i vzhledem k hospodářské situaci na ostrově by většinu nákladů na sjednocení a následné fungování nového státu nesli kyperští Řekové. Proto se dá předpokládat, že v referendu hlasovali proti plánu i kvůli obavám z ekonomických následků, možného hospodářského kolapsu a snížení životní úrovně kyperských Řeků.

---

²⁵⁸ CHRYSOSTOMOS: *The Cyprus Referendum...*, s. 214 – 216.

²⁵⁹ LOIZIDES, Neophytos. Contested migration and settler politics in Cyprus. *Political Geography*, 2011, roč. 30, č. 7, s. 396.

²⁶⁰ YILMAZ, Muzaffer, Ercan. Capturing the Complexity of the Cyprus Conflict. *Turkish Journal of Politics*, 2010, roč. 1, č. 1, s. 16.

²⁶¹ CHRYSOSTOMOS: *The Cyprus Referendum...*, s. 216.

²⁶² FRYŠTENSKÁ: *Kypr: Etnické...*, s. 42.

²⁶³ CHRYSOSTOMOS: *The Cyprus Referendum...*, s. 216.

²⁶⁴ *The Comprehensive Settlement of the Cyprus Problem: Main Articles*, čl. 11. Finální verze Annanova plánu na řešení kyperské otázky předložená generálním tajemníkem OSN dne 31. března 2004 v Bírženstocku.

4.8 Politické uspořádání a rozdělení moci navrhované Annanovým plánem

Plán počítal s provedením ústavních reforem, které měly vést k decentralizaci moci a rovněž ke sdílení moci mezi oběma etniky. Dle plánu se měla Sjediněná kyperská republika stát nezávislým sekulárním státem s federální vládou. Stát měl mít povahu federace či konfederace. Inspirací pro uspořádání sjednocené republiky byl švýcarský model konsociační demokracie.²⁶⁵

Konsociační demokracie se často vyskytuje v multietnických státech a díky ní je moc sdílena mezi jednotlivými skupinami. Takovéto sdílení moci se však obvykle vyvinulo během vnitřního procesu. Nicméně mezinárodní společenství se často pokouší zavést konsociační model zvenčí ve snaze řešit konflikty v multietnických státech.²⁶⁶ Stejně tomu bylo i v případě Kypru. My již teď víme, že navržené řešení neprošlo. Podíváme se však blíže na navrhované politické uspořádání nového státu.

Sjednocená kyperská republika tedy měla být bizonální a bikomunální. Na tomto se dokázaly obě etnické skupiny shodnout, nicméně spor se vedl ohledně návaznosti sjednoceného státu na již existující Kyperskou republiku. Kyperští Řekové požadovali, aby vznikl unitární stát s federativním uspořádáním, jehož části by byly nazývány provinciemi.²⁶⁷ Sjediněný stát měl navázat na republiku z roku 1960 a absorbovat kyperské Turky, kteří by se stali chráněnou menšinou.²⁶⁸ Kyperští Turci prosazovali, aby nový stát měl podobu konfederace a sestával ze dvou již existujících států. Kyperští Turci tedy chtěli, aby došlo k vzájemnému uznání obou států. To odmítali kyperští Řekové, protože uznáním TRNC by dle nich došlo k legalizaci invaze.²⁶⁹

Podle plánu měla být Sjediněná kyperská republika útvarem na pomezí federace a konfederace, která by sestávala ze státu kyperských Řeků a státu kyperských Turků.²⁷⁰ Kritici plánu dokonce tvrdili, že by došlo ke zničení Kyperské republiky konstituované v roce 1960 a jejímu nahrazení volnou konfederací dvou autonomních států.²⁷¹ I v této otázce tedy

---

²⁶⁵ Tamtéž, čl. 2.

²⁶⁶ SÖZEN, Ahmet. A Model of Power-Sharing in Cyprus: From the 1959 London-Zurich Agreements to the Annan Plan. *Turkish Studies*, 2004, roč. 5, č. 1, s. 65.

²⁶⁷ YILMAZ, Muzaffer, Ercan. Capturing the Complexity of the Cyprus Conflict. *Turkish Journal of Politics*, 2010, roč. 1, č. 1, s. 16.

²⁶⁸ SÖZEN, Ahmet. A Model of Power-Sharing in Cyprus: From the 1959 London-Zurich Agreements to the Annan Plan. *Turkish Studies*, 2004, roč. 5, č. 1, s. 73.

²⁶⁹ EMILIANIDES, C., Achilles. Contra: Constitutional Structure of the Annan Plan. In VARNAVA, Andrekos, FAUSTMANN, Hubert (eds). *Reunifying Cyprus. The Annan Plan and Beyond*. London: I. B. Tauris, 2009, s. 96 – 97.

²⁷⁰ YILMAZ, Muzaffer, Ercan. Capturing the Complexity of the Cyprus Conflict. *Turkish Journal of Politics*, 2010, roč. 1, č. 1, s. 14.

²⁷¹ COUFOUDAKIS, Van, KYRIAKIDES, Klearchos. *The case against the Annan Plan*. London: Lobby for Cyprus, 2004, s. 9.

bylo navrhované řešení pro kyperské Řeky nevýhodné a více uspokojovalo požadavky kyperských Turků. Z tohoto sporu tedy opět vyšli vítězně kyperští Turci, protože plán nepřímo uznával TRNC.

Na požadavcích obou stran je navíc vidět, že mezi oběma etniky stále zůstala stát pomyslná bariéra vytvořená etnickým nacionalismem, a že obě strany odmítají sjednocení a stále trvají na etnickém rozdělení ostrova. V nově vzniklém státu by tedy obě etnické skupiny zůstaly odděleny a došlo by pouze k formálnímu sjednocení. Navíc by v případě existence dvou uznaných států bylo pravděpodobně snadnější v případě sporů Sjednocenou kyperskou republiku rozdělit.

Sjednocená kyperská republika měla podle plánu fungovat na principu politické rovnosti obou etnických skupin.²⁷² Jak se přesvědčíme na následujících údajích, tak politická rovnost spočívala v rovnoměrném zastoupení obou etnických skupin ve většině orgánů a institucí. Legislativní moc plán svěřuje federálnímu parlamentu, který měl být dvoukomorový a sestával by ze Senátu a Poslanecké sněmovny. Každá z komor by měla mít 48 členů. Zatímco v Senátu by zástupci obou států měli stejný počet křesel, tak v Poslanecké sněmovně by rozdělení křesel odpovídalo proporcionalně počtu držitelů státního občanství jednotlivých států. Ani jeden ze států by však nemohl získat méně než čtvrtinu křesel.²⁷³

Výkonnou moc měla dle plánu vykonávat Prezidentská rada, která by sestávala ze šesti členů, a ve které by každý z obou států měl minimálně dva zástupce. Rovněž i prezident a viceprezident by museli být každý z jiného státu.²⁷⁴ Politická rovnost v Prezidentské radě měla být zajištěna nepřímým vetem. K přijetí rozhodnutí totiž bylo zapotřebí souhlasu nejméně jednoho zástupce z každého státu.²⁷⁵ Rovné zastoupení obou etnických skupin bylo stanoveno i pro Nejvyšší soud²⁷⁶, Komisi veřejné služby²⁷⁷, Federální policii²⁷⁸, Centrální banku²⁷⁹ a mnohé další orgány a instituce. Při podrobnějším zkoumání plánu tak zjistíme, že kromě

---

²⁷² *The Comprehensive Settlement of the Cyprus Problem: Annex I: Constitution of the United Cyprus Republic*, čl. 1. Finální verze Annanova plánu na řešení kyperské otázky předložená generálním tajemníkem OSN dne 31. března 2004 v Búrgenstocku.

²⁷³ *The Comprehensive Settlement of the Cyprus Problem: Main Articles*, čl. 5. Finální verze Annanova plánu na řešení kyperské otázky předložená generálním tajemníkem OSN dne 31. března 2004 v Búrgenstocku.

²⁷⁴ Tamtéž.

²⁷⁵ KAYMAK, Erol. *The Turkish Cypriot Views on Annan V.* In VARNAVA, Andrekos, FAUSTMANN, Hubert (eds). *Reunifying Cyprus. The Annan Plan and Beyond*. London: I. B. Tauris, 2009, s. 148 – 149.

²⁷⁶ *The Comprehensive Settlement of the Cyprus Problem: Annex I: Constitution of the United Cyprus Republic*, čl. 36. Finální verze Annanova plánu na řešení kyperské otázky předložená generálním tajemníkem OSN dne 31. března 2004 v Búrgenstocku.

²⁷⁷ Tamtéž, čl. 30.

²⁷⁸ Tamtéž, čl. 31.

²⁷⁹ Tamtéž, čl. 32.

několika výjimek bylo ve více případech upřednostněno zastoupení rovné před zastoupením proporcionálním.

Navržené řešení vyhovovalo kyperským Turkům, kteří požadovali rovné zastoupení. I v tomto případě tedy bylo navrhované řešení pro kyperské Řeky nevýhodné. Požadovali totiž, aby zastoupení obou etnických skupin na federální úrovni bylo proporcionální.²⁸⁰ Negativní postoj kyperských Řeků je pochopitelný, protože na ostrově tvořili většinu. Pravděpodobně se jim nelíbilo, že by měli přiznat téměř 50% podíl na moci kyperským Turkům. Na jednu stranu můžeme říci, že takové řešení odporuje principům demokratického právního státu, ve kterém by rozhodnutí měla být přijímána za souhlasu většiny s respektováním práv menšin. Na druhou stranu je třeba konstatovat, že bylo nutné nějakým způsobem zajistit ochranu práv kyperských Turků, kteří byli menšinou. Navržený poměr sil byl takto pravděpodobně zvolen proto, aby kyperští Turci byli schopni prosadit své zájmy a nemuseli jen akceptovat rozhodnutí přijatá kyperskými Řeky.

Fungování státu by ztěžovala i existence tří ústav a tří suverenit. Annanův plán totiž předpokládal, že stát kyperských Řeků i stát kyperských Turků si smí ponechat své ústavy a organizovat si dle nich vnitrostátní záležitosti. Oba státy měly mít v rámci nového státu rovnocenné postavení a vlastní suverenitu.²⁸¹ O rozdělení pravomocí mezi federální a státní úrovní se rovněž vedly spory. Kyperští Řekové požadovali, aby byly téměř všechny důležité pravomoci vykonávány na federální úrovni, protože to více odpovídalo jejich cíli vytvořit unitární stát. Kyperští Turci zase požadovali, aby většina pravomocí byla svěřena jednotlivým státům.²⁸² Annanův plán v tomto směru předpokládal decentralizaci moci a silné postavení států. Plán vymezil 12 oblastí, ve kterých je výkon moci svěřen centrální federální vládě. Ostatní záležitosti by si oba státy spravovaly samostatně či ve spolupráci s federální vládou.²⁸³ Spory vzniklé mezi federací a státem či mezi státy měly být řešeny Nejvyšším soudem, což také bylo plánu kritiky vyčítáno (podrobněji v podkapitole 4.8).²⁸⁴

---

²⁸⁰ YILMAZ, Muzaffer, Ercan. Capturing the Complexity of the Cyprus Conflict. *Turkish Journal of Politics*, 2010, roč. 1, č. 1, s. 16.

²⁸¹ *The Comprehensive Settlement of the Cyprus Problem: Main Articles*, čl. 2. Finální verze Annanova plánu na řešení kyperské otázky předložená generálním tajemníkem OSN dne 31. března 2004 v Búrgenstocku.

²⁸² TRIMIKLINIOTIS, Nicos. Pro: Rethinking the UN – Viability of the Constitutional Arrangement. In VARNAVA, Andrekos, FAUSTMANN, Hubert (eds). *Reunifying Cyprus. The Annan Plan and Beyond*. London: I. B. Tauris, 2009, s. 113.

²⁸³ *The Comprehensive Settlement of the Cyprus Problem: Annex I: Constitution of the United Cyprus Republic*, čl. 14 - 16. Finální verze Annanova plánu na řešení kyperské otázky předložená generálním tajemníkem OSN dne 31. března 2004 v Búrgenstocku.

²⁸⁴ *The Comprehensive Settlement of the Cyprus Problem: Main Articles*, čl. 6. Finální verze Annanova plánu na řešení kyperské otázky předložená generálním tajemníkem OSN dne 31. března 2004 v Búrgenstocku.

Mnozí zastávali názor, že by takovéto politické uspořádání vedlo ke vzniku nefunkčního státu.²⁸⁵ Někteří tvrdí, že bizonální federace či konfederace by v případě Kypru nebyla životaschopná. Argumentují tím, že na světě existuje jen velmi málo úspěšných federací, které sestávají ze dvou jednotek. Na několika příkladech (např. Československa) ukazují, že pokusy o takovéto uspořádání byly neúspěšné a vedly k rozdělení státu.²⁸⁶ Za fungující federaci s konsociační demokracií bývá označována Belgie, kterou se inspirovali i tvůrci Annanova plánu.²⁸⁷

V Belgii je však Brusel třetím regionem a Vlámové a Valoni v minulosti nevedli násilné konflikty a nebyli násilím rozděleni. Nemusí se, na rozdíl od Kypřanů, potýkat s násilnou minulostí, křivdami a předsudky a nemusí řešit problémy uprchlíků, majetku atd. Vznik federace či konfederace navíc nebyl řešením, které by preferovali jak kyperští Řekové, tak i kyperští Turci. Pomineme-li Annanův plán, tak toto řešení obecně považovali až za druhé nejlepší. Maximálním cílem kyperských Řeků stále byl vznik unitárního státu a cílem kyperských Turků vznik státu samostatného. Pokud by se obě etnické skupiny podařilo přesvědčit a přijaly by navrhované federativní řešení, tak by tak učinily neochotně a navzdory přesvědčení velké části²⁸⁸ příslušníků obou etnických skupin.²⁸⁹ Obě etnické skupiny měly rovněž rozdílné cíle a priority, což by způsobovalo neshody.

Z výše uvedeného lze usuzovat, že v případě přijetí tohoto návrhu by bylo dosaženo pouze řešení dočasného a zanedlouho by pravděpodobně opět vyvstaly spory ohledně uspořádání ostrova. Tak by tomu ale být nemuselo. Pořád existovala šance, že pokud by spolu obě etnické skupiny začaly více spolupracovat a našly pro sebe trochu více porozumění, tak by se z řešení dočasného, mohlo stát řešení trvalé. Proto se dá říci, že řešení navrhované Annanovým plánem je i přes mnoho jeho nedostatků, lepší než řešení žádné.

4.9 Právní aspekty Annanova plánu

Annanův plán rovněž stanovoval, že bude provedena reforma soudnictví. Nejvyššímu soudu měla být dle plánu svěřena výlučná pravomoc rozhodovat o sporech, které by se vyskytly

---

²⁸⁵ LOIZIDES, Neophytos. Pro: An Appraisal of the Functionality of Annan V. In VARNAVA, Andrekos, FAUSTMANN, Hubert (eds). *Reunifying Cyprus. The Annan Plan and Beyond*. London: I. B. Tauris, 2009, s. 85.

²⁸⁶ BAHCHELI, Tozun, NOEL, Sid. A Bizonal Federation is not Viable. In KER-LINDSAY, James (ed). *Resolving Cyprus. New Approaches to Conflict Resolution*. London: I. B. Tauris, 2015, s. 39.

²⁸⁷ *The Comprehensive Settlement of the Cyprus Problem: Main Articles*, čl. 2. Finální verze Annanova plánu na řešení kyperské otázky předložena generálním tajemníkem OSN dne 31. března 2004 v Bírženstocku.

²⁸⁸ 92 % kyperských Řeků preferuje unitární stát a 90 % kyperských Turků si přeje dva samostatné státy. BAHCHELI, Tozun, NOEL, Sid. A Bizonal Federation is not Viable. In KER-LINDSAY, James (ed). *Resolving Cyprus. New Approaches to Conflict Resolution*. London: I. B. Tauris, 2015, s. 45.

²⁸⁹ Tamtéž, s. 39 – 47.

mezi státy, federální vládou a státem či mezi federální vládou a oběma státy. Nejvyšší soud měl být složen ze stejného počtu soudců z obou států a tří nekyperských soudců.²⁹⁰

Odpůrci plánu toto ustanovení kritizovali a tvrdili, že přítomnost těchto tří zahraničních soudců by byla v postkoloniální éře „*bezprecedentní, urážlivá a nepochopitelná.*“²⁹¹ Tito zahraniční soudci by totiž získali moc rozhodovat v patových situacích a nepřímo by také vykonávali i legislativní a výkonnou moc.²⁹² Výsledkem by tedy bylo, že Nejvyšší soud by mohl zasahovat do politických sporů. V některých případech by Nejvyšší soud, tedy moc soudní, mohl získat vliv na výkon exekutivní a legislativní moci, což se příliš neshoduje s tradiční zásadou dělby moci na soudní, legislativní a výkonnou. Navíc by nikým nevolení zahraniční soudci v některých případech získali převahu nad lidem zvolenými zákonodárci. Lze dospět k závěru, že toto řešení by pravděpodobně nebylo příliš vhodné, protože by mohlo způsobovat ústavní nestabilitu.

Plán rovněž počítal s reformou policie. Měla být vytvořena federální policie, která by nad rámec policie obou států, zajišťovala ochranu federálních politiků, úřadů, budov, majetku a diplomatických misí. Federální policie měla být složena ze stejného počtu příslušníků z obou etnických skupin.²⁹³ Stanovené 50% zastoupení příslušníků z obou etnických skupin v řadách policie lze považovat za rozumné. Pokud by totiž bylo složení této ozbrojené složky stanoveno proporcionálně podle počtu obyvatel, tak by to mohlo vyvolávat bezpečnostní obavy u kyperských Turků.

V oblasti lidských práv se problematičtější stala ustanovení Annanova plánu dotýkající se uplatňování tzv. tří svobod. V souvislosti s kyperskou otázkou se tímto pojmem označuje svoboda pohybu, svoboda vlastnictví majetku (zejména nabývání nemovitostí) a svoboda usazování. Požadavkem kyperských Řeků bylo, aby tyto svobody mohly být realizovány bez omezení. S tím nesouhlasili kyperští Turkové a tvrdili, že bez větších omezení může být uplatňována pouze svoboda pohybu. U svobody vlastnictví majetku a svobody usazování měla dle nich být stanovena výrazná omezení, protože jinak by docházelo k ohrožení bizonálního a bikomunálního charakteru nového státu.²⁹⁴ Annanův plán nakonec stanovil, že svoboda pohybu a svoboda usazování mohou být omezeny jen na základě ustanovení v něm

---

²⁹⁰ *The Comprehensive Settlement of the Cyprus Problem: Main Articles*, čl. 6. Finální verze Annanova plánu na řešení kyperské otázky předložená generálním tajemníkem OSN dne 31. března 2004 v Búrgenstocku.

²⁹¹ MELACOPIDES, Costas. Implications of the Accession of Cyprus to the European Union for Greek-Turkish and Euro-Turkish Relations. *Mediterranean Quarterly*, 2006, roč. 17, č. 1, s. 87.

²⁹² Tamtéž.

²⁹³ *The Comprehensive Settlement of the Cyprus Problem: Annex I: Constitution of the United Cyprus Republic*, čl. 31. Finální verze Annanova plánu na řešení kyperské otázky předložená generálním tajemníkem OSN dne 31. března 2004 v Búrgenstocku.

²⁹⁴ FRYŠTENSKÁ: *Kypr: Etnické...*, s. 40.

obsažených.²⁹⁵ Po zvážení dalších relevantních skutečností, lze předpokládat, že svoboda usazování a vlastnictví majetku bude pravděpodobně omezena vždy.²⁹⁶ Annanův plán tak opět vyhověl požadavkům kyperských Turků.

Takováto úprava „tří svobod“ byla pro kyperské Řeky nepřijatelná. Nelíbilo se jim, že by se po vstupu Kyperské republiky do EU ocitli v nezvyklé situaci. Kypřané by totiž směli pracovat, usazovat se, investovat a cestovat na území EU, ale ve vlastní zemi by tato práva měli omezeny. Oproti tomu by občané jiných zemí EU mohli na Kypru uplatňovat všechna tato práva bez zásadních omezení.²⁹⁷ Proto není divu, že zejména kyperští Řekové tato ustanovení kritizovali.

4.10 Situace před referendem, role médií a jejich vliv na výsledek referenda

V první části této kapitoly jsme zmínili změny, ke kterým došlo ve vedení obou etnických skupin během vyjednávání Annanova plánu. Tyto změny měly výrazný vliv na další vývoj situace v obou částech ostrova a ve svém důsledku ovlivnily i výsledek referenda.

V TRNC se situace začala vyvíjet slibně. Většina kyperských Turků začala odmítat Denktashovu politiku a přála si znovusjednocení ostrova. Premiérem TRNC se stal Talat, který si rovněž přál ostrov sjednotit a začal se také účastnit jednání o plánu.²⁹⁸ Denktash však zůstal i nadále prezidentem TRNC a navzdory široké podpoře, které se plán těšil od kyperských Turků a turecké vlády, se snažil zabránit přijetí plánu. Denktash všemi možnými prostředky usiloval o prosazení své etnocentrické nacionální politiky a snažil se rozdmýchat nacionalistické vášně. Den před konáním referenda dokonce bylo hlášeno, že Denktash podporuje akce, někdy i násilné, prováděné ultranacionalistickou organizací „Šediví vlci“,²⁹⁹ které měly zastrašit obyvatelstvo a donutit ho hlasovat proti plánu. Navíc zhruba 1 000 kyperských Turků bylo odepráno právo hlasovat v referendu.³⁰⁰

---

²⁹⁵ *The Comprehensive Settlement of the Cyprus Problem: Main Articles*, čl. 4. Finální verze Annanova plánu na řešení kyperské otázky předložena generálním tajemníkem OSN dne 31. března 2004 v Búrgenstocku.

²⁹⁶ FRYŠTENSÁ: *Kypr: Etnické...*, s. 41.

²⁹⁷ *The Cyprus Stalemate: What Next?: Europe Report N°171*. Brussels/Nikosia: International Crisis Group, 8 března 2006, s. 6.

²⁹⁸ FAUSTMANN, Hubert. *Der Zypernkonflikt im Spiegel unterschiedlicher Interessen im östlichen Mittelmeer*: článek publikovaný na internetových stránkách sítě Comcult v rámci programu COMENIUS, s. 5. Dostupné na <<http://www.eduvinet.de/comcult/pdf/regiokonf/d/cocdetla404.pdf>>.

²⁹⁹ V angličtině jejich jméno zní Grey Wolves.

³⁰⁰ ANASTASIOU, Harry. Nationalism as a Deterrent to Peace and Interethnic Democracy: The Failure of Nationalist Leadership from the Hague Talks to the Cyprus Referendum. *International Studies Perspectives*, 2007, roč. 8, č. 2, s. 198.

Nicméně i přes všechny Denktashovy snahy se mu nepodařilo postoj kyperských Turků a výsledek referenda výrazně ovlivnit a 64,9 % z hlasujících se vyslovilo pro přijetí plánu.³⁰¹ Z tohoto důvodu se již situaci v TRNC věnovat dále nebudeme a ve zbytku kapitoly se zaměříme na situaci panující před referendem v Kyperské republice, která měla výrazný vliv na výsledek hlasování kyperských Řeků.

Optimistická očekávání ohledně změn v TRNC výrazně umenšil výsledek prezidentských voleb v Kyperské republice z kraje roku 2003. V těchto volbách totiž umírněný prezident Kyperské republiky Clerides, který byl nakloněný vyřešení konfliktu, prohrál se zastáncem tvrdé linie Papadopoulosem.³⁰² Papadopoulos totiž, stejně jako Denktash, reprezentoval etnocentrický nacionalismus a přál si stát, ve kterém by kyperští Řekové byli etnickou většinou a nemuseli by sdílet moc s kyperskými Turky.³⁰³ Cleridesova prohra tedy byla politování hodnou událostí, protože pokud by ve volbách Clerides zvítězil, tak by vzhledem k vývoji v TRNC vznikla v obou státech situace s mimořádnými předpoklady pro vyřešení konfliktu. Nicméně tak se nestalo.

Papadopoulosův negativní postoj k navrhovanému řešení se projevoval již při jednáních o plánu. Na plán přistoupil pravděpodobně proto, že byl vtažen do již probíhajícího jednání a zástupci OSN, EU, VB, USA, Řecka, Turecka, TRNC a Kyperské republiky bylo již vyvinuto mnoho úsilí. Zástupci těchto organizací a států na něj pochopitelně tlačili a mu tak nezbylo nic jiného, než překonat svůj negativní postoj k plánu a souhlasit s ním.³⁰⁴

Poté však Papadopoulosovi téměř nic nebránilo v tom, aby 7. dubna 2004 v televizním přenosu formálně spustil kampaň proti plánu. Papadopoulos měl za cíl ovlivnit postoj kyperských Řeků k plánu a přesvědčit je, aby plán odmítli.³⁰⁵ To se mu dařilo daleko lépe než Denktashovi v TRNC. Podařilo se mu znovu oživit a dostat do popředí etnický nacionalismus a obavy z minulosti. Papadopoulosova argumentace byla populistická

---

³⁰¹ *United Cyprus Referendum Results 24 April 2004* [online]. Cyprusive: North Cyprus web guide, [cit. 15. června 2015]. Dostupné na <<http://www.cypusive.com/?CID=519>>.

³⁰² FAUSTMANN, Hubert. *Der Zypernkonflikt im Spiegel unterschiedlicher Interessen im östlichen Mittelmeer*: článek publikovaný na internetových stránkách sítě Comcult v rámci programu COMENIUS, s. 5. Dostupné na <<http://www.eduvinet.de/comcult/pdf/regiokonf/d/cocdetla404.pdf>>.

³⁰³ ANASTASIOU, Harry. Nationalism as a Deterrent to Peace and Interethnic Democracy: The Failure of Nationalist Leadership from the Hague Talks to the Cyprus Referendum. *International Studies Perspectives*, 2007, roč. 8, č. 2, s. 193.

³⁰⁴ ANASTASIOU, Harry. Nationalism as a Deterrent to Peace and Interethnic Democracy: The Failure of Nationalist Leadership from the Hague Talks to the Cyprus Referendum. *International Studies Perspectives*, 2007, roč. 8, č. 2, s. 198.

³⁰⁵ PAPADOPOULOS, Tassos. *Tassos Says Oxi: President of Greek Cyprus Tells His People to Vote Against the Plan*: přepis Papadopoulosova proslovu proneseného dne 7. dubna 2004 [online]. The Cyprus Conflict, [cit. 13. června 2015]. Dostupné na <<http://www.cyprus-conflict.net/Tassos-Annan.html>>.

a v kampani využíval výše uvedených³⁰⁶ sporných témat. Nejvýrazněji uspěl s otázkou bezpečnosti a posilnil tak obavy kyperských Řeků. Papadopoulos Annanův plán vykreslil jako absolutně nepřijatelný.³⁰⁷

Papadopoulos však nebyl jediným hlasitým odpůrcem plánu. Do kampaně proti přijetí plánu se aktivně zapojilo také pět z osmi politických stran, které měly zástupce v Poslanecké sněmovně. Výzkum provedený na Aristotelově Univerzitě v Soluni naznačuje, že rozhodnutí kyperských Řeků hlasovat proti plánu bylo významně ovlivněno politickou reprezentací.³⁰⁸ Ke kritice plánu se dokonce připojila i řecká ortodoxní církev. Zásadní roli sehrála rovněž média, která se z velké části přidala na Papadoulosovu stranu a šířila negativní a odmítavá stanoviska politických představitelů státu.³⁰⁹

Na následujících řádcích se proto zastavíme u role médií v období před referendem. Papadopoulosovi a dalším politickým subjektům média významně napomohla k tomu, aby přesvědčili kyperské Řeky hlasovat proti plánu. Práci měli usnadněnou tím, že lidé Annanův plán příliš neznali. Podle průzkumu, provedeného mezi dospělou populací, pouze 9,5 % respondentů plán znalo dobře, 49,8 % respondentů znalo hrubé rysy plánu, 34,9 % respondentů plán příliš neznalo a 5,8 % respondentů o plánu nevědělo nic.³¹⁰ Podle jiného průzkumu byla pro kyperské Řeky primárním zdrojem informací právě média, zejména televize a rozhlas. Rovněž uvádějí, že tato média měla výrazný vliv na utváření jejich postoje k plánu.³¹¹

To není nic překvapivého, protože jak je obecně známo, tak hromadné sdělovací prostředky disponují velmi mocnou strategickou silou. Mají moc utvářet názory lidí a měnit veřejné mínění společnosti. To média určují, kdo se dostane ke slovu a kolik času či místa dostane ve veřejném prostoru k vyjádření. Média navíc mohou poměrně snadno zasáhnout do původního sdělení, změnit jeho význam a manipulovat tak i veřejným míněním.

---

³⁰⁶ Podrobněji je o sporných tématech pojednáno v podkapitolách 4.4 – 4.8.

³⁰⁷ ANASTASIOU, Harry. Nationalism as a Deterrent to Peace and Interethnic Democracy: The Failure of Nationalist Leadership from the Hague Talks to the Cyprus Referendum. *International Studies Perspectives*, 2007, roč. 8, č. 2, s. 199.

³⁰⁸ CHADJIPADELIS, Theodore, ANDREADIS, Ioannis. *Analysis of the Cyprus referendum on the Annan plan*: příspěvek přednesený na konferenci Europe and Global Politics. Thessaloniki: Aristotle University, Department of Political Sciences, duben 2007.

³⁰⁹ ANASTASIOU, Harry. Nationalism as a Deterrent to Peace and Interethnic Democracy: The Failure of Nationalist Leadership from the Hague Talks to the Cyprus Referendum. *International Studies Perspectives*, 2007, roč. 8, č. 2, s. 201.

³¹⁰ LORDOS, Alexandros. *Can the Cyprus Problem be Solved? Understanding the Greek Cypriot response to the UN Peace Plan for Cyprus*: studie provedená ve spolupráci s Cymar Market Research. Athens: 2004, s. 26.

³¹¹ TAKI, Yiouli. The Plan, Public Discourse and the Role of the Mass Media In Getting To No. In VARNAVA, Andrekos, FAUSTMANN, Hubert (eds). *Reunifying Cyprus. The Annan Plan and Beyond*. London: I. B. Tauris, 2009, s. 182.

Z médií se často vytrácí objektivita, protože namísto toho, aby média adresáta sdělení informovala o tom, jaký svět skutečně je, tak v zájmu sledovanosti či čtenosti mu předkládají sdělení o světě upravená tak, aby korespondovala s očekáváními a představami adresátů sdělení. Žurnalisté také často sledují své vlastní cíle a do sdělení více či méně nápadně přispívají vlastním světonázorem³¹² a mohou tak zkreslovat realitu. V četných případech se média rovněž stávají součástí politického boje a mnohdy se jej přímo aktivně účastní a podporují nějaký politický subjekt a jeho cíle. Jak si dále ukážeme, tak tyto stinné stránky médií se projeví i v Kyperské republice.

Namísto toho, aby média byla místem pro střetávání názorů zastánců a odpůrců plánu a širší objektivní debatu ohledně plánu, tak podporovala odpůrce plánu a stala se jejich „hláskou troubou“. Zastánci plánu v médiích dostávali mnohem méně prostoru. Je však třeba podotknout, že zastánců nebylo mnoho. Z parlamentních politických stran pouze dvě prosazovaly jednoznačné ano.³¹³ To však neospravedlňovalo, že zastánci plánu dostávali v médiích podstatně menší prostor. Zastánci plánu tak nemohli efektivně zdůrazňovat klady navrhovaného řešení a přesvědčovat lid o pozitivních aspektech plánu. To dokazuje i studie, která byla zveřejněna týden po konání referenda. Cílem studie bylo zjistit, kolik času dostali zastánci a odpůrci plánu ve vysílacím čase televizních a rádiových stanic. Podle výsledků studie dostali zastánci plánu ve veřejných debatách téměř dvakrát méně času než odpůrci plánu.³¹⁴ Podle jiného zdroje dokonce mezi 16.–22. dubnem 2004 zastánci plánu v rozhlasovém a televizním vysílání obsadili pouze šest vysílacích slotů, zatímco odpůrci plánu jich obsadili 471.³¹⁵

O trochu lepší situace panovala v některých tištěných médiích, ve kterých se snažili poskytnout více prostoru různým názorům napříč ideologickým či politickým spektrem. I přesto však také v tištěných médiích nakonec převážil negativní postoj k plánu. V Kyperské republice denně vycházelo šest různých novinových titulů a ve čtyřech z nich byly k nalezení

---

³¹² Pod pojmem světonázor se skrývá označení pro souhrn jednotlivcových představ, názorů a hodnot, které se týkají nejzákladnějších filozofických, etických, politických, sociálních a náboženských otázek. Skrze tyto představy jedinec vnímá svět a interpretuje jej. *Worldview* [online]. Your Dictionary, [cit. 20. června 2015]. Dostupné na <<http://www.yourdictionary.com/worldview>>.

³¹³ TAKI, Yiouli. The Plan, Public Discourse and the Role of the Mass Media In Getting To No. In VARNAVA, Andrekos, FAUSTMANN, Hubert (eds). *Reunifying Cyprus. The Annan Plan and Beyond*. London: I. B. Tauris, 2009, s. 182, 184.

³¹⁴ ANASTASIOU, Harry. Nationalism as a Deterrent to Peace and Interethnic Democracy: The Failure of Nationalist Leadership from the Hague Talks to the Cyprus Referendum. *International Studies Perspectives*, 2007, roč. 8, č. 2, s. 201.

³¹⁵ TAKI, Yiouli. The Plan, Public Discourse and the Role of the Mass Media In Getting To No. In VARNAVA, Andrekos, FAUSTMANN, Hubert (eds). *Reunifying Cyprus. The Annan Plan and Beyond*. London: I. B. Tauris, 2009, s. 184.

převážně kritické a odmítavé články.³¹⁶ Většina hromadných sdělovacích prostředků tedy plán převážně kritizovala a snažila se přesvědčit kyperské Řeky, aby plán v referendu odmítli.

Většina médií neplnila řádně svou úlohu a neposkytovala objektivní informace. Média se tématům nevěnovala dostatečně konkrétně, nestavěla proti sobě pozitiva a negativa a namísto toho se uchýlovala ke generalizování a kritice. Ke zprávám dotýkajících se Annanova plánu média často přidávala hodnotící komentáře, které vycházely z postojů Papadopoulose či jiných politiků vystupujících proti plánu. Často byly médií přebírány nevěrohodné informace z nejmenovaných „spolehlivých zdrojů“ a byly označovány za fakta. Tyto zdroje byly mnohdy blízké Papadopoulosovi a jiným odpůrcům z řad politiků. Podle některých dokonce existovala mezi některými médii a vládou dohoda, že zprávy budou vytvářeny tak, aby sledovaly národní cíle.³¹⁷

Tomu odpovídala i témata, která se v médiích a kampani objevovala. Sdělení byla ovlivněna znovuprobuzeným etnickým nacionalismem, který se Papadopoulosovi podařilo dostat do popředí. Annanův plán byl označován za zradu a spiknutí cizinců, které má prospět zájmům Turecka. Skutečnost však byla zřejmě mnohem méně dramatická, protože řecká vláda spolu s opozicí plán podporovaly.³¹⁸ Dalším důležitým tématem byla otázka bezpečnosti. Média využívala toho, že kyperští Řekové se stále považovali za oběti historických událostí a cítili se ukřivdění. Ve společnosti stále panovaly předsudky a strach z kyperských Turků. Proto média často připomínala historické události a zdůrazňovala „jejich brutalitu“ a „naše strádání“.³¹⁹ Bezpečnostní dilema se díky médiím umocnilo, přestože plán počítal s demilitarizací ostrova a odchodem několika tisíc tureckých vojáků.³²⁰ Podobným způsobem byly veřejnosti prezentovány i ostatní sporná témata. Obecně se dá shrnout, že média sdělení o sporných otázkách pojala jako souboj mezi etniky a rozlišovala na „my a oni“. Média rovněž dávala důraz na potenciální hrozby pro „nás“ a absolutně ignorovala „jejich“ obavy.³²¹

---

³¹⁶ Tamtéž, s. 185 – 186.

³¹⁷ TAKI, Yiouli. The Plan, Public Discourse and the Role of the Mass Media In Getting To No. In VARNAVA, Andrekos, FAUSTMANN, Hubert (eds). *Reunifying Cyprus. The Annan Plan and Beyond*. London: I. B. Tauris, 2009, s. 182 – 183.

³¹⁸ ANASTASIOU, Harry. Nationalism as a Deterrent to Peace and Interethnic Democracy: The Failure of Nationalist Leadership from the Hague Talks to the Cyprus Referendum. *International Studies Perspectives*, 2007, roč. 8, č. 2, s. 199.

³¹⁹ BAILIE, Mashoed, AZGIN, Bekir. Cypriot media and the production of conflict: newsworthiness versus the possibility of peace communication. In DIEZ, Thomas, TOCCI, Nathalie (eds). *Cyprus: a conflict at the crossroads*. Manchester: Manchester University Press, 2009, s. 81.

³²⁰ Podrobněji k tomu v podkapitole 4.5.

³²¹ BAILIE, Mashoed, AZGIN, Bekir. Cypriot media and the production of conflict: newsworthiness versus the possibility of peace communication. In DIEZ, Thomas, TOCCI, Nathalie (eds). *Cyprus: a conflict at the crossroads*. Manchester: Manchester University Press, 2009, s. 71, 73.

Z výše uvedeného vyplývá, že rozhodnutí kyperských Řeků o tom, jak hlasovat o plánu, bylo utvářeno pod velkým tlakem médií, která se připojila do kampaně proti plánu. Politikům a médiím se podařilo vést masivní kampaň a za pomoci nacionalismu zasít do společnosti strach a pochybnosti ohledně výhodnosti plánu a přesvědčit málo informované občany o nevýhodnosti plánu. Pozitivní a negativní aspekty Annanova plánu tak byly občanům prezentovány výrazně nevyváženě a také zkresleně.

Vzhledem k situaci panující v kypersko-řecké části ostrova, se tedy dal výsledek referenda již předem očekávat a byl Papadopoulosovým velkým osobním vítězstvím. Podařilo se mu přesvědčit kyperské Řeky, kteří by ještě na konci roku 2002 pod vedením Cleridese hlasovali pro přijetí³²² Annanova plánu, aby plán velkou většinou hlasů odmítli. Proti plánu se vyslovilo 75,8 % hlasujících.³²³ Z nich 75 % plán odmítlo hlavně kvůli obavám o bezpečnost. Další 7 % lidí hlasujících proti plánu ho odmítlo hlavně proto, že přímo uposlechli výzvy Papadopoulose, 5 % tak učinilo kvůli obavám z ekonomických následků a 13 % vyhovovalo žít odděleně od kyperských Turků.³²⁴ Nejčastějším důvodem pro odmítnutí plánu byla tedy otázka bezpečnosti. Byla ale tato obava oprávněná? Plán sice na jednu stranu umožnil zachovat přítomnost vojsk garančních států, na stranu druhou ale plán zahrnoval i demilitarizaci ostrova a postupný odchod několika tisíc tureckých vojáků, což by teoreticky mělo vést ke zlepšení bezpečnostní situace kyperských Řeků. Dá se tak říci, že tato obava nebyla zcela logická a opodstatněná. Nicméně Papadopoulosovi a médiím se během kampaně proti plánu, ve které využili probuzeného etnického nacionalismu, podařilo přesvědčit kyperské Řeky o opaku.

Ke zlepšení vnímání plánu mohlo přispět, pokud by OSN spolu s VB, Tureckem a Řeckem využily více komunikačních a vzdělávacích nástrojů. Mohlo být spuštěno mezinárodní vysílání v řečtině, které by poskytovalo objektivní a vyvážené informace. Dále by šlo využít různých alternativních způsobů, jak poskytovat informace. Mohly být lidem rozdávány informační letáky či publikace, pořádány veřejné přednášky či diskuse, spuštěna lokální rozhlasová stanice atd. Na školách mohly být pro studenty oprávněné hlasovat v referendu pořádány různé vzdělávací přednášky či workshopy. Využití těchto nástrojů by samozřejmě nezaručilo, že kyperští Řekové změni svůj postoj k Annanovu plánu

---

³²² *The Cyprus Stalemate: What Next?:* Europe Report N°171. Brussels/Nikosia: International Crisis Group, 8. března 2006, s. 5.

³²³ *United Cyprus Referendum Results 24 April 2004* [online]. Cyprusive: North Cyprus web guide, [cit. 15. června 2015]. Dostupné na <<http://www.cypusive.com/?CID=519>>.

³²⁴ CHRYSOSTOMOS: *The Cyprus Referendum...*, s. 321.

a v referendu ho přijmou. Tyto nástroje ale mohly přispět k vedení vyrovnanější veřejné diskuse o plánu.

Pokud by byly více využity tyto nástroje, tak by se snad podařilo lépe objasnit skutečný obsah plánu. Bohužel, vzhledem k jednostranné, negativní a realitu zkreslující kampani lze tvrdit, že kypersští Řekové v referendu nehlasovali proti skutečnému obsahu plánu, ale proti jakési představě o obsahu plánu, kterou se podařilo za pomoci etnického nacionalismu vytvořit politikům a médiím.

Závěr

Hlavním cílem práce bylo zodpovědět výzkumnou otázku: *Proč byl Annanův plán na vyřešení kyperské otázky v referendu odmítnut, přestože byl považován za dosud nejlepší příležitost ke znovusjednocení ostrova?* Odhalit příčiny neúspěchu Annanova plánu by nebylo možné bez objasnění toho, co vedlo kyperské Řeky k odmítnutí plánu. Byli to totiž právě kyperští Řekové, kdo tímto odmítnutím plánu v referendu rozhodl o jeho nepřijetí a zmařil tak značné mezinárodní úsilí věnované vyjednávání Annanova plánu.

Annanův plán postrádal deklarovaný kompromisní charakter a v mnoha aspektech zohledňoval hlavně práva a bezpečnostní požadavky kyperských Turků. Kyperští Řekové proto plán považovali za nespravedlivý a pro ně nevýhodný. V této práci jsou jednotlivé aspekty plánu podrobněji rozebrány a výsledkem je zjištění, že tato nespravedlnost a nevýhodnost plánu není pouze domnělá, ale že mnoho sporných ustanovení plánu je skutečně nespravedlivých a pro kyperské Řeky nevýhodných.

Nicméně i přes tyto nedostatky plánu se jednalo o dosud pravděpodobně nejlepší, nikoli však optimální, řešení, které kdy bylo předloženo. Pod Cleridesovým vedením byli kyperští Řekové ochotni učinit určité ústupky a plán přijmout i přes jeho nedostatky. Bohužel Clerides byl vystřídán Papadopoulosem, který se silně stavěl proti plánu a podařilo se mu dostat do popředí a umocnit ve společnosti stále přítomný etnický nacionalismus, s jehož pomocí se mu podařilo ještě více zdůraznit nedostatky plánu a přesvědčit kyperské Řeky, aby plán odmítli.

Etnický nacionalismus se silně projevoval během kampaně, v médiích, v postojích kyperských Řeků i kyperských Turků ke sporným bodům plánu a byl prosazován Papadopoulosem i Denktashem. Lze dospět k závěru, že bez přičinění samotných kyperských Řeků a kyperských Turků ani řešení konfliktu dosaženo být nemůže. Kyperským Řekům i kyperským Turkům se stále nepodařilo překonat traumata a předsudky z minulosti. Obě etnické skupiny se stále vnímají negativně a etnický nacionalismus ovlivňuje vztahy mezi nimi. Stále se ve vztazích projevuje strach, nedůvěra i podezřívavost. Takovéto negativní vnímání má svůj původ ve vzdálené i blízké historii a bylo výrazně posíleno událostmi, které proběhly po roce 1960.

Proto je možné tvrdit, že se podařilo prokázat stanovenou dílčí hypotézu: *Odmítnutí Annanova plánu a neschopnost nalézt řešení kyperského konfliktu je důsledkem silného etnického nacionalismu na Kypru, negativních řecko-tureckých vztahů a vzájemných předsudků, které mají hlubší historické kořeny.* Dokud tedy nedojde ke zmírnění etnického

nacionalismu na Kypru a posunu ve vztazích mezi oběma etnickými skupinami, tak se pravděpodobně ani nepodaří dosáhnout znovusjednocení ostrova. Ke zlepšení vztahů mezi etnickými skupinami by přispělo využití komunikačních a vzdělávacích nástrojů a zapojení obou komunit do společných aktivit, aby se jejich příslušníci lépe poznali.

Práce měla také za cíl otestovat hlavní hypotézu: *Annanův plán představoval optimální východisko pro řešení kyperské otázky*. Hypotéza vyjadřuje náš původní názor na Annanův plán, jehož platnost jsme se pokusili ověřit v této práci. Po bližším prostudování zdrojů se dá konstatovat, že vyslovit takovéto jednoznačné tvrzení není možné. Spíše tihneme k názoru, že Annanův plán nebyl optimálním východiskem pro řešení konfliktu.

Annanův plán přinesl kyperským Řekům i kyperským Turkům jedinečnou, a možná i poslední, příležitost ke znovusjednocení ostrova a byly do něj vkládány velké naděje. Tyto naděje do něj však byly vloženy spíše proto, že se podařilo dosáhnout shody mezi oběma kyperskými vůdci na návrhu řešení několik desetiletí trvajících a velmi složitých konfliktu a pravděpodobně nikoliv kvůli kvalitám Annanova plánu. Pokud by nedošlo k zásadní změně ve vztazích mezi oběma etnickými skupinami, tak přijetí Annanova plánu by nejspíše konflikt vyřešilo pouze dočasně a postupně by došlo ke vzniku nefunkčního státu, protože priority a cíle obou stran konfliktu jsou natolik rozdílné, že by se kyperští Řekové a kyperští Turci nebyli schopni v rámci plánovaného politického uspořádání Sjedené kyperské republiky domluvit. Problémy by rovněž vyvolávaly i ekonomické, sociální a bezpečnostní aspekty řešení. Proto se spíše přikláníme k tvrzení, že hlavní hypotéza nebyla potvrzena.

Při vytváření této práce jsme nabyli dojmu, že je velice obtížné dosáhnout takového řešení konfliktu, které by zahrnovalo soužití obyvatel Kyperské republiky a TRNC v rámci jednoho státu. Spíše se jeví pravděpodobným, že ideálním řešením by mohl být vznik dvou samostatných států. Tato myšlenka by jistě stála za podrobnější rozpracování.

Bibliografie

Primární zdroje

Právní předpisy

Treaty of Peace with Turkey and other Instruments. Podepsána v Lausanne, 24. července 1923, 28 LNTS 11.

Treaty Concerning the Establishment of the Republic of Cyprus. Podepsána v Nikósii, 16. srpna 1960, 382 UNTS 8, No. 5476.

Treaty of Alliance between the Republic of Cyprus, Greece and Turkey. Podepsána v Nikósii, 16. srpna 1960, 397 UNTS 289, No. 5712.

Treaty of Guarantee between the Republic of Cyprus and Greece, the United Kingdom and Turkey. Podepsána v Nikósii, 16. srpna 1960, 382 UNTS 3, No. 5475.

The Constitution of the Republic of Cyprus ze dne 16. srpna 1960. Dostupné na <[http://www.presidency.gov.cy/presidency/presidency.nsf/all/1003AEDD83EED9C7C225756F0023C6AD/\\$file/CY_Constitution.pdf](http://www.presidency.gov.cy/presidency/presidency.nsf/all/1003AEDD83EED9C7C225756F0023C6AD/$file/CY_Constitution.pdf)>.

UN Security Council Resolution 186, přijata Radou bezpečnosti OSN dne 4. května 1964, S/RES/186 (1964). Dostupné na <<http://www.un.org/en/sc/documents/resolutions/>>.

UN Security Council Resolution 541, přijata Radou bezpečnosti OSN dne 18. listopadu 1983, S/RES/541 (1983). Dostupné na <<http://www.un.org/en/sc/documents/resolutions/>>.

Protokol č. 10 o Kypru ke Smlouvě o přistoupení k Evropské unii. Úř. věst. L 236, 23. září 2003, s. 955.

The Comprehensive Settlement of the Cyprus Problem: Annex I: Constitution of the United Cyprus Republic. Finální verze Annanova plánu na řešení kyperské otázky předložená generálním tajemníkem OSN dne 31. března 2004 v Búrgenstocku.

The Comprehensive Settlement of the Cyprus Problem: Annex III: Federal Laws. Finální verze Annanova plánu na řešení kyperské otázky předložená generálním tajemníkem OSN dne 31. března 2004 v Búrgenstocku.

The Comprehensive Settlement of the Cyprus Problem: Main Articles. Finální verze Annanova plánu na řešení kyperské otázky předložená generálním tajemníkem OSN dne 31. března 2004 v Bürgenstocku.

Ostatní primární zdroje

Conflict Barometer 2013. Heidelberg: Heidelberg Institute for International Conflict Research, 2014. 149 s.

Conflict Barometer 2014. Heidelberg: Heidelberg Institute for International Conflict Research, 2015. 175 s.

Data Sets [online]. The Correlates of War Project, [cit. 25. února 2015]. Dostupné na <<http://cow.dss.ucdavis.edu/data-sets>>.

Definitions [online]. Uppsala Universitet. Department of Peace and Conflict Research, [cit. 12. prosince 2014]. Dostupné na <<http://www.pcr.uu.se/research/ucdp/definitions/>>.

History [online]. The Correlates of War Project, [cit. 11. prosince 2014]. Dostupné na <<http://www.correlatesofwar.org/history>>.

CHADJIPADELIS, Theodore, ANDREADIS, Ioannis. *Analysis of the Cyprus referendum on the Annan plan*: příspěvek přednesený na konferenci Europe and Global Politics. Thessaloniki: Aristotle University, Department of Political Sciences, duben 2007. 16 s.

LORDOS, Alexandros. *Can the Cyprus Problem be Solved? Understanding the Greek Cypriot response to the UN Peace Plan for Cyprus*: studie provedená ve spolupráci s Cymar Market Research. Athens: 2004. 105 s.

Member countries About member countries and their accession [online]. North Atlantic Treaty Organisation, 20. srpna 2013 [cit. 1. května 2014]. Dostupné na <http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_52044.htm>.

Methodology [online]. Heidelberg Institute for International Conflict Research, [cit. 12. prosince 2014]. Dostupné na <<http://www.hiik.de/en/methodik/index.html>>.

PAPADOPOULOS, Tassos. *Tassos Says Oxi: President of Greek Cyprus Tells His People to Vote Against the Plan*: přepis Papadopoulosova proslovu proneseného

dne 7. dubna 2004 [online]. The Cyprus Conflict, [cit. 13. června 2015]. Dostupné na <<http://www.cyprus-conflict.net/Tassos-Annan.html>>.

The Cyprus Stalemate: What Next?: Europe Report N°171. Brussels/Nikosia: International Crisis Group, 8. března 2006. 35 s.

UCDP Conflict Encyclopedia (UCDP database) [online]. Uppsala Universitet. Department of Peace and Conflict Research, [cit. 12. února 2015]. Dostupné na <<http://www.pcr.uu.se/research/ucdp/database/>>.

UCDP Datasets [online]. Uppsala Universitet. Department of Peace and Conflict Research, [cit. 25. února 2015]. Dostupné na <<http://www.pcr.uu.se/research/ucdp/datasets/>>.

UNFICYP Fact Sheet [online]. United Nations Peacekeeping Force in Cyprus, [cit. 20. dubna 2015]. Dostupné na <http://www.unficyp.org/nqcontent.cfm?a_id=1593&tt=graphic&lang=11>.

United Cyprus Referendum Results 24 April 2004 [online]. Cyprusive: North Cyprus web guide, [cit. 15. června 2015]. Dostupné na <<http://www.cyprusive.com/?CID=519>>.

Sekundární zdroje

ADAMS, Susan. *Nelson Mandela: A Great Leader Dies* [online]. Forbes, 5. prosince 2013 [cit. 10. června 2015]. Dostupné na <<http://www.forbes.com/sites/susanadams/2013/12/05/nelson-mandela-a-great-leader-dies/>>.

ANASTASIOU, Harry. Nationalism as a Deterrent to Peace and Interethnic Democracy: The Failure of Nationalist Leadership from the Hague Talks to the Cyprus Referendum. *International Studies Perspectives*, 2007, roč. 8, č. 2, s. 190 – 205.

ANASTASIOU, Harry. *The Broken Olive Branch. Nationalism, Ethnic Conflict and the Quest for Peace in Cyprus. Volume One: The Impasse of Ethnonationalism*. New York: Syracuse University Press, 2008. 256 s. ISBN 978-0-8156-3196-5.

BAHCHELI, Tozun, NOEL, Sid. A Bizonal Federation is not Viable. In KER-LINDSAY, James (ed). *Resolving Cyprus. New Approaches to Conflict Resolution*. London: I.B. Tauris, 2015, s. 39 – 47. ISBN 978-1-78453-000-6.

- BAILIE, Mashoed, AZGIN, Bekir. Cypriot media and the production of conflict: newsworthiness versus the possibility of peace communication. In DIEZ, Thomas, TOCCI, Nathalie (eds). *Cyprus: a conflict at the crossroads*. Manchester: Manchester University Press, 2009, s. 66 – 83. ISBN 978-07190-7900-9.
- BARŠA, Pavel, STRMISKA, Maxmilián. *Národní stát a etnický konflikt. Politologická perspektiva*. Brno: CDK, 1999. 330 s. ISBN 80-85959-52-6.
- BARTH, Fredrik. Introduction. In BARTH, Fredrik (ed). *Ethnic groups and boundaries*. Boston: Little, Brown & Company, 1969, s. 9 – 38.
- BOROWIEC, Andrew. *Cyprus: A Troubled Island*. Westport: Praeger Publishers, 2000. 193 s. ISBN 0-275-96533-3.
- BROWN, E., Michael. The Causes of Internal Conflict: An Overview. In BROWN, E., Michael, COTÉ, R. Owen, LYNN-JONES, Lynn, Sean, MILLER, E., Steven (eds). *Nationalism and Ethnic Conflict*. London: MIT Press, 1997, s. 3 – 25. ISBN 9780262522243.
- COUFOUDAKIS, Van, KYRIAKIDES, Klearchos. *The case against the Annan Plan*. London: Lobby for Cyprus, 2004. 50 s. ISBN 0 9538891 1 4.
- DREVET, Jean – François. THEOPHANOUS, Andreas. *Cyprus and the EU: Appraisal and Challenges: policy paper*. Nikosia: Cyprus Center for European and International Affairs, 2012. 85 s.
- Educational Resources* [online]. Cyprus Friendship Program, [cit. 20. března 2015]. Dostupné na <http://cyprusfriendship.org/?page_id=3035>.
- EMILIANIDES, C., Achilles. Contra: Constitutional Structure of the Annan Plan. In VARNAVA, Andrekos, FAUSTMANN, Hubert (eds). *Reunifying Cyprus. The Annan Plan and Beyond*. London: I. B. Tauris, 2009, s. 95 – 106. ISBN 978 1 84511 657 6.
- ERIKSEN, Thomas, Hylland. *Ethnicity and Nationalism. Anthropological Perspectives*. Third edition. London: Pluto Press, 2010. 256 s. ISBN 978 0 7453 3042 6.

- FAUSTMANN, Hubert. *Der Zypernkonflikt im Spiegel unterschiedlicher Interessen im östlichen Mittelmeer*: článek publikovaný na internetových stránkách sítě Comcult v rámci programu COMENIUS. 6 s. Dostupné na <http://www.eduvinet.de/comcult/pdf/regiokonf/d/cocdetla404.pdf>.
- FAUSTMANN, Hubert. The Cyprus Question Still Unsolved: Security Concerns and the Failure of the Annan Plan. *Südosteuropa Mitteilungen*, 2004, roč. 44, č. 6, s. 44 – 68.
- FAUSTMANN, Hubert. The Role of Security: Perceptions of Advantage and Disadvantage. In VARNAVA, Andrekos, FAUSTMANN, Hubert (eds). *Reunifying Cyprus. The Annan Plan and Beyond*. London: I. B. Tauris, 2009, s. 224 – 235. ISBN 978 1 84511 657 6.
- FRYŠTENSKÁ, Marcela. *Kypr: Etnické otázky*. Ostrava: KEY Publishing, 2013. 83 s. ISBN 978-80-7418-173-3.
- GELLNER, Arnošt. *Národy a nacionalismus*. Praha: Josef Hříbal, 1993. 158 s. ISBN 80-900892-9-1.
- GÜREL, Ayla, ÖZERSAY, Kudret. *The Politics of Property in Cyprus Conflicting Appeals to 'Bizonality' and 'Human Rights' by the Two Cypriot Communities*. Oslo: International Peace Research Institute, 2006. 44 s.
- HALL, A. John. Nationalisms: Classified and Explained. *Daedalus*, 1993, roč. 122, č. 3, s. 1 – 28.
- HANNAY, David. *Cyprus: The Search for A Solution*. New York: I. B. Tauris, 2005. 256 s. ISBN 1 85043 665 7.
- HOFFMEISTER, Frank. *Legal Aspects of The Cyprus Problem. Annan Plan and EU Accession*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2006. 289 s. ISBN 90 04 15223 7.
- HRADEČNÝ, Pavel. *Řekové a Turci. Nepřátelé nebo spojenci?*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. 226 s. ISBN 80-7106-378-9.
- CHRYSOSTOMOS, Pericleus. *The Cyprus Referendum. A Divided Island and the Challenge of the Annan Plan*. London: I. B. Tauris, 2009. 448 s. ISBN 978 1 84885 021 7.

- Inter-Communal Violence, 1963-1964* [online]. The Cyprus Conflict, [cit. 30. března 2015].
Dostupné na <<http://www.cyprus-conflict.net/Patrick-chp%203.html>>.
- JENKINS, Richard. *Rethinking Ethnicity*. Second edition. London: Sage Publications, 2008.
214 s. ISBN 978-1-4129-3582-1.
- JEONG, Ho-Won. *Conflict Management and Resolution. An Introduction*.
New York: Routledge, 2010. 243 s. ISBN 978-0-415-45041-6.
- JEONG, Ho-Won. *Understanding Conflict and Conflict Analysis*. London: Sage Publications,
2008. 264 s. ISBN 978-1-4129-0308-0.
- KAYMAK, Erol a kol. *Solving the Cyprus Problem: Hopes and Fears*.
Cyprus: Interpeace/Cyprus 2015 Initiative, 2011. 120 s.
- KAYMAK, Erol. The Turkish Cypriot Views on Annan V. In VARNAVA, Andrekos,
FAUSTMANN, Hubert (eds). *Reunifying Cyprus. The Annan Plan and Beyond*.
London: I. B. Tauris, 2009, s. 145 – 160. ISBN 978 1 84511 657 6.
- KER-LINDSAY, James. *The Cyprus Problem. What Everyone Needs to Know*.
New York: Oxford University Press, 2011. 152 s. ISBN 978-0-19-975715-2.
- KRIESBERG, Louis. *Constructive Conflicts. From Escalation to Resolution*. Third edition.
Boston: Rowman & Littlefield Publishers, 2007. 433 s. ISBN 978-0-7425-4423-9.
- KYRIAKIDES, A., Klearchos. Contra: The Political Workability of the Annan plan.
In VARNAVA, Andrekos, FAUSTMANN, Hubert (eds). *Reunifying Cyprus. The Annan
Plan and Beyond*. London: I. B. Tauris, 2009, s. 68 – 81. ISBN 978 1 84511 657 6.
- LAKE, A. David, ROTHCHILD, Donald. Containing Fear: The Origins and Management
of Ethnic Conflict. *International Security*, 1996, roč. 21, č. 2, s. 41 – 75.
- LARRABEE, F., Stephen. Greek-Turkish relations in an era of regional and global change.
Southeast European and Black Sea Studies, 2012, roč. 12, č. 4, s. 471 – 479.
- LEDERACH, John, Paul. *Little Book of Conflict Transformation: Clear Articulation Of The
Guiding Principles By A Pioneer In The Field*. United States: Good Books, 2003. 74 s.
ISBN 1-56148-390-7.

- LINDLEY, Dan. Historical, Tactical, and Strategic Lessons from the Partition of Cyprus. *International Studies Perspectives*, 2007, roč. 8, č. 2, s. 224 – 241.
- LOIZIDES, Neophytos. Contested migration and settler politics in Cyprus. *Political Geography*, 2011, roč. 30, č. 7, s. 391 – 401.
- LOIZIDES, Neophytos. Pro: An Appraisal of the Functionality of Annan V. In VARNAVA, Andrekos, FAUSTMANN, Hubert (eds). *Reunifying Cyprus. The Annan Plan and Beyond*. London: I. B. Tauris, 2009, s. 82 – 94. ISBN 978 1 84511 657 6.
- LORDOS, Alexandros. From Secret Diplomacy to Public Diplomacy: How the Annan Plan Referendum Failure Earned the Cypriot Public a Seat at the Negotiating Table. In VARNAVA, Andrekos, FAUSTMANN, Hubert (eds). *Reunifying Cyprus. The Annan Plan and Beyond*. London: I. B. Tauris, 2009, s. 163 – 179. ISBN 978 1 84511 657 6.
- LUND, Michael. A Toolbox for Responding to Conflicts and Building Peace. In REYCHLER, Luc, PAFFENHOLZ, Thania (eds). *Peacebuilding. A Field Guide*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 2001, s. 16 – 20. ISBN 1-55587-937-3.
- MELACOPIDES, Costas. Implications of the Accession of Cyprus to the European Union for Greek-Turkish and Euro-Turkish Relations. *Mediterranean Quarterly*, 2006, roč. 17, č. 1, s. 73 – 101.
- MICHÁLIS, Stavrou, Michael. *Resolving The Cyprus Conflict. Negotiating History*. New York: Palgrave Macmillan, 2009. 292 s. ISBN 978-0-230-62002-5.
- O'MALLEY, Brandon, CRAIG, Ian. *Cyprus Conspiracy, The America, Espionage and the Turkish Invasion*. London: I. B. Tauris, 2001. 288 s. ISBN 1 86064 439 2.
- PERISTIANIS, Nikos. Cypriot Nationalism, Dual Identity, and Politics. In PAPADIKIS, Yiannis, PERISTIANIS, Nikos, WELZ, Gizela (eds). *Divided Cyprus. Modernity, History and Island in Conflict*. Bloomington: Indiana University Press, 2006, s. 100 – 120. ISBN 0-253-21851-9.
- POPHAIDES, Zenon. Pro: Economic Viability of Annan V. In VARNAVA, Andrekos, FAUSTMANN, Hubert (eds). *Reunifying Cyprus. The Annan Plan and Beyond*. London: I.B. Tauris, 2009, s. 133 – 144. ISBN 978 1 84511 657 6.

- ROVNÁ, Lenka. „Nový“ nacionalismus. *Mezinárodní vztahy*, 1999, roč. 34, č. 1, s. 91 – 96.
- SALIH, Halil, Ibrahim. *Reshaping of Cyprus: A Two State Solution*. Xlibris, 2013. 320 s. ISBN 978-1-4797-8014-3.
- SARKEES, Meredith, Reid, WAYMAN, Frank, Whelon. *Resort to War: a data guide to inter-state, extra-state, intra-state, and non-state wars, 1816–2007*. Washington: CQ Press, 2010. 577 s. ISBN 978-0-87289-434-1.
- SMITH, D, Anthony. *Ethno-Symbolism and Nationalism. A Cultural Approach*. New York: Routledge, 2009. 184 s. ISBN 0-203-87655-5.
- SMITH, D. Anthony. *National Identity*. London: Penguin Books, 1991. 227 s. ISBN 0-14-012565-5.
- SMITH, D. Anthony. The origins of nations. *Ethnic and Racial Studies*, 1989, roč. 12, č. 3, s. 340 – 367.
- SÖZEN, Ahmet. A Model of Power-Sharing in Cyprus: From the 1959 London-Zurich Agreements to the Annan Plan. *Turkish Studies*, 2004, roč. 5, č. 1, s. 61 – 77.
- SÖZEN, Ahmet. Jednání o kyperské otázce. Jednání od roku 1963 do současnosti. In TUNKROVÁ, Lucie, ŠARADÍN, Pavel (eds). *Turecko a Evropská unie: česká a turecká perspektiva*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, s. 129 a 151. ISBN 978-80-244-1875-9.
- Šéf NATO volá po ukončení řecko-tureckých sporů [online]. Euractiv, 31. srpna 2009 [cit. 23. listopadu 2014]. Dostupné na: <<http://www.euractiv.cz/bezpecnost-a-spravedlnost0/clanek/sef-nato-vola-po-ukonceni-recko-tureckych-sporu-006428>>.
- ŠPIČANOVÁ, Lenka. *Komparativní analýza konfliktů v Acehu a na Východním Timoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2011. 224 s. ISBN 978-80-7325-255-7.
- TAKI, Yiouli. The Plan, Public Discourse and the Role of the Mass Media In Getting To No. In VARNAVA, Andrekos, FAUSTMANN, Hubert (eds). *Reunifying Cyprus. The Annan Plan and Beyond*. London: I. B. Tauris, 2009, s. 180 - 193. ISBN 978 1 84511 657 6.
- TESAŘ, Filip. *Etnické konflikty*. Praha: Portál, 2007. 251 s. ISBN 978-80-7367-097-9.

- THIM, Michal. *Kypr, Turecko a EU* [online]. Asociace pro mezinárodní otázky, 13. prosince 2006 [cit. 23. listopadu 2014]. Dostupné na: <<http://www.amo.cz/publikace/kypr-turecko-a-eu.html>>.
- THIM, Michal. *Řecko-turecké vztahy v časech hospodářské krize* [online]. Asociace pro mezinárodní otázky, 17. října 2011 [cit. 23. listopadu 2014]. Dostupné na <<http://www.amo.cz/publikace/evropska-unie/recko-turecke-vztahy-v-casech-hospodarske-krize.html>>.
- TOCCI, Nathalie. *The 'Cyprus Question': Reshaping Community Identities and Elite Interests within a Wider European Framework*: working paper. CEPS Working Document No. 154, září 2000. 65 s.
- TOMEŠ, Jiří a kol. *Konflikt světů a svět konfliktů. Sřety idejí a zájmů v současném světě*. Praha: Nakladatelství P3K, 2007. 349 s. ISBN 978-80-903587-6-8.
- TRIMIKLINIOTIS, Nicos. Pro: Rethinking the UN – Viability of the Constitutional Arrangement. In VARNAVA, Andrekos, FAUSTMANN, Hubert (eds). *Reunifying Cyprus. The Annan Plan and Beyond*. London: I. B. Tauris, 2009, s. 107 – 121. ISBN 978 1 84511 657 6.
- TURC, A. Marco. *Visions in Conflict. Peacebuilding in Cyprus: A View From the Ground*. Lihue: Brian C. Alston, 2013. 220 s. ISBN 1439268584.
- WAIŠOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. 206 s. ISBN 978-80-7380-339-1.
- WALLENSTEEN, Peter. *Understanding Conflict Resolution. War, Peace and the Global System*. London: Sage Publications, 2002. 320 s. ISBN 0 7619 6666 8.
- WOLFF, Stefan. *Ethnic Conflict. A Global Perspective*. New York: Oxford University Press, 2006. 220 s. ISBN 78-0-19-280587-4.
- Worldview [online]. Your Dictionary,[cit. 20. června 2015]. Dostupné na <<http://www.yourdictionary.com/worldview>>.

- YAKINTHOU, Christalla. Consociational Democracy and Cyprus: The House That Annan Plan Built. In VARNAVA, Andrekos, FAUSTMANN, Hubert (eds). *Reunifying Cyprus. The Annan Plan and Beyond*. London: I. B. Tauris, 2009, s. 25 – 39. ISBN 978 1 84511 657 6.
- YEŞİLADA, Birol. *EU-Turkey relations in the 21st century*. New York: Routledge, 2013. 176 s. ISBN 978-0-415-63935-4.
- YILMAZ, Muzaffer, Ercan. Capturing the Complexity of the Cyprus Conflict. *Turkish Journal of Politics*, 2010, roč. 1, č. 1, s. 5 – 25.
- YILMAZ, Muzaffer, Ercan. Past Hurts and Relational Problems in the Cyprus Conflict. *International Journal on World Peace*, 2010, roč. 27, č. 2, s. 35 – 62.
- YILMAZ, Muzaffer, Ercan. The Cyprus Conflict and the Annan Plan: Why One More Failure? *Ege Academic Review*, 2005, roč. 5, č. 1 – 2, s. 29 – 39.
- YILMAZ, Muzaffer, Ercan. The Cyprus Conflict and the Question of Identity. *USAK Yearbook of International Politics and Law*, 2008, roč. 1, č. 1, s. 427 – 446.

Abstrakt

Tato práce se zaměřuje na kyperský konflikt a Annanův plán na jeho řešení. Cílem této práce je zjistit, co bylo příčinou odmítnutí Annanova plánu v referendu. Teoretická část práce představuje teorii řešení konfliktů a konkrétní nástroje, kterých se využívá při řešení konfliktů. Dále nás teoretická část práce seznamuje s pojmy souvisejícími s etnicitou a nacionalismem, kterých je v této práci často užíváno. Výzkumná část práce se zaměřuje na etnické aspekty konfliktu a v kapitole věnované vývoji konfliktu je poukázáno na výrazné dopady etnického nacionalismu na vývoj konfliktu a na snahy o řešení konfliktu. V části práce věnované Annanovu plánu jsou ustanovení plánu podrobněji rozebrána. Práce představuje sporné body Annanova plánu, které vznikly v důsledku (ne)využití některých nástrojů používaných k řešení konfliktů. V práci je poukázáno na to, že se Annanův plán v některých aspektech jevil jako potenciálně disfunkční a byl pro kyperské Řeky v mnoha ohledech nevýhodný, což přispělo k tomu, že plán v referendu odmítli. Práce rovněž stručně představuje negativní kampaň proti plánu na politické scéně a v médiích na území Kyperské republiky, která výrazně posílila etnický nacionalismus a bezpečnostní dilema kyperských Řeků, a která byla pravděpodobně jednou z hlavních příčin odmítnutí Annanova plánu v referendu. Přínosem této práce je, že se zabývá podrobně problematikou, které je v českém prostředí věnována pramalá pozornost a zprostředkovává případným zájemcům o tuto problematiku poznatky o vývoji kyperského konfliktu a Annanově plánu na jeho řešení. Tento příspěvek rozšiřuje mizivé množství publikací v českém prostředí, které jsou tomuto tématu věnovány.

Abstract

This thesis focuses on the Cyprus conflict and the Annan Plan for its resolution. The objective of the thesis is to find out the cause of the Annan Plan's rejection in the referendum. The theoretical part of this work presents the theory of conflict resolution and specific tools used with solving conflicts. Furthermore, the theoretical part of the work introduces us to terms related to ethnicity and nationalism, which are often used throughout the work. The exploratory part of this thesis deals with ethnic aspects of the conflict. The chapter about the course of the conflict points to the marked impact of ethnic nationalism on the development of the conflict and on the efforts to resolve it. In the part of the thesis concerning the Annan Plan, the provisions of the plan are discussed in more detail. The work explains controversial points of the Annan Plan, which developed as a consequence of (non)utilization of some of the tools used for conflict resolution. The work shows that in certain aspects, the Annan Plan appeared to be potentially dysfunctional, and for the Cypriot Greeks, it was disadvantageous in many ways, which contributed to the rejection of the plan in the referendum. The thesis also briefly describes the negative campaign against the plan both on the political scene and in the media in the area of the Republic of Cyprus, which significantly strengthened ethnic nationalism and the security dilemma of the Cypriot Greeks, and which was probably one of the main causes of the Annan Plan's rejection in referendum. The contribution of this thesis is in its detailed inquiry of a topic which is given only little attention in the Czech environment. For those potentially interested in the topic, it provides access to the experience regarding the development of the Cyprus conflict and regarding the Annan Plan for its resolution. This work expands the negligible amount of publications which are dedicated to the topic in the Czech environment.

Klíčová slova

řešení konfliktů, etnický nacionalismus, kyperská otázka, Annanův plán, znovusjednocení, kyperští Řekové, kyperští Turci

Keywords

conflict resolution, ethnic nationalism, Cyprus question, Annan plan, reunification, Greek Cypriots, Turkish Cypriots